

ÖSSZETARTÓ TÁRSADALOM

Vallások, világképek projektterv 5-8. évfolyam

Fehér Márta
Harsányi Zsuzsa
Kéri Zoltán
Szebényi Csilla

Készült az Európai Unió és
az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium megbízásából,
a 2002-es Phare "Összetartó társadalom megteremtése" c. program keretében.

Copyright
Központi Pénzügyi és Szerződéskötő Egység.

Szerzők
Fehér Márta, Harsányi Zsuzsa, Kéri Zoltán, Szabó Csilla
2005

TARTALOM

Ajánló a pedagógusnak	2. oldal
I. Általános bevezető	3. oldal
A projektek leírása	9. oldal
A. Egy napos projekt: Hit és vallás	9. oldal
B. Egy hetes projekt: Vallásismeret	13. oldal
C. További tevékenységjavaslatok, 3-4 hetes projekt.	38. oldal
I. Élet egy vallási közösségben	38. oldal
II. A vallás és a hit mint a kirekesztés oka, alapja	
Előítélet, kirekesztés, üldözés.	38. oldal
III. Vallási kérdések napjainkban	38. oldal
Ajánlott irodalom	55. oldal
Mellékletek.	57. oldal

AJÁNLÓ A PEDAGÓGUSNAK

A projekt megírásakor arra törekedtünk, hogy foglalkozásterveink, az egész projekt menete, lebonyolítása jól követhető, világosan érthető legyen.

Tervezetünk mindig tartalmazza az adott foglalkozás helyét, idejét a projekt egészében, a kitűzött feladatot, amit éppen akkor teljesíteni szeretnénk, azokat az intellektuális és emocionális fejlesztési területeket, készségeket, képességeket, amelyek fejlődnek a tevékenységek során, az eszközöket, előkészítést, a gyerekek csoportba szervezésének módját, majd lépésenként a végrehajtandó feladatokat, módszereket és időkeretet.

A foglalkozástervekhez mellékeljük azokat a szövegeket, képeket és egyéb segédeszközöket, amelyek a megtartásukhoz szükségesek.

Egy forgatókönyvet készítettünk, a tartalmi elemek felsorolásával, pontos időbeosztással, tevékenységformákkal, szervezési teendőkkel.

A projektleírásban törekedtünk arra, hogy sokféle tanulásszervezési módszert alkalmazhasson a pedagógus (projekt, kooperatív módszer, játék, vita, dráma, kutatómunka), ezzel is támogatva a pedagógiai munka hatékonyságát.

Ugyanakkor arra biztatjuk a projektet vezető pedagóguskollégáinkat, hogyha szükségesnek érzik, bátran térjenek el a leírtaktól.

Gyakorló tanárként magunk is tapasztaljuk, hogy mekkora különbség lehet osztály és osztály, gyerek és gyerek között, a tanuláshoz való viszony, a motiváció, a tanulási technikák fejlettsége, de még a tanulók pillanatnyi állapota is mennyire befolyásolja egy-egy program sikerességét.

A hely és körülmények, valamint a tanulócsoport ismerete alapján nagyon sok olyan változtatás hajtható végre a projekten akár előzetesen, akár már a folyamat közben, amitől az alapgondolat, szándék nem sérül, hiszen ha a tartalom, tevékenységek, módszerek sokszínűsége megmarad, elérjük célunkat.

Azt javasoljuk, hogy a projektben való részvételre személyre szóló meghívóval hívja meg a gyerekeket. Ennek kiosztása jó alkalmat teremt a projektről való beszélgetésre, mind a tartalmát, mind a formáját tekintve. Egy lehetséges formát mellékelünk.

I. ÁLTALÁNOS BEVEZETŐ

1. A projekt témájának indoklása

Azért választottuk projektünk témájául a vallástörténetet, mert úgy gondoljuk, hogy ez a tematika több szempontból segíti céljaink megvalósítását.

A történelem során különböző korokban, és társadalmakban a hit, a vallás gyakran volt az előítélet, a kirekesztés, az üldözés alapja, ürügye. Sajnos mindez napjainkban is előfordul, akár a közvetlen környezetünkben is. Olyan korban élünk, amikor a vallási különbségek súlyos konfliktusok okozói. Ezért a vallások tanulmányozása – amellet, hogy az iskolai tananyag része – segíti egyrészt az azokkal szembeni előítélet csökkenését, másrészt az üldözések történetének megismerésével a diszkrimináció problémájának megértését. A négy világvallással (buddhizmus, iszlám, zsidó vallás, kereszténység) foglalkozva középpontba állíthatjuk az elfogadás érzését, hangsúlyozhatjuk a hasonlóságok – sok esetben azonosságok –, különbségek felismerésének fontosságát, az értékek megismerésének és megfogalmazásának jelentőségét.

Úgy gondoljuk, hogy a vallástörténet és a hozzá tartozó kultúrtörténeti vonatkozások életkori sajátosságok szempontjából is megfelelnek a 14 év körüli gyerekeknek, hiszen az élet nagy kérdései, a rájuk adott különböző válaszok számot tarthatnak e korosztály érdeklődésére, mozgósíthatják aktivitásukat, részvételi szándékukat, véleményalkotásra készíthetnek.

Témaválasztásunkkal a tantárgyközi szemléletet is erősíteni kívánjuk. A vallástörténet kapcsán történelmi, társadalomismereti, szociológiai, pszichológiai, irodalmi, építészeti, művészettörténeti ismereteket közvetítünk, ezzel is hangsúlyozva, hogy a tudás megszerzése nemcsak az egyes tantárgyak keretein belül lehetséges.

2. A projekt célja

- Ismeretek közvetítése a vallásokról
 - a különböző vallási jelképek, vallásalapítók, templomok, ünnepek, szertartások, tanítások megismerése
 - a vallás, mint összetett rendszer értelmezésének segítése
 - a külső formai különbözőségek, azonos belső tartalmak felismerésének segítése
 - annak tudatosítása, hogy az emberek vallásuk, értékrendjük alapján különböznek egymástól, de emberi mivoltukban egyenrangúak
- Előítéletes gondolkodás csökkentése
 - A hasonlóságok, különbségek megismertetésével, a sokféleség értékének felismertetésével az előítéletes gondolkodás csökkentése
 - Az előítélet, a kirekesztés mechanizmusának, megismertetése
- Kompetenciaterületek fejlesztése

Személyes kompetenciák:

- Önismeret
- Önértékelés
- Önbizalom, önbecsülés

Kognitív kompetenciák:

- Kommunikáció
- Gondolkodás
- Tudásszerzés,
- Tanulás

Szociális kompetenciák:

- Egymás megismerése
- A megértés, az egymásra figyelés képessége
- Bizalomépítés

- Összetartozás
- Együttműködés
- Egymás megbecsülése
- A másság elfogadása
- Az előítéletek oldása
- Konfliktusok megoldása

A tudatos tanári projektirányítást azzal támogatjuk, hogy a foglalkozásoknál, tanulói tevékenységeknél megjelöltük a megfelelő intellektuális és emocionális fejlesztési feladatokat. Természetesen az adott gyerekcsoport tanára tudja a legjobban, hogy melyek azok a készségek, képességek, kompetenciák, amelyek fejlesztésére tanítványai leginkább rászorulnak, így ezen a téren is a projektet irányító pedagógus teszi ki a hangsúlyokat.

A projekt eredményesnek tekinthető:

- ha a gyerekek aktívan részt vesznek az egyéni, pár- és csoportmunkában,
- ha létrejön egy közösen készített produktum (kiállítás, bemutató)
- ha a diákok megismerik a különböző vallások eredetét és történetét
- ha megértik azok összefüggéseit és különbségeit
- ha növekszik empátiájuk és toleranciájuk az elvégzett tevékenységek során

3. A projektek produktumai

Bemutató, kiállítás, színdarab, saját készítésű könyv.

4. A projekt tematikája

Hit és vallás

Az egynapos projekt (A) a gyerekeknek a valláshoz való érzelmi és intellektuális viszonyulásával foglalkozik meg, és kedvet csinál a témában való megmerítkezéshez.

Témák:

- A hit és a hiedelem fogalma
- Hit és tudomány összefüggései

Vallásismeret

Az egyhetes projekt (B) bevezeti a vallások világába a gyerekeket. Témája négy világvallás (zsidó, keresztény, iszlám, buddhizmus). A foglalkozások egymásra épülve a vallások megismeréséhez járulnak hozzá. Ez alapozza meg a további vallási tanulmányokat.

A következő témák köré szerveződnek tehát a foglalkozástervek:

Négy világvallás (zsidó, keresztény, iszlám, buddhizmus) - komplett projekthét

- Személyes, családi tapasztalatok a vallásról
- Kérdések, amikre választ ad a vallás
- A vallások legfontosabb ismeretei (zsidó, keresztény, mohamedán, buddhista vallás)
- A templomok
- Az istentisztelet
- A vallások alapítása, alapítóatyák
- Jelképek, szent tárgyak
- Parancsolatok, tanítások
- Vallási ünnepek
- Szent helyek
- Történetek a vallásalapítókról, szentekről
- Étkezési szokások, ételek

- Szokások, mindennapi élet, ruházat
- Művészetek és a vallás

A *továbbiakban* még három hétre való három általunk fontosnak vélt téma köré csoportosított tevékenységgyűjteményt állítottunk össze, amiből könnyen készíthető projektterv **(C)**. Ennek oka, hogy az egyhetes projekt után az év során a pedagógus több módon is foglalkozhat tovább a vallásokkal:

- az ismeretek szélesebb körű bővítése,
- a témában való nagyobb elmélyülés,
- a tananyag színesítése egy-egy foglalkozással,
- egyéb módon.

Ezért a foglalkozások felhasználásában nem akarjuk megkötni a pedagógus kezét, nagy szabadsággal és kreativitással variálhatja az anyagokat, és elképzeléseinek megfelelően készíthet projekttervet.

I. Élet egy vallási közösségben - tevékenységgyűjtemény

- Egy falu létrehozása
- Mindennapok a vallási közösségben
- Hitélet
- Foglalkozások
- Családi élet
- Étkezés
- Szokások

II. A vallás és a hit mint a kirekesztés oka, alapja

Előítélet, kirekesztés, üldözés – tevékenységgyűjtemény

- Vallási üldözések
- Eretnekség, boszorkányság
- Keresztes háborúk
- Zsidó és roma holocaust
- Előítélet fogalma, kialakulása, okai
- Kirekesztés mechanizmusa
- Reformáció
- Ortodox egyház
- Iszlám irányzatok: szunniták, siíták, szufizmus

III. Vallási kérdések napjainkban – tevékenységgyűjtemény

- Babonák, hiedelmek
- Asztrológia, jóslás
- A vallás fogalma, szükségessége
- Vallásos, hívő, nem hívő, ateista
- Erkölcsi kérdések és a vallás
- Szolidaritás és karitatív tevékenységek
- Miben hisznek az emberek ma

5 . A projekt feltételei

Nagy a valószínűsége annak, hogy projektünket a legkülönbözőbb adottságú iskolákban fogják alkalmazni. Munkánk során ezt igyekeztünk szem előtt tartani.

Ha a tartalmi szempontokat nézzük, különböző mélységűek lehetnek a gyerekek előzetes ismeretei. Ezt a nehézséget úgy próbáltuk kiküszöbölni, hogy alig építettünk a korábban tanultakra, figyelembe vettük a szókincs, kifejezőkészség esetleges hiányait, a verbalitás mellett teret hagytunk a kifejezés más formáinak is. Meggyőződésünk, hogy a projekt a tárgyi ismeretek bővítése mellett számtalan olyan kompetenciát fejleszt, amelyek hosszú távú eredménye talán még fontosabb, mint a szaktárgyi tudás növelése.

Személyi feltételek:

Gyereklétszám kb. 24 fő.

A projekt vezetésére, a programok többségének lebonyolítására elegendő egy pedagógus. Választott témánk ellenére nem kell feltétlenül történelemtanárnak, de még humán szakosnak sem lennie, bármilyen szakos tanár – némi felkészülés után – képes a projektet irányítani, megfelelően foglalkozni a gyerekekkel. Persze segítségre mindenképpen szüksége lesz: nagyobb a biztonságérzete, ha néhány kollégájával megoszthatja problémáit, kérdéseit, a programok egy része (néhány csoportmunka, kutatási feladatok, bemutató) pedig több tanár bevonását igényli.

Lehetséges megoldás, hogy a projektet több tanár munkamegosztással vezeti le. Ez az együttműködés jó példáját mutatja a gyerekeknek.

A projektet vezető pedagógus(ok)nak a projektre előzetes felkészülés szükséges. Ez a projektleírás alapos megismerését és az ajánlott irodalom tanulmányozását jelenti.

A projektben vannak olyan foglalkozások, tevékenységek, amikor a gyerekek munkáját felsőbb osztályosok, családtagok, az iskola körüli szűkebb lakóközösség is segítheti. Az osztályba járó gyerekek mellett ők is érdemi szerepet vállalhatnak a munkában.

Tárgyi feltételek:

A legfontosabb egy olyan tanterem biztosítása, ahol a kooperatív csoportmunka körülményei kialakíthatóak. (A változó csoportlétszámhoz igazítva 4 illetve 6 fős kényelmesen körbeülhető asztal, mindenhol jól látható tábla.) Előfordulhat, hogy elmélyülést vagy nagyobb teret igénylő feladatoknál több terem, szoba is szükséges.

A kutatómunkát segíti az iskolai, helyi könyvtár, illetve internet hozzáférés. Ezekre azonban csak epizódyszerűen van szükség.

A projektzáró bemutató, kiállítás fényét emeli, ha egy nagyobb teremben, központi helyen (aula, ebédlő, művelődési ház, stb.) kerül megrendezésre.

A foglalkozásokhoz: csomagoló- és rajzpapír, színes filctollak, ceruzák, ragasztó, olló.

A kézműves foglalkozásokhoz: agyag, textil, tű, cérna, festékek (üveg-, tempera, vízfesték), ecset, gyöngy.

Az egyes foglalkozásoknál, tevékenységeknél jelöltük, hogy igényel-e mellékletet, és ha igényel, akkor azt mi csatoljuk, vagy kutatómunkában kell megszerezni. Az általunk mellékelt szövegeket, képeket kódszámokkal láttuk el. A kódszám a projekt típusát (A, B, C), a nap és a foglalkozás vagy tevékenység számát tartalmazza.

6. A projekt értékelése, visszacsatolás

A projektmunka kiemelkedően fontos része az értékelés. Mivel általában hosszabb, több részből álló, több műfajú tevékenységről van szó, a folyamatot időről időre meg kell szakítania az értékelésnek. Ha az értékelés árnyaltan és differenciáltan történik, akkor visszatekinthet, lezárhat, előre mutathat, kijelöli az egyes gyerek vagy a csoport teendőit, megerősít, biztat stb.

Projekttervünkben szinte minden foglalkozást, tevékenységet konkrét értékelési javaslat zár. A bemutató és kiállítás is az értékelés fontos eleme.

Természetesen a projektet vezető pedagógus eltérhet javaslatainktól, így itt csak néhány, az értékelést érintő alapelvet említünk.

Az értékelés célja:

- a pozitívumok: az elért eredmények és a megfelelő részvétel elismerése,
- elemző visszajelzés adása,
- a fejlődést segítő lépések javaslata,
- a gyerek önmagához mért fejlődésének regisztrálása,
- a tantervi követelményekhez mért fejlődés rögzítése.

Minden foglalkozáshoz tartozzon értékelés, akár csak a reflexió vagy a visszatekintés szintjén.

Törekedjünk a minél sokszínűbb értékelési forma alkalmazására, valamint – az egységes szempontokon belül – differenciálásra, azaz különböző helyzetű, képességű tanulók megfelelő értékelésére.

Az értékelés nemcsak a foglalkozást tartó pedagógustól származhat, hanem más tanároktól, akik részt vettek a tevékenységben, a csoport egészétől, néhány gyerektől, pármunkában a társtól, és természetesen fontos helye van az önértékelésnek is.

A projekt lezárása után, a visszacsatolások sorában megjelenhet a projektet egyéni részvétel szempontjából értékelő, az egyes gyerekhez szóló, bővebb tanári szöveges értékelés is.

A projekt lezárásakor tartott bemutató a legközvetlenebb és leginkább élményt adó visszacsatolása a közös munkának. Különösen, ha nagyobb körben: az iskola tanulói, tanárai, igazgatója, ismerősök, családtagok jelenlétében zajlik.

Kevés idővel a projekt után érdemes a gyerekekkel értékelőlapot kitöltetni. Ebben megkérdezhetjük a véleményüket az egyes programokról, változtatási javaslatokat kérhetünk, szempontok szerint értékelhetik saját, társaik, az osztály és a pedagógus munkáját is. A tanulói vélemények beépíthetők a projekt későbbi változataiba.

Javasoljuk azt is, hogy a pedagógus a projekt során rögzítse problémáit, kérdéseit, hiányérzeteit, majd készítsen összegzést a programban szerzett tapasztalatairól, ebből ne maradjanak ki az örömök, sikerek, jól sikerült momentumok sem.

7. A projekt dokumentációja

A projekt során rengeteg dokumentum készül.

A gyerekek a tevékenységközpontú tanulásszervezési eljárásoknak köszönhetően szinte állandóan alkotnak, dolgoznak: plakátokat, feljegyzéseket, vázlatokat, rajzokat, tárgyakat készítenek. A projekt sajátossága, hogy ezek egy részét a program egy későbbi pontján más csoportok és gyerekek használják fel, nem azok, akik készítették. A projekt lezárásakor a dokumentumok kiállításra kerülnek. Itt érdemes lefényképezni, videóra venni őket.

Mindezek miatt nagyon fontos a dokumentumok, tárgyak megőrzésének, rendszerezésének, tárolásának szisztémáját a gyerekekkel együtt kitalálni, és be is tartani.

Fontos, hogy a tanár minden nap végén gyűjtse össze és rendszerezze a csomagolópapíron rögzített anyagokat. Jelölje a hátulján, hogy milyen témát dolgoz fel (a vallást, amivel foglalkozik, vagy ha összefoglalás, akkor azt), mert az egyhetes projekt utolsó két napján a gyerekek ezekből fognak dolgozni. Minden munkán szerepeljen az alkotók neve.

A gyerekek vezessenek gyűjtőfüzetet, amibe a témákkal kapcsolatos jegyzeteiket, reflexióikat, kérdéseiket írhatják le, ill. képeket, szövegeket ragaszthatnak.

A pedagógusnak is külön feladata minden, a projektben felhasznált jegyzet, vázlat, emlékeztető összegyűjtése, a későbbi felidézés céljából.

A PROJEKTEK LEÍRÁSA

Hit és vallás

Egynapos projekt

Célja:

- a vallás, mint összetett rendszer elemei (hit, ismeret, élmény, szertartás, rítus és közösség) értelmezésének segítése
- a hit és hiedelem közti különbség megértetése
- a hit és tudomány összefüggéseinek felismertetése
- érzelmi és intellektuális viszony a valláshoz

Tartalma:

- A hit fogalma
- Összefüggések keresése

Fejlesztendő kompetenciák:

Személyes kompetenciák:

- Önismeret

Kognitív kompetenciák:

- fogalmak értelmezése
- információszerzés-, megosztás- és feldolgozás
- érvelés, véleményalkotás
- probléma felismerése, megértése
- rendszerelemzés: ok-okozat, következmény kapcsolatának elemzése

Szociális kompetenciák:

- együttműködés, egymásra figyelés feladathelyzetben

1. foglalkozás

Ráhangolás

Ajánlott idő: 60 perc

Tevékenységek:

Nagy körben ülünk és beszélgetünk a vallásról általában. A következő kérdések mentén folyik a beszélgetés:

- Mi a vallás?
- Miért vallásosak az emberek?
- Miért hisznek valamiben az emberek?
- Milyen emberi kérdésekre ad választ a vallás?

Módszer:

beszélgető-kör, beszélgető koronggal

2. foglalkozás

Zenehallgatás

Ajánlott idő: 60 perc

Tevékenységek:

1.
Gregorián zene szól. A tanulók csukott szemmel hallgatják. A zene hallgatása után leírják/lerajzolják/megfestik azokat a szavakat (képek, érzések, hangulatok, gondolatok, színek, illatok, stb.), vagy történetet/sajátélményt, ami eszükbe jutott, megjelent előttük zene közben. Ezeket majd a terembe kirakjuk.

Módszer: egyéni munka

2.
Csoportalkotás:
Véletlenszerű módon heterogén csoportokat alkotnak a gyerekek. A gyerekek megbeszélnek a csoportokban:

- A leírt szövegeket ismertetik, megbeszélnek
- A született munkákkal és a munkával kapcsolatos érzéseket, gondolatokat, véleményeket megfogalmazzák

Módszer: szóforgó

3.
A csoportok megosztják egymással, mire jutottak.

Módszer: csoport-szóforgó

3. foglalkozás: Fogalomértelmezés

Ajánlott idő: 90 perc

Tevékenység:

1.

Minden tanuló egy keresztrejtvényt kap, amit önállóan megfejt.

			¹ H	Ű	S	É	G	E	S
² O	P	T	I	M	I	S	T	A	
	³ O	S	T	O	B	A			

1. A másik mellett jóban-rosszban kitartó
2. Derűlátó; bizakodva tekint a jövőbe
3. Buta

Módszer: egyéni munka

2.

A hitről:

Csoportalkotás:

Kétszer hajlított értéklánccal: felvetjük, hogy ki ért azzal egyet, hogy a vallás lehet hit nélkül is. Sort alkotunk aszerint, hogy a sor egyik végén azok lesznek, akik ezzel teljesen egyetértenek, a sor másik végén azok helyezkednek el, akik ezzel nem értenek egyet. A két szélső pont között azok állnak, akik kicsit ide vagy kicsit oda hajlanak inkább. Utána a sort meghajlítjuk, így mindenki szembe kerül valakivel. Az így kialakult párokból – számuk függvényében – hozzuk létre a négy csoportot. A sor két végén álló pár, majd az utánuk következő pár... stb. A csoportok – létszámuknak megfelelő számú – feladatokat kapnak (valamennyi csoport ugyanazokat a feladatokat). A csoportasztalra írással lefelé tett feladatokból a csoporttagok húznak és önállóan dolgoznak. A teremben lévő szakkönyveket, szótárakat felhasználhatják.

- Mi a hit?
- Miben lehet hinni?
- Te miben hiszel? (saját magának fogalmazza meg mindenki, nem szükséges megosztani a többiekkel)
- Megváltozhat-e az ember hite, világnézete élete során?
- Mi a különbség a hit és a vakhit között?
- Mi a különbség a hit és a hiedelem között?
- Milyen babonát ismertek?
- Miért mondjuk?: Babonaság bolondság

Módszer: egyéni munka

3.

A csoportok azonos feladatot megoldó tagjaiból új szakértői csoportok alakulnak, ahol szóforgóval megbeszélik, egyeztetik, kiemelik válaszaik, reflexióik lényegi elemeit. Ezt követően visszatérnek eredeti csoportjaikhoz, ahol ki-ki ismerteti kérdéseire a szakértői gondolatait.

Módszer: Szakértői csoport

4.
Valamennyi csoport feladata: rajzoljanak egy-egy hívóképet az általuk ismert babonák közül kettőhöz.
A csoportok ez után kitalálják egymás képeiről, hogy milyen babonát idéznek meg a rajzok.

Melléklet: A/3

4. foglalkozás

Összefüggések, magyarázatok: hit – tudomány – kételkedés – fejlődés

Ajánlott idő: 70 perc

Tevékenység:

1.
A csoportok idézeteket, tréfás szöveget kapnak, melyek értelmezéséhez, gondolatvezetőként az alábbi kérdéseket is átadjuk.

- Mit mondanak nektek ezek az írások?
- Összefér a hit és kételkedés egymással?
- Mi a különbség a hit és a vakhit között? Mondjatok példákat az utóbbira!
- Megváltozhat-e az ember hite, véleménye élete során?
- Mikor szoktátok úgy kezdeni a mondatot "azt hiszem..."?
- Megváltozhat-e az emberek véleménye tudományos kérdésekben? Mondjatok rá példákat!

Módszer: Szóforgó

2.
A csoportok készítsenek rajzos összefoglalót közös gondolataikról, majd cseréljék ki azokat más csoportokkal és értelmezzék egymásét. Az adott csoport reflektál, hogy az értelmezésben elhangzottak mennyiben fedik a rajzos összefoglalójukba szánt tartalmakat.

Melléklet: A/4

A nap értékelése

Ajánlott idő: 45 perc

Körbeállunk és kérjük, hogy mindenki osszon meg egy záró mondatot, élményt a többiekkel. Minden gyerek kap egy lapot, amelyen készít egy rajzot „Így nézne ki hangulatom, ha látnám” címmel. A rajzokat gyurmaragasztóval a tantermük ajtajára helyezhetik.

Feltételek, eszközigény:

Gregorián zene, keleti zene (hanghordozó-és lejátszó eszköz); rajzi- és festőeszközök; Értelmező Kézi Szótár; A Világ vallásai; könyvtár; számítógép internettel;

Vallásismeret Egyhetes projekt

1. nap

Célja:

- a. A gyerekeket bevezessük a projekt témájába és ráhangoljuk a közös egyhetes munkára.
- b. Az érdeklődés felkeltése.
- c. Elfogadó légkör kialakítása.
- d. Személyes élmények mozgósítása.
- e. A gyerekek szerezzenek ismereteket.
 - A négy vallásról
 - A templomokról
 - Az istentiszteletekről

Tartalma:

- Ráhangolás, kérdések megfogalmazása a téma kapcsán
- Rövid vallásismeret
- A templom és az istentisztelet
- Templomlátogatás

Fejlesztendő kompetenciák:

Személyes kompetenciák:

- önismeret
- önértékelés

Kognitív kompetenciák:

- figyelem, koncentráció, megfigyelés
- korábban tanult ismeretek felidézése és új kontextusba helyezése
- kommunikációs készség – élő beszéd
- önálló vélemény alkotása
- lényegkiemelés
- memorizálás
- szövegértés, szövegalkotás
- összefoglalás

Szociális kompetenciák:

- együttműködés
- empátia
- élmények felidézése
- kulturált viselkedés

1. foglalkozás

Ráhangelés

Ajánlott idő: 45 perc

4 fős csoportokban dolgoznak a gyerekek, hogy minél személyesebben, meghittebben tudjanak egymással beszélgetni.

Csoportalkotás módja:

A csoportalakításhoz előzetesen annyi vallási témájú képet gyűjtünk, ahány 4 fős csoport alakítható az osztályban. A képek templomokat, egyházi ünnepeket, kegytárgyakat, karácsonyi, húsvéti családi megemlékezéseket ábrázolhatnak. Ezeknek a képeknek mindegyikét még a foglalkozás előtt öt különböző méretű darabra vágjuk szét.

Először minden kép egy-egy darabját kitesszük a csoportfoglalkozáshoz kialakított asztalokra. Ezzel meghatározzuk a csoportok helyét, ahol dolgozni fognak. A fennmaradó képdarabokat összekeverjük, és megkérjük a gyerekeket, hogy mindenki húzzon egyet, majd a teremben körbejárva keresse meg azokat a társait, akik ugyanannak a képnek a darabjait húzták. Ha megtalálták egymást, üljenek le ahhoz az asztalhoz, amelyiken a kép ötödik darabja van.

Tevékenységek:

Előzetesen kiadott feladatként a gyerekek a foglalkozásra úgy érkeznek, hogy átgondolják, összegyűjtik személyes családi, otthoni tapasztalataikat, élményeiket, történeteiket a vallással, hittel, hiedelmekkel kapcsolatban.

1.
A csoportokban a gyerekek megosztják egymással saját élményeiket, tapasztalataikat, történeteiket. Amikor a csoportokon belül elhangzottak a történetek, akkor megkérjük a csoportokat, hogy válasszanak ki egyet a négy közül, amelyet meg szeretnének ismertetni a többiekkel. Ez lehet akár a legérdekesebb, a legvidámabb vagy a legszomorúbb történet. Mindegyik csoport szóvivője elmeséli a csoport választott élményét, történetét az egész osztálynak.

Módszer: Háromlépcsős interjú majd csoport-szóforgó (kooperatív módszerek)

2.
A tanár néhány mondatban összefoglalja a projekthét témáját, céljait. Rámutat, hogy a foglalkozások tartalma nem hittan, hanem vallás- és kultúrtörténet.

Módszer: Frontális

3.
A következő feladatnak az a célja, hogy kiderítsük, hogy a gyerekeket milyen témakörök, kérdések érdeklik a vallással kapcsolatban.

Ezért kérjük meg a csoportokat arra, hogy a szóforgó módszerével gyűjtsenek kérdéseket, témaköröket. A csoportok jegyzői elkészítik a csoportok listáit. A gyűjtés több körben folytatódhat.

Közben a tanár is elkészítheti saját listáját.

Ha a csoportok készen vannak, akkor egy nagy csomagolópapírra felírják az osztály közös témalistáját oly módon, hogy a csoportok szóvivői egymás után, sorban felolvasnak egyet-egyét a csoportlistán szereplő témák közül. A tanár is bekapcsolódik. Ha ugyanaz a kérdés vagy témakör valamelyik másik csoport listáján is szerepel, akkor ezt természetesen nem kell még egyszer elmondani, jó, ha ki is húzza a jegyző (az ország-város játékhoz hasonlóan).

Az osztálylistán szereplő kérdéseket, témaköröket ezután közösen rendszerezzük.

A tanár elmondja, hogy a projekthét végén visszatérünk majd a listához és megnézzük, hogy melyekkel sikerült foglalkoznunk.

Módszer: Szóforgó majd frontális

Eszközök:

- kellő számú szétvágott vallási témájú kép
- csomagolópapír, filctollak

Előkészítés:

- a tanterem átrendezése, hogy csoportmunkára alkalmas legyen
- eszközök előkészítése
- az előzetes feladat kiadása

Értékelés: A tanár néhány mondatban értékeli a gyerekek együttműködését és egymásra figyelését.

Melléklet: -

2. foglalkozás

Kérdéseink

Ajánlott idő: 60 perc

A gyerekek az előző foglalkozás elején alkotott 4 fős csoportokban dolgoznak.

Tevékenységek:

1.

Amikor a gyerekek a szünet után visszajönnek a terembe, a falon üres csomagolópapírokat, az asztalokon filctollakat, a táblán a szünetben felírva a foglalkozás témáját találják.

„Kérdéseink az olyan dolgokról, amelyeket nem tudunk befolyásolni és/vagy megmagyarázni.”

Mindenki leül a helyére. Szólítsuk fel a gyerekeket, hogy olvassák el a táblán levő mondatot és gondolkozzanak el a tartalmán. Ha a mondat megértésével kapcsolatos problémájuk van, azt osszák meg a többiekkel.

Módszer: Frontális

2.

Amikor látszik, hogy a gyerekek a táblán levő mondatot megértették, kérjük meg őket, hogy bármelyik csomagolópapírra írják rá saját kérdéseiket, kételyeiket, hallomásaikat „az élet nagy és komoly dolgairól”.

A tanár is írjon kérdéseket.

Pl.: Ki vagy milyen erő irányítja a világot?, Mi van a születés előtt és a halál után?, Miért pont ezek között az erkölcsi kérdések között élünk?, Hogyan alakultak ki?, Miért történnek szerencsés illetve szerencsétlen dolgok az emberekkel?

Módszer: Egyéni munka

3.

Gyűjtsük össze azokat a kérdéseket, problémákat, amelyekre a vallások választ adnak. Külön-külön szavaztassuk meg az osztályt, hogy egy-egy kérdés vagy probléma bekerüljön-e közös listánkba.

A tanár utaljon arra, hogy a következő foglalkozásokon – többek között – ezeket a válaszokat vizsgáljuk.

Módszer: Frontális

Eszközök:

- csomagolópapírok, filctollak
- gyurmaragasztó

Előkészítés:

A szünetben a gyerekek távollétében a táblára írjuk fel a foglalkozás témáját: kérdéseink az olyan dolgokról, amelyeket nem tudunk befolyásolni és/vagy megmagyarázni.

Értékelés:

Mindenki mond egy mondatot: „Én a következő egy hétben arra vagyok kíváncsi...” kezdettel. A mondatot labdadobással adják tovább.

Melléklet: -

3. foglalkozás

A templom kívülről és belülről, avagy az épület, és ami benne zajlik
zsidó, keresztény, mohamedán, buddhista vallás

Ajánlott idő: 80 perc

4 db 6 fős csoportban dolgoznak a gyerekek. Mindegyik csoport más vallással foglalkozik (zsidó, keresztény, mohamedán, buddhista).

Csoportalkotás módja:

Véletlenszerű (magyar kártyákkal, a négyféle színből összesen annyi legyen, ahány gyerek van az osztályban)

Tevékenységek:

1.

A csoportban:

- kép alapján lerajzolják a templom belső metszeti rajzát nagyban csomagolópapírra, jelölve a templom részeit, a pap, a szertartások, a hívők, stb. helyét, jellemző díszítést;
- szöveg segítségével az adott vallás istentiszteletét tanulmányozzák;
- megbeszélik, majd röviden leírják a vázlatát csomagolópapírra.

Aki előbb készül el, csatlakozik a többiek munkájához.

Módszer: Egyéni és pármunka

2.

A csoport tagjai megmutatják egymásnak saját feladatukat. Szempontok alapján összefoglalják a templom külső, belső jellegzetességeit, és az istentisztelet rendjét.

Szempontok:

- külső: zárt/nyitott épület, alakja/alaprajza, ablakok, csúcsos/kupolás/egyéb, díszítés kívül/belül, jelképei, stb.
- belső: hol a szentély, a pap, ill. szertartásvezető, ill. segéd személyzet helye, a hívek helye, bútorzat, szent tárgyak, képek, eszközök, stb.
- istentisztelet: mikor, ill. milyen gyakran, ki vezeti a szertartást; kik lehetnek/kell jelen lenniük, ki milyen öltözékben, szertartás rendje, hossza, eseményei, ima szövege, stb.

Módszer: Csoportos mozaik módszer

3.

Az istentiszteletet leíró szöveget bekezdésekre vágják, és egy borítékba teszik. Később ezzel fogják ellenőrizni, hogy a többi csoport megértette-e a beszámolójukat.

Módszer: Csoportmunka

4.

A csoport minden tagja ismerteti a többi csoportnak, amit a saját csoportjában az adott vallás templomáról és istentiszteletéről megtudott. A bemutatásnál a csomagolópapíron lévő ábrákat, vázlatot, ill. a képeket használja.

Módszer: Fordított szakértői mozaik

5.

Az eredeti csoportok visszarendeződnek és mindegyik egy másik vallás szétvágott istentisztelet leírását összerakja, úgy, ahogy megfelelőnek, koherensnek gondolják.

Módszer: Kerekasztal

6.

Ellenőrzik önmagukat egy eredeti szövegpéldánnyal. Megbeszélik és kijavítják az esetleges hibákat.

Módszer: Kerekasztal

Eszközök:

- képek a 4 templom belső metszeti rajzáról;
- szövegek a 4 vallás istentiszteletének leírásáról;
- csoportonként 3 db csomagolópapír, és 1db boríték;
- olló, ragasztó, rajz, és színező eszközök, gyurmaragasztó,

Értékelés:

A gyerekek a foglalkozás végén 1 mondatban saját munkájukat értékelik.

Melléklet: B/1.3

4. foglalkozás

Egy közeli templom meglátogatása

Ajánlott idő: 45 perc

Tevékenységek:

Az osztály közösen ellátogat a legközelebbi templomba.

Feladatuk, hogy sétáljanak végig rajta, alaposan figyeljék meg, és állapítsák meg az azonos és különböző vonásokat a tanultakhoz képest.

Módszer: egyéni munka, jegyzetelés, majd frontális

Értékelés: A gyerekek párokat alkotnak és röviden megbeszélik a párjukkal, hogy melyik program tetszett a legjobban a mai napban és miért.

Melléklet: -

3. nap

Célja:

A gyerekek szerezzenek ismereteket

- A vallások alapításáról, alapítóiról
- A vallások jelképeiről, szent tárgyairól
- A vallások parancsolatairól, tanításairól
- A vallások ünnepeiről

Ismerjenek fel közös vonásokat a négy vallás között

Fedezzék fel és értsék meg a vallási parancsok lényegét, szerepét

Alkotó munka segítségével kerüljenek közelebb a gyerekekhez a vallások

Tartalma:

- A vallások alapítása, az alapítóatyák
- Jelképek, szent tárgyak
- Parancsolatok, tanítások
- Vallási ünnepek

Fejlesztendő kompetenciák:

Személyes kompetenciák:

- önismeret
- döntési képesség

Kognitív kompetenciák:

- kreativitás
- figyelem, koncentráció, megfigyelés
- élő beszéd
- lényegkiemelés, összefoglalás
- szövegértés, szövegalkotás
- kezűgyesség,
- vitakészség, érvelés
- összehasonlítás
- rendszerezés

Szociális kompetenciák:

- együttműködés

1. foglalkozás

A vallások alapítása, az alapítóatyák

zsidó, keresztény, mohamedán, buddhista vallás

Ajánlott idő: 55 perc

4db 6 fős csoportban dolgoznak a gyerekek. Mindegyik csoport más vallás alapításával és alapító atyáival foglalkozik (zsidó vallás: Ábrahám, Mózes; keresztény vallás: Jézus; mohamedán vallás: Mohamed; buddhista vallás: Gautama Buddha).

Csoportalkotás: Véleményük alapján heterogén csoportok véleményvonallal. A kérdés: mennyire fontos a vallásosság az emberek számára általában?

Tevékenységek:

1.
A gyerekek ráhangolódásként beszélgető-körben felidézik a tegnapi napon tanultakat.

2.
A gyerekek szövegeket és képeket kapnak. Milyen szövegeket és milyen képeket? Ezeket egy szempontrendszer alapján tanulmányozzák.

Szempontok:

- származása, gyerekkora;
- élete;
- tevékenysége, a vallás megalapítása;
- halála;
- tisztelete a halála után

Módszer: Egyéni munka, majd megbeszélés a csoporton belül

3.
A szempontok alapján nagy csomagolópapírra vázlatot készítenek.

Módszer: Szóforgó

4.
A csoportok megosztják egymással azt, amit megtudtak. A vázlatot és a képeket használják.

Módszer: Szakértői mozaik

5.
Az osztály közösen dolgozik. A csomagolópapírok a vázlatokkal felkerülnek a falra. Ezeket átolvasva összegyűjtik, hogy milyen közös vonásokat találnak a négy vallás alapításában, ill. az alapítóatyák életében, halálában, tiszteletében. Egy nagy csomagolópapírra felírják a közös, vagy hasonló elemeket.

Módszer: Frontális munka

Eszközök:

- szövegek, képek a négy vallásról;
- csomagolópapír, filctoll, gyurmaragasztó;

Értékelés:

A csoporton belül értékelik egymás munkáját a gyerekek. Mindenki mond egy mondatot többi társa tevékenységéről: „Te azzal járultál hozzá a munkához...”

Melléklet: B/2.1

2. foglalkozás

Jelképek, szent tárgyak

zsidó, keresztény, mohamedán, buddhista vallás

Ajánlott idő: 60 perc

Tevékenységek:

Alkotó feladatok:

1-1 vallási vonatkozású tárgy vagy kép elkészítése képek alapján

PI.

- zsidó vallás:
 - menóra készítése agyagból;
 - Dávid csillag készítése agyagból;
- keresztény vallás:
 - keresztény témájú jelenet festése üveglapokra; festése, rajzolása papírra, fatáblára; ikon készítése kép vagy szöveg alapján;
 - áldozó kehely készítése agyagból;
- mohamedán vallás:
 - gyöngyfüzér készítése, a gyöngyök megfestésével, felfűzésével;
 - az arab írás tanulmányozása, és a Korán egy részletének lemásolása;
 - mozaikkép készítése színes papírból kép alapján;
 - imaszőnyeg készítése textíliából arab motívumok festésével kép alapján;
- buddhista vallás:
 - mandala készítése;
 - imazászló készítése textíliából;
 - kis méretű sztúpa készítése agyagból;
 - nyolcküllős kerék készítése agyagból;

Amíg a gyerekek dolgoznak, folyamatosan hallgatják a vallásokra jellemző, vagy a követő népek zenéit.

Csoportalkotás:

A gyerekek aszerint alkotnak csoportot, hogy ki melyik vallás jelképeivel akar foglalkozni. Lehetőleg egyforma méretű csoportok alakuljanak. A csoport közösen dolgozik.

1.

A csoportok képeket kapnak, vallási tárgyokról, jelképekről. Ezeket tanulmányozzák.

Módszer: Egyéni munka

2.

A csoportok alkotó feladatokat kapnak. Közösen kiválasztják, hogy mely feladatokat szeretnék megcsinálni. Lehet több kisebb feladatot vállalni vagy kevesebb (esetleg egy) nagyot, de úgy kell választaniuk, hogy a csoporton belül mindenkinek jusson valamilyen részfeladat.

Megbeszélik a munkafázisokat és munkamegosztást.

A végtermék csoportonként egy vagy több közösen készített alkotás.

Módszer: Kupactanács

3.

A csoportok elvégzik a feladatot.

Módszer: Egyéni és csoportmunka

4.

Minden csoport kiállítja, amit készített, a csomagolópapírok felkerülnek a falra. Az osztály végigjárja a kiállításokat és a csoportok egy-egy választott tagja tárlatvezetés-szerűen bemutatja egyrészt az elkészített tárgyakat.

Módszer: Kiállítás

Eszközök:

Ehhez a feladathoz a pedagógusnak gyűjtönné össze olyan képeket, tárgyakat, amelyek az egyes vallások jelképeit ábrázolják és gyerekek munkáját segítik.

A mellékletben néhány ilyen példa található.

- képek a négy vallás jelképeiről, tárgyairól;
- agyag,
- rajzlapok, tempera, vízfesték, ecsetek, színes ceruza, zsírkréta, stb.
- üvegfesték, oldószer,
- textilfesték,
- kb. 1-2 cm átmérőjű festhető fa vagy üvegyöngy;
- nagyméretű fehér textília;
- színes papír, ragasztó, olló;
- csomagolópapír, filctoll, gyurmaragasztó;
- szövegek, képek az egyes vallások jelképeiről, szent tárgyairól, ábrázolási módjáról;
- CD lejátszó,
- CD-k az egyes vallások, vagy azt követő népek zenéivel

Előkészítés:

- Zenegyűjtés az egyes vallásokhoz
- Eszközök előkészítése

Értékelés: A kiállításon a „nézők” reflektálnak a kiállított tárgyakra.

Melléklet: B/2.2

3. foglalkozás

Az egyes vallások parancsolatai, főbb tanításai
zsidó, keresztény, mohamedán, buddhista vallás

Ajánlott idő: 80 perc

4db 6 fős csoportban dolgoznak a gyerekek. Mindegyik csoport más vallás tanításaival és parancsaival foglalkozik.

Csoportalkotás:

A korábban már együttdolgozó 6 fős csoportok újra megalakulnak.

Tevékenységek:

1. A csoportok 1-1 szövegek kapnak, ami 1-1 vallás parancsait, ill. tanítását tartalmazza. Ezeket elolvassák, tanulmányozzák.

Módszer: Egyéni munka

2. A szövegeket egy szempontrendszer alapján, a csoporton belül megvitatják és egy nagy csomagolópapírra leírják.

Szempontok:

- melyek a legfontosabb szabályok, tanítások;
- mely pontok vonatkoznak az egyénre, melyek a közösségre;
- melyeknek mi a célja, értelme, vajon miért született, mit akar szabályozni;
- fogalmazzák át mai nyelvre, viszonyokra, keressenek mai példákat;
- mely pontok érvényesek ma is;
- mivel egészítenék ki, aktualizálnák életükre vonatkozóan

Módszer: Ablakmódszer

3. A csoportok megosztják egymással az egyes vallások parancsait, tanításait és csoport álláspontját a szempontok alapján.

Módszer: Csoport-szóforgó

4. Az osztály közösen dolgozik. A csomagolópapírok a megbeszélte szempontokkal felkerülnek a falra. Ezeket átolvasva összegyűjtik, hogy milyen közös vonásokat találnak a négy vallás parancsolataiban és tanításaiban. Egy nagy csomagolópapírra felírják a közös, vagy hasonló elemeket.

Módszer: Frontális munka

5. Minden csoport utolsó két kérdését nagy körben megvitatják, ill. kiegészítik. Fontos, hogy valódi érvek hangozzanak el egy-egy szabály mellett, vagy ellen. Egy külön csomagolópapírra írják fel, melyek azok az erkölcsi szabályok, amik az egész osztály számára elfogadhatók és követhetők. Így megszületik az osztály saját erkölcsi szabályrendszere.

Módszer: Frontális munka

Eszközök:

- szövegek a négy vallásról;
- csomagolópapír, filctoll, gyurmaragasztó;

Értékelés:

A tanár néhány mondatban értékeli az osztály munkáját.

Melléklet: B/2.3

4. foglalkozás

A négy vallás nagy ünnepeinek megismerése

Ajánlott idő: 45 perc

4 fős, heterogén csoportokban dolgoznak a gyerekek. A csoportokat a pedagógus jelöli ki.

Tevékenységek:

1.

Minden 4 fős csoport 1-1 vallás ünnepeinek leírását kapja. (Mivel a csoportok száma több, mint 4, így lesznek olyan szövegek, amelyeket két csoport dolgoz fel.) A csoportok feladata, hogy olvassák el a szöveget, értsék meg, majd töltsék ki a táblázatot. (ld. a mellékleteket)

Lehetséges szempontok:

- ünnepek, amelyek vallásalapítók születéséről emlékeznek meg
- ünnepek, amelyek a mezőgazdasági munkákhoz is kapcsolódnak
- ünnepek, amely helyváltoztatással járnak
- ünnepek, amikor böjtölni kell
- ünnepek, amikor fontosak a szimbolikus számok
- ünnepek, amelyek egyben névnapok is
- ünnepek, amelyek a tavaszt is köszöntik
- ünnepek, amelyekhez meghatározott étrend kapcsolódik
- ünnepek, amelyek a bűnök megbocsájtásával is kapcsolatosak

A gyerekek is találhatnak ki szempontokat.

Módszer: Egyéni munka, majd szóforgó

2.

Tanári kérdések nyomán a nagy, közös táblázatot tölti ki az osztály. Az adott ünnep szempontok szerinti rendezése mellett elhangzik az is, hogy mit ünnepelnek azzal az eseménnyel. Közös következtetéseket vonnak le.

Módszer: Diákkvartett, frontális munka

3.

A csoportok feladatküldéssel ellenőrzik egymás ismereteit az ünnepekről, és pontozással értékelik egymás teljesítményét.

Módszer: Feladatküldés

Eszközök:

- minden csoport számára egy olyan kitöltetlen táblázat, amely vízszintesen a négy vallás megnevezését, függőlegesen az összehasonlítási szempontokat tartalmazza
- ugyanez a táblázat nagy méretben a csoportmunkát követő közös kitöltéshez
- a négy vallás ünnepeiről szóló négyféle szöveg, minden csoport egyféle szöveget kap

Értékelés: A feladatküldés eredményeként megjelenő csoportpontoszámmal.

Melléklet: B/2.4

5. foglalkozás Csoportalakítás

Ajánlott idő: 10 perc

Tevékenység:

A tanár elmondja:

- Eddig sok mindent megtudtunk a négy vallásról.
- A következő majdnem 2 napban további feladatokkal az eddigi tudásunkat bővítjük, mélyítjük és összefoglaljuk.
- Ezután – az utolsó napon – egy záró fesztivál, nagy vallási ünnepi kavalkád és lakoma keretében mindezt bemutatjuk az iskolának, a szülőknek, barátoknak, (falunak), stb.
- Ezért most a gyerekeknek új, a következő napokra állandó csoportokat kell alkotniuk.

Módszer: frontális

Csoportalkotás:

Sorsolással. Ha valaki más vallással akar foglalkozni, lehetőség van csoportváltásra, amennyiben talál cserepartnert. A csoportok egyforma méretűek legyenek.

Előkészítés:

A termet a gyerekek segítségével úgy rendezzük, hogy körben tudjunk ülni.

3. nap

Célja:

- A gyerekek szerezzenek további és mélyebb ismereteket a vallásokról
- Önálló kutatómunkát végezzenek
- Alkotó munkát végezzenek

Tartalma:

- A vallások szent helyei
- Történetek a vallások nagy alakjairól
- Egy vallási ünnep alapos megismerése
- Ételek, italok
- Esküvő
- A helyi templom
- Térkép készítése
- Ruhák készítése
- Művészetek és a vallás

Fejlesztendő kompetenciák:

Személyes kompetenciák:

- önismeret
- döntési képesség

Kognitív kompetenciák:

- önálló kutató munka,
- könyvtárhasználat,
- Internet használat,
- interjú-, riportkészítés,
- kreativitás,
- kezűgyesség,
- szövegértés, szövegalkotás.

Szociális kompetenciák:

- együttműködés

1. foglalkozás

Önálló kutatás

zsidó, keresztény, mohamedán, buddhista vallás

Ajánlott idő: 6 óra

Az előző nap délutánján megalakult csoportok szerint ülnek le a gyerekek.

Tevékenységek:

A tanár elmondja:

- Mostantól minden csoport egy utazási iroda.
- Az utazási irodák feladata, hogy társas utazást szervezzenek az általuk választott vallás térbeli és szellemi hazájába „zarándokút vallás-világutazóknak” címmel. Részben az eddig gyűjtött információk, részben továbbiak begyűjtése után egy komplett programot kell készíteniük és megvalósítaniuk, amin a többi csoportot majd végigvezetik.
- Ezenkívül készülniük kell a záró fesztiválra, ahol minden vallás a saját ünnepével, ruháival, ételeivel, tárgyaival, stb. vesz részt egy nagy közös ünnepélyt alkotva. Itt egész iskolának, szülőknak, stb. mutatja be az osztály a projekt eredményét.
- A következő 4 órában önálló kutatómunkát végeznek, ami nélkülözhetetlen az utazási program és a záró fesztivál összeállításához.
- Ebben könyvtárat, internetet kell használniuk, interjút kell készíteniük, stb. Tehát lehet, hogy iskolán kívüli helyeket is fel kell keresniük.
- Gyekezzenek jól gazdálkodni az idejükkel.
- Mindenkinek dolgoznia kell.
- A nap végén 13 órakor itt találkozunk, a csoportok összerakják, mire jutottak.

A tanár kiosztja a csoportoknak a feladatokat.

1.

Átolvassák a feladatokat, megbeszélik a helyszíneket és elosztják a munkát.

A gyerekek a csoportokon belül egyénileg vagy párban dolgozhatnak. Tervezzék meg az egyes feladatok időkeretét és beszéljék meg, hogy aki végzett, kihez csatlakozik, ill. Milyen más feladattal foglalkozik. Fontos, hogy a négy óra alatt minden gyerek dolgozzon.

A feladatok leírása:

1. Zarándok-térkép készítése vallás-világutazók részére
 - Nézzetek utána a könyvtárban, vagy Interneten az adott vallás szent helyeinek (földrajzi helyek: városok, hegyek, stb.)!
 - Keressétek meg ezeket a világtalaszban!
 - Olvassátok el melyik helyhez milyen esemény kapcsolódik!
 - Készítsetek vázlatos térképet, amely a lakóhelyetektől indul és a vallás legfontosabb szent helyei szerepeljenek rajta. Minden szent hely mellé írjátok oda, hogy mi történt ott és mikor. A tájékozódás megkönnyítése érdekében a térképen jelöljétek a jelentősebb földrajzi helyeket (hegyek, folyók, tengerek, stb.), a jelenlegi országhatárokat, és a nagyobb városokat. Ez a térkép szolgál majd segítségül a vallás-világutazóknak, akik az elkövetkező napokban igénybe veszik utazási irodátok szolgáltatásait.

2. Történetek a vallás nagy alakjairól
 - Nézzetek utána a könyvtárban, vagy Interneten az adott vallás alapítóiról, szentjeiről, híres tanítóiról, vagy nagy alakjairól szóló történeteknek.
 - Gyűjtsétek össze azokat, amiket érdekesnek, jellemzőnek, a vallás szempontjából fontosnak találtok. Ezekkel a történetekkel fogja idegenvezetőtök színessé tenni a hosszú utazást.

3. Egy nagy ünnep
 - Már sokat tudtok az adott vallás legfontosabb ünnepeiről. A projekt záró fesztiválján sok minden egyéb mellett az egyik ünnepet is be kellene mutatni. Válasszátok ki közösen, melyik legyen az. Ehhez kellene még anyagot gyűjtenetek könyvekből ill. az internetről.
 - Írjátok alapos vázlatot az ünnepről!
 - Találjátok ki a záró fesztiválon a bemutatás módját is. Lehet színjáték, pantomim, bábelőadás, stb.

4. Rendezzünk lakomát
 - Keressetek étel, esetleg ital recepteket, amelyek kötődnek az adott vallási ünnepekhez, szertartásokhoz, vagy a vallást követő népekre jellemzőek!
 - Gyűjtsétek ki azokat, amelyeket a záró fesztiválra Ti is könnyen elkészíthettek!
 - Írjátok össze a szükséges alapanyagokat és konyhai eszközöket!
 - Amit lehet, szerezzetek be, amit frissen kell, arról se feledkezzetek meg!

5. Esküvő
 - Nézzetek utána, hogyan zajlik egy esküvő!
 - Ha van adott vallási közösség a közvetlen környezetetekben, keressétek meg a papot vagy más vallási vezetőt, tanítót és készítsetek vele interjút. Az interjú kérdései az esküvői szertartás helyére, rendjére, módjára, kellékeire, a fiatal pár öltözkéire, a résztvevőkre, legérdekesebb részére is vonatkozzanak. Persze kérdezzetek meg mindent, ami Titeket érdekel. Írjátok le az interjút!
 - Ha nincs adott vallási közösség a közvetlen környezetetekben, akkor kutakodhattok könyvekben vagy az interneten. Szempontjaitok az előzőekben leírtak legyenek! Írjátok le riportban az esküvő szertartását.

6. A helyi templom
 - Menjetek el a helyi vallási közösség templomába vagy a legközelebbi templomba és készítsétek el csomagolópapírra a templom alaprajzát, külső rajzát.
 - Keressétek meg a papot és készítségével interjút a templom történetéről, stílusáról, jellemzőiről. Írjátok le az interjút!

7. A vallás néhány szóban
 - Nézzétek át alaposan a következő fogalmakat!

Buddhizmus: aszkézis, szerzetesség, déva, meditáció, jóga, megvilágosodás, nyolcas ösvény, lélekvándorlás, a tan kereke, a kicsi és nagy szekér, lámaizmus, zen-buddhizmus, sztúpa, nirvána, dharma, karma

Zsidó vallás: monoteizmus, Tóra, Talmud, Sínai-hegy, egyiptomi fogság, vándorlás a pusztában, a jeruzsálemi templom, próféták, babiloni fogság, diaszpóra, gettó, asszimiláció, szombati nap, zsinagóga, rabbi, zsidó időszámítás, bar micvá

Iszlám: muszlim, mohamedán, muzulmán, umma, saría, pénteki nap, Kába-kő, kalifa, Korán, szúra, hidzsra, Mekka, Medina, dervis, türbe, mecset, minaret, dzsámi, próféta, zarándoklat, Ramadán, dzsihád, siíta, szunnita, mohamedán időszámítás

Kereszténység: teremtés, Biblia, apostolok, evangélium, vasárnap, Betlehem, hegyi beszéd, utolsó vacsora, Golgota, keresztre feszítés, feltámadás, megváltás, vezeklés,

keresztelés, pápa, bíboros, érsek, püspök, Vatikán, mise, prédikáció, zsinat, szerzetesrend, kolostor, szentek, eretnek, katedrális, bazilika

Könyvekből vagy az internetről keressétek meg a fogalmak pontos, szabatos magyarázatait és írjátok le!

8. Divatszalon

- Könyvekből vagy az internetről keressétek az adott vallásra jellemző ruhát, öltözéket!
- Válasszátok ki azt, amelyiket könnyen el tudtok készíteni!
- Készítsetek szabásmintát, és varrjátok meg a ruhát! A záró fesztiválon fel lehet venni.

9. Művészetek és a vallás

- Gyűjtsetek művészeti alkotásokat (képzőművészet: festmény, szobor stb; irodalom: vers, regény, elbeszélés, dráma; film stb.), amelyek témája az adott vallás! Az alkotók nevét és a mű címét írjátok le egy csomagolópapírra!

Módszer: Kupaktanács, tervkészítés írásban

2.

Elkészítik a feladatokat.

Módszer: Egyéni kutatás, pármunka, önálló munka

3.

Az önálló munka végeztével a csoportok újra találkoznak. Mindenki elmondja és megmutatja, mit végzett. A csoport nevet választ saját utazási irodájának és elkészítik szülei, barátaik és az iskola számára a meghívót a pénteki záró fesztiválra.

A csoport megbeszéli, hogy ki mit készít elő, ill. hoz másnapra, a „zarándokút vallásvilágutazóknak” program elkészítéséhez ill. a záró fesztiválra (pl. edény, alapanyag a főzéshez, stb.)

Módszer: Megbeszélés a csoportban, szóforgó

Feltételek:

- számítógép,
- Internet hozzáférés,
- könyvtár,

Eszközök:

- csomagolópapír, olló, ragasztó, rajz- és színező eszköz, gyurmaragasztó,
- textília, tű, cérna

Előkészítés:

- Eszközök előkészítése,
- Terem berendezése csoportmunkára

Értékelés: A csoportok előveszik a nap elején készített írásos terveket és végigbeszéljük, hogy kinek mit sikerült elvégeznie a vállalt feladatokból.

Melléklet: -

4.nap

Célja:

- A gyerekek foglalják össze mindazt, amit a vallásokról eddig tanultak
- készítsenek bemutatót

Tartalma:

- Mindaz, amit a vallásokról eddig tanultak

Fejlesztendő kompetenciák:

Személyes kompetenciák:

- önismeret
- önkorlátozás

Kognitív kompetenciák:

- tervezés,
- összefoglalás, rendszerezés,
- felidézés,
- figyelem, koncentráció,
- kreativitás,
- szervezési készség

Szociális kompetenciák:

- együttműködés

1. foglalkozás

Utazási iroda

Zarándokút szervezése vallás-világutazók részére

Ajánlott idő: 130 perc

A gyerekek az „utazási iroda” csoportokban dolgoznak.

Tevékenységek:

Zarándokút szervezése vallás-világutazók részére

1.

A csoportok szedjenek össze minden az előző napokban csoport- vagy önálló munkában készült anyagot arról a vallásról, amelyikkel foglalkoznak. (A csomagolópapírra írott vázlatok, összefoglalók, rajzok, stb., az elkészült tárgyak, jelképek, képek, stb., térkép, recept-történetgyűjtemény, fogalmak, interjúk, riportok, leírások, ruhák, stb.)

Módszer: Gyűjtés

2.

Nézzék át a meglévő anyagokat, és közösen találják ki a zarándokút programját.

A programban valamilyen formában minden anyag szerepeljen.

Az utazást 45 percre kell tervezni.

A program tartalmazzon egy útvonalat, amit bejárva szóbeli idegenvezetés mellett kiállítások, tablók, stb. segítségével a zarándokok megismerik az adott vallást.

Használják a CD-n a zeneszámokat is.

Válasszanak maguk közül több idegenvezetőt, akik végigvezetik a vallás-világutazókat az adott valláson.

Módszer: Kötetlen megbeszélés a csoporton belül

3.

Az elkészült program alapján készítsenek programfüzetet rajzokkal, hívogató szlogenekkel. Írjal le az idegenvezetők szövegét vázaltszerűen.

Készítsék el az iroda vendégkönyvét.

Keressék meg azt a helyet, ahol az utazás megtörténik majd. (Ez lehet pl. az aula, ebédlő, művelődési ház)

Készítsék el, rendezzék be azt a bemutatót, kiállítást, stb., amin végigvezetik az utazókat.

Módszer: Csoportmunka

Eszközök:

- mindaz az anyag, ami az elmúlt napokban a foglalkozások során született;
- csomagolópapír, filctoll, gyurmaragasztó;

Értékelés: Mindenki mond egy mondatot arra a kérdésre, hogy „Mire kell nagyon figyelnem a bemutatón?” A mondatokat labdadobással adják tovább.

Melléklet: -

2. foglalkozás Zarándokút vallás-világutazóknak

Ajánlott idő: 45 perc

Csütörtök délután és péntek délelőtt két-két utazás lebonyolítására van lehetőség.
Az utazások sorrendjét sorsolással döntik el.

Tevékenység:

Zarándokút lebonyolítása vallás-világutazók részére

Minden csoport végigvezeti az osztályt a saját útvonalán, miközben bemutatja az adott vallást.

Minden csoportnak 45 perc áll a rendelkezésére az utazás lebonyolítására.

Az utazók feltehetnek kérdéseket, hozzáfűzhetnek információkat, magyarázatokat a látottakhoz, hallottakhoz.

Módszer: Bemutató

Értékelés:

A gyerekek az utazás végén véleményüket leírják az iroda vendégkönyvébe.

Melléklet: 5.

5. nap

Célja:

- Visszatérés az első nap kérdéseihez
- Áttekinteni az egyhetes munkát
- A gyerekek mutassák be az iskolának, a szülőknek és az iskola közvetlen környezetének a projekt végtermékét.
- Mindezt egy nagy közös ünnep keretezze, ahol az iskola szűkebb és tágabb közössége együtt készül és tölt időt.

Tartalma:

- Mindaz, amit a vallásokról eddig tanultak

Fejlesztendő kompetenciák:

Személyes kompetenciák:

- önismeret
- önkorlátozás

Kognitív kompetenciák:

- korábban tanult ismeretek felidézése és új kontextusba helyezése
- önálló vélemény alkotása
- szóbeli kifejezőkészség
- kreativitás,
- tervezés,
- szervezési készség,

Szociális kompetenciák:

- együttműködés,
- empátia,

1. foglalkozás

Visszatérünk a kérdéseinkhez

Ajánlott idő: 50 perc

Tevékenység:

Nagy körben ülünk, mindenki 3 db beszélgető-korongot kap. Sorban végignézzük azokat a kérdéseket, amelyeket az első nap a „Kérdéseink” foglalkozás során gyűjtöttünk, és megbeszéljük, hogy milyen válaszokat adnak az egyes kérdésekre a vallások.

Módszer: Frontális

Értékelés:

Véletlenszerűen 4 fős csoportok alakulnak. Mindenki mond egy mondatot: „Mi került hozzám közel az elmúlt napokban” (gondolat, személy, tanítás, tárgy, stb.) kezdettel.

Módszer: Szóforgó

Eszközök:

- csomagolópapírok kérdésekkel
- gyurmaragasztó

Előkészítés:

- a gyerekek távollétében ragasszuk fel a falra azokat a csomagolópapírokat, amelyekre az első nap kérdéseket írtak, a megmagyarázhatatlan vagy befolyásolhatatlan dolgokról

2. foglalkozás

Záró fesztivál

Ajánlott idő: 4-5 óra

A gyerekek az „utazási iroda” csoportokban dolgoznak.

Tevékenységek:

Az osztály választ egy ceremóniamestert, aki megnyitja a fesztivált és segít a vendégeknek eligazodni a helyszínek, programok között.

A csoportok készüljenek a fesztiválra.

- Készítsék el az ételeket, italokat;
- Rendezzék be a teret a fesztiválra;
- Készítsenek dekorációt;
- Készítsék elő a vallási ünnep bemutatóját.

Módszer: Bemutató készítés

13 órakor kezdődik a fesztivál, amit a ceremónia mester nyit meg.

Eszközök:

- mindaz az anyag, ami az elmúlt napokban a foglalkozások során született;
- csomagolópapír, filctoll, gyurmaragasztó;
- konyhai eszközök, edények, tányér, pohár, szalvéta, stb.;
- étel alapanyagok;
- CD lejátszó, hangosítás, CD lemez.

Értékelés:

A vendégek értékelése.

A projekt értékelése

Ajánlott idő: 60 perc

Így látjátok kívülről

Meghívott vendégek észrevételeinek meghallgatása. Vendégkönyvbe írás.

Írásos értékelés – Kérdőív

- A projektről

Tegyéél „X” jelet a véleményedet tükröző válasz mellé!

Mennyi ideig tartott a projekt?

rövid	☐	megfelelő	☐	hosszú	☐
-------	--------------------------	-----------	--------------------------	--------	--------------------------

Mennyire érezted elegendőnek a kapott információkat?

teljesen	☐	részben	☐	egyáltalán nem	☐
----------	--------------------------	---------	--------------------------	----------------	--------------------------

Mennyire találtad érthetőnek a szövegeket?

teljesen	☐	részben	☐	egyáltalán nem	☐
----------	--------------------------	---------	--------------------------	----------------	--------------------------

Mennyire találtad érdekesnek a témát?

teljesen	☐	részben	☐	egyáltalán nem	☐
----------	--------------------------	---------	--------------------------	----------------	--------------------------

Mennyire találtad élvezetesnek a feladatokat?

teljesen	☐	részben	☐	egyáltalán nem	☐
----------	--------------------------	---------	--------------------------	----------------	--------------------------

Mennyire találtad újnak az ismereteket?

Teljesen	☐	részben	☐	egyáltalán nem	☐
----------	--------------------------	---------	--------------------------	----------------	--------------------------

Mennyire segített átérezni a négy vallás lényegét a projekt?

Teljesen	☐	részben	☐	egyáltalán nem	☐
----------	--------------------------	---------	--------------------------	----------------	--------------------------

Egészítsd ki a mondatokat saját szavaiddal!

Nagyon tetszett a témák közül a _____,
mert _____

Nem tetszett a témák közül a _____,
mert _____

Milyen témáról hallanál még szívesen ezzel a témával kapcsolatban? _____

• Önmagadról

Értékelj magad a következő skálán 1-6-ig! Jelöld „X”-szel véleményedet! Ha az adott dologgal nagyon elégedett vagy a „6”-os oszlopba, ha nagyon elégedetlen az „1”-es oszlopba tett „X”-szel jelöld!

	1	2	3	4	5	6
Részvételem az egyéni feladatokban						
Társakkal való együttműködésem						
Figyelmem a projekthét alatt						
A társaim segítése						
Saját ötleteim megvalósítása						
Nyitottságom az új ismeretekre						
Részvételem a csoportos feladatokban						
Viselkedésem a különböző vallásokkal, azok hívőivel kapcsolatban						

Egészítsd ki a mondatokat saját szavaiddal! A kérdések a projektben szereplő vallásokra vonatkoznak!

A _____ vallás ragadott meg a legjobban, mert _____
_____.

Szeretném elérni, hogy _____
_____.

• Társaidról

Egészítsd ki a mondatokat társaid nevével!

Új tulajdonságait ismertem meg : _____.

Vele/velük nagyon jól tudtam egy csoportban dolgozni: _____
_____.

Tanári értékelés

A pedagógus folyamatosan értékeli a projekt folyamán a feladatok lezárásakor non-verbálisan és verbálisan, a pozitívumok kiemelésével. A projekt végi szóbeli értékelés szempontjai lehetnek:

- ki tudott új szerepkörben megnyilvánulni,
- mennyire volt nyitott a különböző vallások megismerésére, befogadására,
- mennyire volt együttműködő a csoportban,
- egyéni feladatait elvégezte-e.

Lehetőleg minden gyerekhez szóljon egy-egy mondattal a pedagógus.

Írásbeli értékelés a gyűjtőfüzetek áttekintésével, abban néhány mondatos vélemény alkotásával valósulhat meg. Jó volna, ha a projektben résztvevő minden pedagógus vállalna ebből a feladatból.

Társas értékelés

A projektbemutatók megtekintésével véleményalkotás a társak munkáiról *beszélgető-körben* a pozitívumok hangsúlyozásával.

TOVÁBBI TEVÉKENYSÉGJAVASLATOK 3-4 HETES PROJEKT:

Cél:

- A gyerekek szerezzenek további ismereteket a vallások témaköréből
 - bővítsék tudásukat
 - mélyítsék tudásukat
- A gyerekek foglalkozzanak
 - az előítéletek okaival, kialakulásával
 - az előítélet, kirekesztés, üldözés mechanizmusával
 - az egyén és a vallás, közösség és a vallás, a ma embere és a vallás, a vallás és a hit viszonylatával
 - a vallás filozófiai és etikai dimenzióival
- Önismeret fejlesztése
 - saját előítéleteink felismerése
 - viszonyom a valláshoz
 - viszonyom a tőlem különbözőhöz

A vallásokkal való további foglalkozást három, általunk fontosnak vélt téma köré csoportosítottuk.

I. Élet egy vallási közösségben

Ebben a szakaszban 3 vallással foglalkozunk, a zsidó, keresztény és mohamedán vallással. Egyrészt ezek a vallások kapcsolódnak legszorosabban világunkhoz, másrészt ezek együttélése napjainkban is kihívást és megoldandó problémát jelent Európa számára.

A projekt célja, hogy részben az eddig tanultakat, részben az új információkat összekapcsolva lássák egészében, és ugyanakkor éljék is át egy vallás lényegét, és az azt gyakorló vallási közösség életét.

II. A vallás és a hit mint a kirekesztés oka, alapja

Előítélet, kirekesztés, üldözés

Ez a téma illeszkedik legközvetlenebbül az antidiszkriminációs célhoz. Az egyhetes projektben a gyerekek a különböző vallások megismerése során két lényeges vonalon haladtak: a másság és az azonosság vonalán. Cél volt, hogy felismerjék az azonosságokat és megértsék a különbözőségek okait és ezen keresztül a vallások egyenrangúságát. Ebben a témában a kirekesztéssel és a vallási üldöztetéssel fognak foglalkozni, miközben saját élményeiket, érzéseiket, gondolataikat mozgósítják az előítélet, kirekesztés megértéséhez. Lényeges, hogy a saját élményűség párhuzamosan legyen jelen az ismeretszerzéssel, hogy a témát ne lehessen eltávolítani. Ebben a foglalkozáskörben elsődleges az önismeret fejlesztése (különösen az előítéleteink megismerése terén), ezért a feladatok (az ismeretközvetítők is) elsősorban ezt szolgálják. Jellemző tevékenységek az önismereti játékok.

III. Vallási kérdések napjainkban

Ez a téma napjaink és a vallás viszonyának kérdéseivel foglalkozik. Ismeretközlő abban a tekintetben, hogy korunk hiedelmeivel, szektáival, valláspótló tevékenységeivel, csoportjaival foglalkozik. Ugyanakkor a gyerekekkel közösen keressük a jelenségek okaira a válaszokat. Célunk, hogy segítsünk nekik eligazodni ebben a zavaros világban. Értsék meg a vallás lényegét, mint az ember alapvető szükségességét. Tudják megfogalmazni saját viszonyukat a hithez, valláshoz. Képesek legyenek tudatosan dönteni, választani.

Foglalkozunk etikai kérdésekkel is, ami a korosztály számára különösen fontos és izgalmas lehet. Ebben a foglalkozáskörben jellemzőek a beszélgetések, viták. A folyamat végére a gyerekek már rendelkeznek akkora tudással, hogy következtetéseket levonva, átfogó véleményt alkotva saját álláspontjukat kialakítsák és megfogalmazzák. E hétnek a feladata ugyanakkor az egész „Vallások, világképek” projekt lezárása.

Speciális feltételek:

Mivel ezek a foglalkozások nem egyben, hanem elemenként kerülnek felhasználásra, ezért a gyerekeknek dokumentálniuk kell maguk számára is, hogy melyik témakörben mennyire jutottak, milyen ismereteket sajátítottak el, mit „tesznek el” a maguk számára. Ezért a közös munka eredményeit rögzítő plakátokat, feljegyzéseket, tárgyakat jól meg kell őrizni. Az egyéni munkát is dokumentálni kell – gyűjtőfüzet (személyes élmények rögzítésére is, a foglalkozások tartalmi összefoglalása mellett), gyűjtődossier, bérlet (pecsétet, aláírásokat kell gyűjteni a tanároktól, társaktól, hogy milyen programokon vett részt a gyerek).

I. Élet egy vallási közösségben

A gyerekek létrehoznak egy falut, amely egyben egy vallási közösség, és 5 napon keresztül abban élnek.

Ez egy nagyon érdekes, izgalmas kaland, ami összegzi és elmélyíti a tudásukat, ugyanakkor nagy érzelmi intenzitású. Sok feladat kíván a gyerekektől személyes bevonódást, ezért figyeljünk arra, hogy senkinek ne sérüljenek emberi, vallási érzései. Semmilyen feladatot nem szabad erőltetni, lehet keresni másikat, a gyerek átmehet másik csoportba, vagy ha végképp nem akar a témája miatt a munkában részt venni, esetleg átmehet egy másik osztályba. Ezt elsősorban a gyerekekkel kell megbeszélni, megérteni az okokat és megértetni vele, hogy valamit mindenképpen csinálnia kell. Esetleg lehetnek neki is ötletei.

Ennek a projektnek az anyagához a gyerekek több módon juthatnak hozzá.

Az egyhetes projekt mellékleteit, és az általuk készített anyagokat mindenképpen használják fel. A projektet kutatómunkával kell kezdeniük. Át kell tekinteniük a feladatokat, és a hozzájuk tartozó mellékleteket. Ezután a meglévő anyagok alapján kell felmérniük, hogy mihez kell még szöveg, kép, stb. Ez alapján kell megtervezniük a kutatási irányokat, témákat.

Ebben nagy segítségre van szükségük, ezért a projektnek ebben a szakaszába érdemes néhány felnőttet bevonni (tanárt, szülőt). Megfontolandó, hogy legalább a projektindításnál, a tervezés, kutatás szakaszában kapjon minden csoport egy facilitátort.

Minden nap végét egy olyan foglalkozás zárja, ahol a részcsoporthok beszámolnak a csoportnak, és a csoportok egymásnak, hogy ki mit végzett aznap.

Minden nap elején a csoportok beszéljék meg az aznapi teendőket.

Az 1-3 napon végezhetik a kutatómunkát, készíthetik el az alkotó feladatokat.

A 4. napon készülniük kell az előadásra, bemutatóra.

Az 5 napon a csoportok bemutatják vallási közösségüket.

Ebben a projektben a mellékleteket nem az egyes feladatokhoz kapcsoljuk, hanem vallásonként csokorba gyűjtjük.

Tevékenységek

A gyerekek három csoportot alkotnak, véletlenszerű módon.

Minden csoport egy vallással foglalkozik: zsidó, keresztény, mohamedán.

A feladatuk egy vallási közösség létrehozása, és a vallás szerinti élet megszervezése, eljátszása. Használjanak fel minden, az egyhetes projektben született, vagy használt anyagot, információt. Természetesen ebben a projektben is tartoznak a tevékenységekhez mellékletek, ill. végezzenek kutatómunkát is.

Lehetséges csoportalkotás:

Tűzzük ki a három vallásra jellemző földrajzi helyet (Tel-Aviv, Róma, Isztambul), és ezekkel alakítsanak véletlenszerű csoportot.

1. A projekt megtervezése

A csoportok gondolják végig, hogy milyen színterei, eseményei, feladatai vannak ennek a vallási közösségnek.

Tekintsék át a meglévő anyagokat, és gondolják végig, mire van szükségük még.

Szervezzenek ezek beszerzésére kutatómunkát.

Tervezzék meg a projektet.

Osszák szét a feladatokat.

Lehetséges módszer:

- Közös olvasás végig a feladatokat, „brainstorming-gal” gyűjtsenek a kivitelezéshez ötleteket.
- Az egyhetes projekt munkáit, ismereteit rendszerezzék egy nagy csomagolópapíron, elegendő helyet hagyva az 1-1 ismerethez tartozó újabb ötleteknek.

A kereszténységgel foglalkozó csoport gondolja végig, hogy melyik felekezetet választja.

- Feladatelosztás: osszának fel egy téglalapot annyi részre, ahány feladat van. Szóforgóval írják be a csoportok a nevüket a megfelelő rovatba (mindegyikbe legalább 2-3 név kerüljön)
- Készítsenek időtervet.
- A részcsoporthoz készítsenek kutatási tervet, majd a teljes csoport beszélje meg azokat.
- Csoportforgóval beszéljék meg közösen, mi fog történni a következő 2 és fél nap, ki mit, hol csinál.

2. Kutatómunka, ill. az anyagok rendszerezése

A gyerekek végezzenek kutatómunkát azokban a témákban, amelyekben hiányosnak érzik az információkat. A kutatómunkához a feladatok adnak szempontokat.

- A manuális munkákat készítőik üljenek össze (ők így vesznek részt a kutatómunkában)
 - Osszák el az eszközöket
 - Gyűjtsenek ötleteket a kivitelezésre
 - Tervezzék meg a munkát
- A többiek könyvtárban, interneten végezzenek kutatómunkát

3. A falu felépítése

A csoport válasszon nevet a vallási közösségüknek!

Ez a közösség a csoportalakításnál használt városhoz közeli faluban él.

Ismerkedjenek meg a földrajzi környezettel és a közeli nagyvárossal!

Tervezzék meg a falut, amelyben a vallási közösség él!

Készítsenek maketteket (használják fel a fakockákat is), és építsék fel a falut (lakó- és közösségi házak, templom, üzletek, temető, terek, utcák, stb.)

Lehetséges eszközök: papír, olló, ragasztó a makettekhez, fakockák

4. A templom

A gyerekek készítsék el a templomot belülről.

Belső elrendezés, szentély, szószék, pap, ill. szertartásvezető helye, hívek helye, egyebek.

Berendezés (szent tárgyak, képek, a szertartás kellékei, stb.) díszítés.

Lehetséges eszközök: csomagolópapír, papír, agyag, rajzlap, gyöngy, textil, olló, ragasztó, festő és rajzeszközök, tű, cérna, stb.

5. A lakóház

A csoport készítsen el belülről egy – az adott vallást hívő családra jellemző – lakást.

Használati tárgyak, kegytárgyak, vallási jelképek, házi szentély, díszítés, stb.

Lehetséges eszközök: csomagolópapír, papír, agyag, rajzlap, gyöngy, textil, olló, ragasztó, festő és rajzeszközök, tű, cérna, stb.

6. Vallásismeret

A gyerekek foglalják össze, mit tudnak

- A vallás kialakulásáról, alapításáról – írják le rövid összefoglalóban
- Az alapítóatyákról – írják le életét, tetteit és egy történetet róla
- A vallás szent könyvéről, iratairól – másoljanak le egy részletet a szent könyvből, ez lesz a közösség saját példánya
- A vallás legfontosabb parancsairól, tanításairól – írják le, készítsenek belőle plakátot
- A vallás jelképeiről, szent tárgyairól – készítsenek még ilyeneket (tárgyat, vagy rajzot)
- A közösség vallási vezetőjéről, feladatairól – válasszanak maguk közül illet (előzetes kutatómunkában kell keresniük hozzá anyagot)

- A vallás elterjedéséről – készítsék el a Föld térképét, jelöljék a vallás elterjedését, és jelöljék meg falujukat ezen a térképen
- A vallás történetéről a kialakulástól napjainkig – írják le vázlatosan
- A vallás történeteiről – keressenek és írjanak le vallási történeteket (pl. részlet az Ó- ill. Újszövetségből, Az ezeregyéjszaka meséiből, szentek élete, stb.)

Lehetséges eszközök: csomagolópapír, papír, rajzeszközök

7. A vallási közösség mindennapi élete

A gyerekek gondolják végig a közösség mindennapi életét:

- Alkossanak maguknak szabályokat (alapja a vallási parancsolatok legyenek, de egészítsék ki olyanokkal, amelyek a gyerekek számára aktuálisan fontosak)!
- Gondolják végig, milyen jellegzetes mesterségek, foglalkozások lehetnek a közösség tagjai között (legyenek köztük hagyományosak, de idesorolhatnak maiakat is). Válasszanak maguknak foglalkozást!
- Gondolják, beszéljék végig a nők és a gyerekek szerepét a közösségben!
- Készítsenek hálószerű ábrát a közösség hierarchiájáról (figyeljenek arra, hogy mindenki szerepeljen benne)!
- Ha van jellemző viselete a hívőknek, készítsék el!

Lehetséges eszközök: csomagolópapír, papír, rajzeszközök, textil, cérna, tű

8. A családi élet

- A gyerekek menjenek be a lakóházukba és foglalják össze, mit tudnak az adott vallás híveinek családi életéről!
- A csoport alakítson egy nagycsaládot. Osszák ki a szerepeket!
- Készítsenek a családban előforduló (előzetesen választott) mesterségekről leírást, az eszközökről, munkafázisokról rajzokat, és minderről plakátokat. Ne feledkezzenek meg a nők munkájáról sem. (Az előzetes kutatómunkában kell ehhez a feladathoz anyagot gyűjteniük.) Ezeket tegyék ki a lakóház falára!
- Írják le, mit tudnak az étkezési, ételkészítési szokásokról!
 - Gyűjtsenek étel-, italrecepteket!
 - Írjanak étrendet egy hétköznapra és egyet a heti ünnepra!
- Írjanak le és játszanak el egy otthoni imát!

Lehetséges eszközök: csomagolópapír, papír, rajzeszközök, konyhaeszközök, étel-, ital alapanyagok

9. Vallási ünnepek

A gyerekek gondolják végig, hogy mit tudnak a vallási ünnepekről. Gyűjtsék össze az anyagokat. (Az előzetes kutatómunkával ki kell egészíteni a meglévőket).

- Írják le az egyes ünnepeket (mikor, mit ünnepelnek, milyen szertartással, étellel, ruhában, tárgyakkal, stb.), rajzoljanak, és készítsenek plakátot.
 - Készítsenek ünnepi ételeket.
 - Készítsenek ünnepi tárgyakat.
 - Készítsenek ünnepi viseletet.
 - Játszanak el egy választott ünnepet. (Ez a tevékenység kihagyható, hiszen az egyhetesben is volt, de ha a gyerekek szeretnék, érdemes megcsinálni. Válasszanak más ünnepet, mint korábban.)
- Gondolják végig, mit tudnak a zarándoklatról. (Előzetes kutatómunka)
- Írják le a zarándoklat lényegét, célpontját, célját, körülményeit.
- Tervezzék meg saját útvonalukat.

Lehetséges eszközök: csomagolópapír, papír, rajzeszközök, konyhaeszközök, étel-, ital alapanyagok, textil, cérna, tű

10. Az élet szakaszai

A csoportok gondolják végig, hogy mit tudnak az egyes életszakaszokhoz kapcsolódó szokásokról, ünnepekről. (Előzetes kutatómunka)

Készítsenek leírást, rajzokat, tárgyakat, ruhákat

- a születéssel kapcsolatban
- a beavatással, felnőtté válással kapcsolatban
- az esküvővel kapcsolatban
- a temetéssel kapcsolatban.

Ezeket lehet választhatóvá is tenni.

11. Bemutató

Projektzárás

A csoportok tervezzék meg, és készítsék el közösségük bemutatását a többi közösség, a szülők, iskola számára. A bemutató formáját nekik kell kitalálni (pl. színdarab), de a csoport minden tagjának legyen feladata benne.

Ezt érdemes projektzáróként megcsinálni az utolsó napon.

Értékelés: Folyamatosan és az előadás, bemutatás után. Lehet a gyerekeknek ilyen záró kérdéseket feltenni: „Mit mesélek el otthon?”, „Ma mit tanultam?”, stb.

II. A vallás és a hit mint a kirekesztés oka, alapja Előítélet, kirekesztés, üldözés

A történelem során a hit, vagy bizonyos vallási közösséghez való tartozás gyakran volt alapja előítéletnek, kirekesztésnek, üldözésnek. Sajnos ez napjainkban is megtörténik, akár a közvetlen környezetünkben is. Ezért kiemelten fontosnak tartjuk, hogy a gyerekek ezekkel a témákkal ilyen összefüggésben is foglalkozzanak. Az üldöztetés vallás- és kultúrtörténeti mozzanatainak megismerése mellett, (vagy inkább azok ürügyén) a hangsúlyt az előítélet fogalmának és kialakulásának megértésére tesszük. Fontos, hogy a gyerekek megértsék azt a folyamatot, ami a történelem során olyan események kialakulását segítették, mint pl. a keresztényüldözés, a reformáció üldözése, vagy a holocaust.

Ebben a témakörben az ismeretszerzés mellett az önismeretre helyezzük a hangsúlyt. A tevékenységek jelentős részét közös játékokra, élményszerzésre, gondolatébresztésre, az érzések megbeszélésére, és a gyerekek alkotó fantáziájára alapozzuk.

A téma érzékenysége és a sok személyes megszólítás, bevonás miatt kiemelten kell figyelni arra, hogy a gyerekek és a szülők érzései ne sérüljenek. A projekt bevezetésében meg kell beszélni a gyerekekkel, hogy tiszteljük egymás érzéseit, véleményét, és közösen kell egymást segítenünk, támogatnunk abban, hogy elmélyülten tudjunk dolgozni. Ennél a projektnél különösen fontos, hogy a szülőket megfelelően és előre tájékoztassuk a témáról és arról, hogy több módon is szeretnénk őket bevonni a munkába. Kérjük őket, hogy a hét során érdeklődjenek gyerekeiktől, hogy mivel foglalkoznak, beszélgessenek velük a témáról.

Tevékenységek

1. nap

1. Ráhangelés

Mi lennél...

A gyerekek csoportban dolgoznak.

Papíron válaszolnak a következő kérdésekre:

- Mi lennél, ha virág lennél? Hol élnél? Miért lennél éppen ez a virág?
- Mi lennél, ha állat lennél? Hol élnél? Miért éppen ez az állat?

A választ indoklásánál mindenképpen szerepeljen tulajdonság.

A válaszokat megbeszélik csoporton belül.

2. Ki nem vagyok...

A gyerekek egyénileg dolgoznak.

A feladat egy olyan önmeghatározó lista készítése, amiben egyénileg leírják, hogy melyek azok a tulajdonságok, amelyek nem jellemzőek rájuk.

„Írd le, aki nem vagy!”

Tulajdonságokon kívül lehet írni egyebet is, étkezési szokás, hitvallás, szabadidős tevékenység, stb.

Párt választanak, kölcsönösen megbeszélik, hogy a másik is úgy látja-e őt, mint ő önmagát. Ha van eltérés, megbeszélik.

Aztán az osztály közösen megbeszéli, hogy sok volt-e az eltérés, ha volt, mi lehet az oka annak, hogy időnként másnak látnak minket az emberek, mint mi önmagunkat. Milyen következményekkel járhat ez.

Lehetséges módszer: egyéni, pár, frontális munka.

3. Egymás bemutatása

Párok alakulnak, olyanok, akik kevésbé ismerik egymást.

Elmondják egymásról benyomásaikat, sejtéseiket, a bemutatott személlyel kapcsolatos fantáziákat: kedvenc étel, időtöltés, tv-műsor, zene. A bemutatott jóváhagyja, kiegészíti, kijavítja az elhangzottakat.

Minden pár elmondja az osztálynak, hogy mi volt a legmeglepőbb, amit a másiktól megtudott.

Lehetséges módszer: Pár, majd frontális munka

4. Hasonlítani - kizárva lenni

A gyerekek 4 fős csoportban dolgoznak.

Ablakmódszerrel, szóforgóval összegyűjtik, hogy milyen okai lehetnek annak, ha egy gyerek kizáródik a csoportjából.

Minden csoport elmondja, hogy melyek azok az okok, amelyek a legtöbbször szerepeltek. Felírják a táblára.

A csoporton belül 3 lépcsős interjúval válaszolnak a következő kérdésre:

- Van személyes élményed arról, hogy egy csoport hosszabb-rövidebb ideig kizárt téged?
- Milyen okból?
- Mit tettél annak érdekében, hogy megszabadulj ettől a helyzettől?
- Eredményes volt?
- Volt-e olyan eset, hogy te zártál ki valaki mást, vagy részt vettél kizárásában?
- Milyen érzés volt?
- Most milyen rá visszaemlékezni?

A csoportszóvivők elmondják, hogy csoportjukban elhangzott-e a táblán szereplő valamelyik ok.

Frontálisan megoldási stratégiákat ajánlanak. Esetleg beszélgető korongok segítségével.

5. Milyen ez az ember?

A gyerekek csoportban dolgoznak. Minden csoport kap egy fotót, ami egy embert ábrázol. A csoport feladata, hogy mondják meg, szerintük milyen ez az ember.

- Hány éves?
- Milyen nemzetiségű, mi az anyanyelve?
- Mi a foglalkozása?
- Mi a kedvenc időtöltése?
- Mi a kedvenc étele, itala?
- Van-e családja? Az milyen, kikből áll?
- Hol él? (melyik országban, falun, városban, lakásban, kertés házban)
- Tart-e állatot? Ha igen, melyet?
- Mi a legjobb tulajdonsága?
- Mi a legrosszabb tulajdonsága?
- Ha a családtagod lenne, ki lenne?
- Szeretnél vele közös fedél alatt élni?
- Mi a neve?

A csoportok bemutatják egymásnak az emberüket.

Ezután a többiek élhetnek kritikával, megfogalmazhatnak más véleményt. A gyerekek indokolják meg, hogy miért gondolták ezeket a kép alapján.

(A játékot lehet úgy is játszani, hogy két csoport ugyanazt a fotót kapja, és a végén összevetik az eredményt. Így még izgalmasabb, hogy ki hogyan, mi alapján ítél.)

Beszélgessenek arról, hogy meg lehet-e állapítani valakiről egy kép alapján, hogy milyen ember, mit lehet megállapítani és mit nem. Szoktunk-e ránézésre ítélni emberekről.

Melléklet: C/II.1.5

6. Szövegfeldolgozás

A gyerekek csoportban dolgoznak.

Minden csoport kap egy szöveget, amelyben kirekesztéssel kapcsolatos történet szerepel. (részlet Péli Hilda visszaemlékezésiből, és J.K. Rowling: Harry Potter című regényéből)
Eloolvassák, és a csoportban szempontok alapján feldolgozzák.

Lehetséges szempontok:

- Mondják el a saját szavaikkal, hogy mi történt a történet főhősével.
- Miért került ilyen helyzetbe?
- Tehetett-e róla ő, hogy ilyen helyzetbe került?
- Miért tette ezt vele a környezete?
- Te mit tettél volna a főhős helyében?
- Ha Te a környezetében lettél volna, hogyan segítettél volna neki feloldani ezt a helyzetet?

Melléklet: C/II.1.6

7. Kép a kirekesztésről

A gyerekek képet készítenek a kirekesztésről. A technika lehet bármilyen vizuális technika (rajzolás, festés, egyéb), készülhet a terem ablakára, az iskola tűzfalára, stb.

- Adjanak neki címet.
- Készítsenek közösen kiállítást, egy közösen megbeszélte koncepció alapján. Lehet átrendezni más gondolatmenet alapján.
- Járják végig együtt és osszák meg egymással érzéseiket, gondolataikat.

A kiállítás végignézése után a tanár felolvassa a gyerekeknek Bari Károly: Azt hiszitek című versét.

Lehetséges eszköz: rajz-, festőeszközök, papír, színes papír, olló, ragasztó, üvegfesték

Melléklet: C/II.1.7.

8. Előítélet – kirekesztés – üldözés

A gyerekek beszélgessenek az előítéletről.

Próbálják megfogalmazni:

- Mi az előítélet – utána a tanár felolvassa a meghatározást.
- Miért vannak előítéleteink?
- Mindenkinek vannak?
- Hogyan alakulnak ki (tapasztalat, tanult előítélet, kigondolt, stb.)? Gondoljanak az 5. feladatra, hogyan alkottak ítéletet?
- Baj-e, hogy vannak előítéleteink, kell-e, hogy legyenek?
- Mit kezdünk velük?
- Hogyan lesz az előítéletből kirekesztés, és üldözés?
- A második hét során, amikor vallási közösségeket alakítottak, éreztek-e hasonló érzést a többi faluval szemben?

Melléklet: C/II.1.8

9. Film megtekintése

Az osztály nézze meg közösen Damien O'Donnell: A Kelet, az Kelet című filmet.

A film után közös beszélgetés arról, „milyen érzéseket keltett bennem a film”.

10. interjú

Otthoni feladat. A gyerekek készítsenek interjút szüleikkel, nagyszüleikkel vagy valamelyik közeli családtaggal az előítélet, kirekesztés témában.

A kérdés: volt-e alanya, áldozata az előítéletnek, volt-e élménye a kirekesztésről?

2. nap

1. Ráhangelés

A gyerekek csoportban gyűjtsenek össze olyan általuk ismert eseményeket, amikor egy személyt, kisebb vagy nagyobb csoportot hitéért, vallási meggyőződésért üldöztek.

A csoportok olvassák fel, amit gyűjtöttek.

2. Óskeresztények

Módszer: a gyerekek 4 fős csoportokban dolgoznak.

A szöveg megértésének ellenőrzését, az információk elsajátítását a gyerekek a villámkártya módszerével végzik.

A munka menete: minden gyerek megkapja a szöveget, elolvassa, aláhúzza a lényeges információkat. Ezek után minden csoport összes tanulója kap 3-3 darab villámkártyát, amelyre a tanár az alább felsorolt kérdéseket írja. A kártya másik oldalára a gyerekek fejből megválaszolják három kérdésüket, majd a szöveg segítségével ellenőrzik és javítják munkájukat. Így csoportonként a 12 feltett kérdésre megszületik a 12 helyes válasz. A kártyákat a gyerekek addig adják körbe gyakorolva a kérdések megválaszolását, amíg a kártyák körbeérnek a csoportban.

A szöveggel kapcsolatban a kártyákon megjelenő kérdések:

1. Volt-e jelentősége a származásnak a korai keresztény közösségekben?
2. Befogadta-e a keresztény közösség a rabszolgákat?
3. Mit jelent a sokistenhitű vallási rendszer?
4. Mi határozza meg az egyén értékét a keresztény tanítás szerint?
5. Miért volt vonzó a kereszténység a szegények számára?
6. Mikor, milyen esemény vezetett Rómában az első keresztényüldözéshez?
7. Milyen okai lehettek a keresztényüldözéseknek?
8. Foglald össze, hogy hogyan éltek a korai keresztény közösségek!
9. Milyen álláspontot képvisel a császári jelentés írója a keresztényekkel kapcsolatban?
10. Mit jelent a katakomba? Mire használták a keresztényüldözés idején?
11. Mit jelent, ha egy vallás államvallássá válik?
12. Melyik évben lett a kereszténység államvallás a Római Birodalomban?

Melléklet: C/II.2.2

3. Husz János pere

A csoportok leírást kapnak Husz János tanításairól, arról, hogy miben bírálta az egyházat, a konstanzi zsinaton történekről.

A csoportok válasszanak ki egy-egy eseményt a történetből és készítsenek belőle jelenetszerű képet (rajz, festés, stb.).

Melléklet: C/II.2.3

Lehetséges eszköz: rajz-, festőeszközök, papír, színes papír, olló, ragasztó, üvegfesték

4. Gyerekek kereszteshadjárata

Kutatómunka egyénileg, vagy párban (már tanulták) – tankönyv, lexikon, történelem atlasz.

Írják le röviden a kereszteshadjáratok okát, célját, és gyerekek kereszteshadjáratát, rajzoljanak térképet.

Feladat: minden csoport egy szereplő bőrébe bújva leírja, hogy ki mit gondolhatott, érezhetett, mivel érvelhetett (minden csoport más szereplőt választ)

- egy gyerek résztvevő
- a falu papja, ahonnan a gyerekek indultak
- egy résztvevő gyerek anyja
- egy szentföldi szeldzsuk harcos, aki az ellenség helyett gyerekekkel találja magát szemben.

A csoportok előadják.

Utána közös beszélgetés, ki, hogy érezte magát, mit gondolnak a történetről.

Melléklet: kutatómunka

5. Boszorkányok

A gyerekek otthoni feladatra kapnak egy szöveget a boszorkányüldözésről. Otthon egyénileg elolvassák, és olvasónaplót készítenek belőle.

Melléklet: C/II.2.5

3. nap

1. A holocaust témájának bevezetése

A tanár frontálisan felvezeti a holocaust témáját, a táborok történetét.

2. Cigány holocaust

A gyerekek csoportban dolgoznak. Egyénileg elolvasnak egy szöveget és szempontok alapján a csoportban feldolgozzák (cigány emberek visszaemlékezései az elhurcoltatásukról).

Szempontok:

- Saját szavaikkal mondják el, mi történt az interjúalannyal.
- Mit érezhetett, amikor elhurcolták az otthonából?
- Mit érezhetett, amikor a táborban, vagy a börtönben volt?
- Mit érezhetett, amikor kiszabadult?
- Mit érezhetett, amikor hazaérkezett?
- Mit gondolsz, miért történt, hogyan történhetett ez az egész tragédia?

Melléklet: C/II.3.2

3. Az életmentő

A gyerekek elolvasnak egy szöveget Sztehlo Gábor életéről.

Csoportban dolgoznak a következő szempontok szerint:

- Gyűjtsék össze Sztehlo Gábor tulajdonságait!
- Miért volt kiemelkedő személy?
- Milyen példát mutat az élete?

Melléklet: C/II.3.3

4. Filmnézés

Az osztály közösen megnézi Roberto Benigni: Az élet szép című filmet.

4-5. nap

Projektzárás

A gyerekek a következő 2 napon egy színdarabot készítenek el és adnak elő.

1. Ráhangolás

A gyerekek egyéni munkában válaszoljanak a következő kérdésekre:

- Az elmúlt két napban mi volt számomra
 - a legfontosabb új ismeret
 - a legfontosabb gondolat
 - a legfontosabb érzés?

Mindenki felolvassa, ami többször szerepelt felírják nagyban.

Megállapítják, hogy melyek tekinthetők az osztály közös véleményének.

2. Színdarab írás

A következő 2 napon a gyerekek ugyanazokban a csoportokban dolgoznak.

Gyűjtsék össze az elmúlt napokban az előítélettel, kirekesztéssel kapcsolatban hallott történeteket, idézzék fel a beszélgetéseket. Most beszéljék meg a családtagokkal készült interjúkat.

Mindezek alapján írjanak színdarabot a kirekesztésről.

Az alábbiakban adunk néhány ötletet konfliktusok felvetésére. Ezek csak példaként szolgálnak. Amennyiben a korábbi élmények, a gyerekek fantáziája más megoldandó problémát vetne fel, természetesen akkor azt kell feldolgozni.

a.)

A falu egyik legrégebbi, nagylétszámú családjának fia külföldön vállalt munkát. Egy év elteltével egy afrikai fekete feleséggel tér haza. A szülei házában szeretne hitvesével élni és a környékben munkát vállalni. A családban fellángol a vita: be tud-e illeszkedni az új feleség a családba...

b.)

Az osztályba új kislány érkezik, süket-néma. A tanárok megkérik a gyerekeket, hogy bánjanak jól vele. A gyerekek nem tudják, hogy mit kezdjenek a helyzettel, idegenkednek a sérült lánytól, aki egyre magányosabb...

c.)

A falu egy már régen elhagyott házát városi festőművész házaspár veszi meg, akik úgy döntöttek, hogy vidéken fognak élni. A falu lakóinak szokatlan az új szomszédok élete: éjszakába nyúló kerti partykat rendeznek, vegetáriánusok, napenergiát használnak, állandóan fűvet nyírnak ... amúgy nagyon kedves emberek.

3. Rendezés

- Osszák ki a szerepeket.
- Rendezzék meg az előadást.
- Tanulják meg a szerepeket.

4. Díszlet, jelmez

Készítsék el

- a díszletet és a jelmezeket
- plakátot
- meghívót a szülőknek, és az egész iskolának.

Lehetséges eszközök: csomagolópapír, papír, agyag, rajzlap, gyöngy, textil, olló, ragasztó, festő és rajzeszközök, tű, cérna, stb.

5. Előadás

Minden csoport adja elő a darabját.

Az előadásra hívják meg a szülőket, az egész iskolát.

Ebbe a feladatsorba érdemes bevonni a szülőket segítőként is (szereplőként már úgyis benne vannak az interjú kapcsán).

III. Vallási kérdések napjainkban

Ennek a hétnek a célja kettős. Részben összefoglalja, részben lezárja az eddigi munkát. A hét első felében - az előző 3 projektben a vallásokról megszerzett ismeretek birtokában - a vallásról, magáról gondolkodnak, beszélgetnek a gyerekek. Ezt olyan témák vezetnek be, (jóslás, asztrológia, babona) amelyek egyidősek az emberi kultúrával és korunkban is jelen vannak. Olyan kérdésekre adnak választ, amelyekre az egyénnek kevésbé van befolyása, vagy egyáltalán nincs. Ennyiben kapcsolhatók a vallásokhoz. A bevezető feladatok célja annak segítése, hogy a gyerekek megértsék a vallás és a hiedelmek közti különbséget, a vallás lényegét, funkcióját, az emberi életben betöltött szerepét. A vallás lényegének keresése kapcsán erkölcsi kérdésekkel, is foglalkozunk. Szóba kerül a szolidaritás és a karitatív tevékenységek fontossága, az egyházak és civil szervezetek szerepvállalása korunk égető problémáinak megoldásában.

A hét második felében a gyerekek a projektet kétféleképpen zárják le. Először egy könyv készítésével összegzik, amit tanultak és formailag is lezárul a projekt. Az utolsó napon egy játékkal visszatérnek a második hét színterére, a vallási közösségbe és a befogadás élményét átélve érzelmileg zárják le a négy hetet.

Nagyon fontos, hogy amikor bármilyen hittel kapcsolatos kérdést vizsgálunk (legyen az akár jóslás, babona, UFO-hit), soha nem minősítünk, elfogadjuk, hogy az emberek különbözőképpen gondolkodnak, szinte mindenkinek szüksége van valami kapaszkodóra, személyes hitre, ha tételesen nem is vallásos.

Mindenkinek saját dolga, hogy miben hisz vagy nem hisz, ez nem lehet értékítélet tárgya. A fentieket ki kell mondani, meg kell fogalmazni, nem elég érzékeltetni.

Tevékenységek

1. nap

1. Ráhangolás

A gyerekek csoportokban dolgoznak. Minden csoport kap egy szót.

Készítsenek asszociációs hálót a megadott szóval.

- Jóslás
- Asztrológia
- Babona
- Kabala

2. Hogyan jósoltak a régiek

4 fős csoportok, szövegeket tanulmányoznak ősi jóslási módszerekről (madarak röpte, teknősbéka páncélja)

Módszer: szakértői mozaik

Melléklet: C/III.1.2

3. Jósda

Csoportonként gyűjtőmunka, milyen jóslási formákat ismernek. (Az erre való készülés előzetes feladat is lehet.)

Minden csoport felállít egy jósdát és jósol a többi gyerekeknek.

Kiválasztják a jóslási technikát, amit alkalmazni fognak.

Megtervezik a jósdát.

Beszerzik, ill. elkészítik a kellékeket (pl. paraván, kendők, jósgömb, kártyák, stb.).

Felállítják a jósdát.

A csoportok jósolnak egymásnak.

Melléklet: kutatómunka

Lehetséges eszközök: csomagolópapír, papír, gyöngy, textil, olló, ragasztó, festő és rajzeszközök, tű, cérna, stb.)

4. Horoszkóp

4 csoport dolgozik. Minden csoport 3 csillagjegyhez gyűjt magazinokból, ill. horoszkópos könyvekből horoszkópot.

Gyűjtsék össze a szövegek alapján az adott jegy legfontosabb tulajdonságait, vagyis rajzolódjon ki az az ember, aki, abban a jegyben született.

Fordított szakértői mozaikkal osszák meg egymással a csoportok, amire jutottak.

Egész osztály nagy körben, beszéljék meg, hogy igazak-e rájuk az összesített tulajdonságok, hasonlítanak-e egymásra az azonos jegyben született emberek.

Melléklet: A gyerekeket előzőleg meg kell kérni, hogy hozzanak magazinokat, horoszkópos könyveket. A tanár is hozhat. Ezekből végzik a gyűjtést.

5. Mi az asztrológia?

A gyerekek csoportmunkában feldolgoznak egy szöveget a csillagjósolás történetéről, a horoszkóp készítéséről, kínai horoszkópról.

Ajánlott módszer: Szakértői mozaik

Melléklet: C/III.1.5

6. Miért akarjuk látni a jövőt?

Beszélgetés arról, hogy miért olyan erős szükséglete az embereknek, hogy lássák a jövőt. Milyen eszközeink vannak arra, hogy valóban befolyásoljuk, kezünkben tartzuk saját jövőnket?

Ajánlott módszer: Beszélgető-kör

2. nap

1. Ráhangelés

Kabalák

A gyerekek párban az alábbiakról beszélgetnek:

- Miért lóg az autók visszapillantó tükrén kis figura?
- Miért hordanak sokan medált a nyakukban?
- Van-e kabalád? Mire használod? Komolyan hiszel benne?
- Az emberek véleménye szerint hogyan befolyásolható a szerencse?

2. Babona-interjú

Egyéni iskolán kívüli kutatómunka. Előzetesen kell kiadni.

- Minden gyereknek feladata idősebb emberekkel interjút készíteni arról, hogy milyen babonásokat ismernek.
- Az interjú leírása mellett meg kell próbálniuk szintén írásban megmagyarázni, hogy mi lehetett a babona kialakulásának az oka, miért hittek benne.
- A tapasztalatokat az osztályban közösen meg beszélik.

Ajánlott módszer: egyéni, majd frontális

3. A szolidaritás és a karitatív tevékenység

Ez a feladat többlépcsős.

a.) A gyerekek előzetesen kutatómunkát végeznek. Feltérképezik a helyi ill. országos karitatív munkát végző szervezeteket.

b.) Interjút készítenek erről a munkáról valakivel (pl. a pappal, plébánossal, civil szervezet vezetőjével, védőnő, stb.)

c.) A gyerekek csoportokban dolgoznak. Mindegyik csoport elolvas egy szöveget karitatív tevékenységet végző személyről, vagy szervezetről (a Máltai Szeretszolgálatról, Bőjte Csabáról, Szenczy Sándorról), ill. egymás interjúiból.

Fordított szakértői mozaikkal elmondják egymásnak, ki, mit olvasott.

Visszamennek csoportba és a szöveget, ill. az előző feladatokban szerzett tapasztalataikat, és az interjúkat feldolgozzák a következő szempontok szerint:

- Milyen tevékenységet végeznek
- Miért van rájuk szükség
- Mi lehet nehéz a munkájukban
- Mi lehet könnyű a munkájukban
- Miért csinálják ezt a munkát
- Gyűjtsék össze azokat a feladatokat, problémákat a közvetlen és távolabb környezetükben, amelyekre hasonló megoldásra volna szükség

Melléklet: C/III.2.3

4. Miért van szükségünk a vallásra?

Csoportokban gyűjtsék össze, hogy az egyénnek milyen személyes és közösségi szükségletei vannak, amelyeket kielégítenek a vallások. (Pl. alapvető kérdésekben bizonyosság; reménytelen helyzetekben vigasz; stabil értékrendszer; útmutató és kapaszkodó az életben; az egyén helyének, szerepének megtalálása a világban; közösséghez való tartozás; közös ünnepek, amik megtörik az mindennapokat; a szolidaritás igénye; stb.)

5. Mi a vallás

A gyerekek csoportokban elolvasnak egy szöveget a vallásról általában.

Megvitatják.

Határozzák meg a következő fogalmakat:

- vallásos
- hívő
- nem hívő
- ateista

Nagy körben minden csoport elmondja a saját meghatározásait.

Megvitatják, és az osztály megfogalmazza a mindenki által elfogadhatót. Csomagolópapírra felírják.

A gyerekek egyénileg gondolják végig, hogy magukra melyik fogalmat gondolják igaznak és miért.

Aki szeretné, mondja el a többieknek (esetleg otthoni feladatként le is írhatja).

Melléklet: C/III.2.5

6. Miért tartjuk be a törvényeket?

- A gyerekek csoportokban dolgoznak. Beszéljék meg a következő állítást.
 - „Az életünket törvények szabályozzák: írott társadalmi törvények (aminek megszegése esetén a bíróság elítél), vallási törvények (pl. Tízparancsolat), erkölcsi törvények (pl. nem bántjuk a gyengébbet, segítjük az elesetteket, rászorulókat, tisztességesek vagyunk, stb).”
 - Keressenek példákat mindhárom kategóriához.
 - Vitassák meg, hogy szerintük melyik törvény az előbbre való, a meghatározó, az erősebb?
- A csoportok mondják el egymásnak, ki mire jutott.
- Nagy körben beszélgessenek a következő kérdésekről:
 - Végső soron mi motiválja a tetteinket a következményektől való félelem, vagy egy belső meggyőződés a „jóról”?
 - Várunk-e jutalmat, vagy büntetést tetteinkért?
 - Kell-e valamilyen vallás parancsa ahhoz, hogy „jó emberként” éljünk?
 - Jó dolog jót tenni? Miért?
 - Milyen a „jó ember”?

3-4. nap

Projektzárás 1.

Ebben a két napban a gyerekek elkészítenek egy könyvet, a projekt-kiadványt.

- Tekintsék át, ami a 4 hét alatt született.
- Válasszanak ki néhány témát, amelyek a legfontosabbak számukra, amik a legjobban megragadták őket, amelyekről a legszívesebben készítenék el a projektkönyvüket.
- Rendeződjenek csoportba aszerint, hogy ki melyik témát választja.
- Tervezzék meg a könyvet.
 - Mi lesz a tartalma (milyen anyagok kerülnek be, mik maradnak ki).
 - Mi lesz a szerkezete (sorrend).
 - Mi hova kerül (képek, szövegek, stb).
 - Írják meg a bevezető és összekötő szöveget.
 - Ha kell készítsék el egyes anyagok kicsinyített, vagy röviden összefoglalt változatát a csomagolópapírokról.
 - Készíthetnek még hozzá illusztrációkat.
- Készítsék el a kiadványt.

Lehetséges eszközök: csomagolópapír, papír, rajzlap, gyöngy, textil, olló, ragasztó, festő és rajzeszközök, tű, cérna, stb.

5. nap

Projektzárás 2.

Ezen a napon a gyerekek egy játékot fognak játszani, ami az egész 4 hetes munkát lezárja. A gyerekek menjenek vissza a vallási közösségükkel a falujukba. (Ahol a 2. hét során dolgoztak.)

A csoportok képzeljék el, hogy a falujukba egy idegen család érkezik, és le akar telepedni. Hogyan fogadják?

1. Írjanak erről egy forgatókönyvet
2. Játsszák el vagy készítsenek belőle filmet
3. Mutassák be egymásnak, a szülőknek és az egész iskolának.

Lehetséges eszközök: csomagolópapír, papír, agyag, rajzlap, gyöngy, textil, olló, ragasztó, festő és rajzeszközök, tű, cérna, stb.

Projektzárás lehetséges változata még:

A gyerekek feltérképezik, hogy a lakóhelyükön, közvetlen környezetükben (falu, kisváros, kerület, lakótelep) kik, milyen csoportok szorulnak segítségre.

Végiggondolják, hogy ők milyen segítséget tudnak nyújtani (pl. sokgyermekes szegény családoknak otthonról kinőtt ruhák összegyűjtése; hajléktalanoknak pokrócok, meleg ruhák gyűjtése, meleg tea készítése; stb.)

Készítsenek tervet egy karitatív akció megszervezésére és lebonyolítására.

Ajánlott irodalom:

Könyvek, folyóiratok:

- Aly Mazahéri: A muszlimok mindennapi élete a középkorban a 10- a 13. századig, Európa Könyvkiadó, Budapest, 1989.
- Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába, Osiris, Budapest, 1997.
- Anita Ganeri: Vallások, Szukits Könyvkiadó, 2000.
- Anthony Giddens: Szociológia, Osiris, 1997.
- Bari Károly: Halottak arca fölél, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1970.
- Beck Mihály: Parajelenségek, paratudományok, Vince Kadó, 2004.
- C. Naudin – M.-L. Cuq szerk.: A világ vallásai, Holló és Társa Könyvkiadó
- Carlo Maria Martini, Umberto Eco: Miben hisz, aki nem hisz?, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2000.
- Csepeli György: Előítélet és antiszemitizmus, József Műhely Kiadó, Budapest, 1998.
- Danielle Robinson: Az Iszlám, Kossuth Kiadó, Budapest, 2000.
- Deutsch Róbert, Landeszman György, Lőwy Tamás, dr. Schőner Alfréd, dr. Singer Ödön: Halljad Izrael, MIOK Budapest, 1987.
- Féner Tamás – Scheiber Sándor: ...és beszéld el fiadnak, Corvina Kiadó Budapest
- Francis Robinson: Az iszlám világ atlasza, Helikon Kiadó – Magyar Könyvklub, Budapest, 1996.
- Gecse Gusztáv szerk.: Vallástörténeti kislexikon, Kossuth Könyvkiadó, 1983.
- Gerhard J. Bellinger: Nagy valláskalauz, Akadémiai Kiadó, 1990.
- Goldziher Ignác: Az iszlám kultúrája, Gondolat, Budapest, 1981.
- H.Chadwick – G.R.Evans: A keresztény világ atlasza, Helikon Kiadó, Budapest, 1983.
- Hahn István: Zsidó ünnepek, népszokások, Makkabi Kiadó, Budapest, 1995.
- Helmuth von Glassenapp: Az öt világvallás, Gondolat, Budapest, 1975.
- História, XIV. évfolyam, 1992/10. szám
- Jürgen Kehnscherper, Günter Kehnscherper, Anett Hausten, Wolfgang Mochmann: A világ vallásai, Tessloff és Babilon Kiadó, Budapest, 1999.
- K. Rogers, C. Hickman: A világ vallásai, Scolar Kiadó, 2003.
- Képes Biblia gyermekeknek szerk.: John Griswood, Kossuth Kiadó, 2003
- Lugosi Ágnes, Lugosi Győző szerk.: Szezták, új vallási jelenségek, Pannonica Kiadó, 1998.
- Philip Wilkinson: A Buddhizmus, Park Kiadó, Budapest, 2004.
- R. Boudon - Ph. Besnard - M. Cherkaoui – B.-P. Lécuyer szerk.: Szociológiai lexikon, Corvina Kiadó, Budapest, 1998.
- Ráth-Végh István: A varázsvessző, Gondolat, Budapest, 1966.
- Rencsényi Tibor: Élő vallások, Útmutató Kiadó,
- Szemtől szemben a történelemmel és önmagunkkal, Társadalomismereti szöveggyűjtemény középiskolásoknak, Korona Nova Budapest, 1997.
- Szent Biblia, Károli Gáspár fordítása
- Szita Szabolcs szerk.: A cigányság a második világháború idején, Velcsov Bt. Budapest, 2002.
- Szunyogh Szabolcs: Világvallások Magyarországon, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1997.
- Téchy Olivér: Buddha, Gondolat, Budapest, 1986.
- Trencsényi –Waldapfel Imre: Görög regék és mondák, Móra Ferenc Könyvkiadó, 2002

Filmek:

Damien O'Donnell: A Kelet az Kelet
Roberto Benigni: Az élet szép
Jerome Robbins - Robert Wise: West Side Story
Tony Kaye: Amerikai história X

Koltai Lajos: Sorstalanság

Web oldalak:

<http://gondolkodom.hu>
<http://vallas.hu>
<http://linkcenter.hu>
www.buddhizmus.hu
www.iszlam.hu
www.katolikus.hu
www.kereszteny.hu
www.mimi.hu/vallas
www.vallasforum.hu
www.zsido.hu

Mellékletek

Mellékleteket azért csatoltuk az anyaghoz, hogy segítsük a tanárok és a gyerekek munkáját.

Azok a mellékletek, amelyeknél nem jelöltük meg a forrást, az alábbi könyvek felhasználásával születtek.

1. A világ vallásai: Mi-csoda sorozat
2. Óskor, ókor, középkor: Alternatív Közgazdasági Gimnázium tankönyve (AKG)
3. Jürgen Kehnscherper, Günter Kehnscherper, Anett Hausten, Wolfgang Mochmann: A világ vallásai, Tessloff és Babilon Kiadó, Budapest, 1999. (Lanourre)
4. K. Rogers, C. Hickman: A világ vallásai, Scolar Kiadó, 2003.

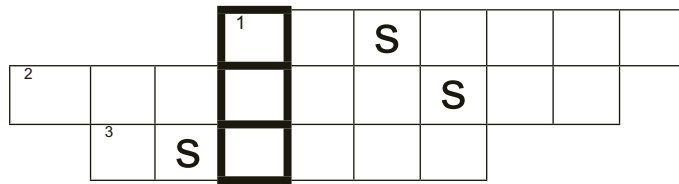
Meghívó

Kedves

Szeretettel meghívlak a „Vallások, világképek” projektünkre, amit a következő héten fogunk lebonyolítani. 5 napig csak ezzel a témával foglalkozunk a megszokottól eltérő formában. Kérlek ötleteiddel, munkáddal, jó kedveddel vegyél részt ebben az izgalmasnak ígérkező kalandban.

Várlak hétfő reggel, üdvözlettel:

A/3

1. A másik mellett jóban-rosszban kitartó
2. Derűlátó; bizakodva tekint a jövőbe
3. Buta

„Uram!

Fölfedted előttünk az anyagban rejlő energia titkát,
Hogy munkánkat könnyebbé és az életet magasztossá tegyük,
Megtanítottál a hangnál is sebesebb utazásra,
Hogy a távolság eltolja az embertől az embert.
Munkánk gyümölcsét, a lövedékké sűrített energiát
Mi eljuttatjuk a föld legtávolabbi sarkaiba,
Hogy egymást nyomorúságba és pusztulásba taszítsuk
Hogy a letarolt földről kiirtsunk minden élet.
Uram! Ne hagyj, hogy leromboljam az élet templomát,
Engedd, hogy hasznomra váljak a tudás, hogy hasznossá lehessen általa.
Adj méltóságot rövid napjaimnak.” - Szent-Györgyi Albert-

„Az a hit, amely a kétségekben nem újul meg állandóan, értelmetlen valami.”
-Henrik Pontoppidan-

A gyógyításban nagy szerepük volt a gyógynövényeknek, aztán egy ideig kiszorították őket a gyári készítmények, ma újra fölfedezi az orvostudomány a gyógynövényeket.

A beteg azt mondja:

-Fáj a torkom.

Erre az orvos válasza:

Kr. e. 2000-ben:

-Tessék, edd meg ezt a gyökeret!

Kr. u. 1000-ben:

-Az a gyökér pogány dolog, mondj el egy imát!

Kr. u. 1850-ben:

-Az ima badarság, idd meg ezt az elixírt!

Kr. u. 1940-ben:

-Az az elixír kígyóolaj, nem tesz jót, nyeld le ezt a pirulát!

Kr. u. 1985-ben:

-Az a pirula hatástalan, vedd be ezt az antibiotikumot!

Kr. u. 2003-ban:

-Az az antibiotikum nem természetes! Tessék, itt egy gyökér.

Kereszténység

Az istentisztelet helyszínei

A keresztény hívők rendszeresen vesznek részt közös istentiszteleteken. Sokan templomba vagy kápolnába mennek e célból. Főleg az ortodox és katolikus templomok gazdagon díszítettek. A protestáns templomok és kápolnák általában egyszerűbbek.

Papok

A katolikus és ortodox templomokban az istentiszteletet főként papok végzik. A katolikus és az ortodox egyház papjai hosszú, leomló palástot viselnek, amely a kereszténység kezdetén, a Római Birodalomban viselt ruhákat idézi.

Mi a templomok szerepe?

A keresztény hit szerint Isten mindenütt jelen van. A templomok ezért nem az Úr otthonai, hanem olyan helyek, ahol a keresztények összegyűlhetnek.

Keresztény istentisztelet

A különböző keresztény felekezetekben feltűnő különbségek vannak a szertatásokban és az azokkal kapcsolatos külsőségekben, pl. képekkel, szobrokkal díszes vagy (a bálványimádástól mentességet hangsúlyozó dísztelen templom-belső). A legfontosabb szertartás, amely a két régi felekezet gyakorlatában lényegében ma is változatlan, a nagycsütörtöki utolsó vacsora emlékét idéző szentmiseáldozat. A templom központi helyén van az oltár, lapján a áldozati étel-ital kellékei, ebből részesülnek a megtisztult lelkű hívek is. A két régi felekezet szertartása meghatározott folyamatban részletesen megismétli Jézus keresztáldozatát, a pap szavaira a kenyér és a bor Jézus testévé-vérévé változik, ebből részesülnek a hívek is. A református hit szerint a kenyérben és borban Jézus teste és vére nem valóságosan, hanem csak erejében (hatásában) jelenik meg. Minden keresztény istentisztelet lényeges eleme a szentbeszéd (igehirdetés és az imádság).

Buddhizmus

Szent helyek

A buddhista zarándokhelyek többsége Buddha életének főbb eseményeihez kapcsolódik. Például: Buddha születési helye (a Lumbini-liget), megvilágosodásának helye (Bodhgaja), első tanításának (Szárnáth), valamint halálának (Kusinagara) helyszínei.

Zarándoklat közben a buddhisták még inkább törekszenek az öt tantétel szerinti életvitelre. Kerülik a könnyelműsködést, és szellemüket a megvilágosodás keresésére összpontosítják. Többen mezítláb vagy mászva teszik meg az út egy részét, így mutatva, hogy megértették: a szenvedés az élet része. A három ékkő szimbolizálására gyakran háromszor is körbejárják a zarándokhelyet.

Az istentisztelet helyei

Ezek rendkívül változatosak: a hatalmas, gazdagon díszített templomoktól egészen a hétköznapi épületekben berendezett kis szobáig terjed. Sok hívő templomokban vagy kápolnában rója le Buddha iránti tiszteletét, és ott meditál más buddhistákkal együtt.

A buddhista szentélyek legrégebbi típusa a sztúpa (lezárt sírhalom). A legelsőben helyezték el Buddha hamvait.

Később sztúpákat építettek Buddha tanításainak, valamint más buddhista tanítók és bódhiszattvák relikviáinak őrzésére. A korai sztúpák kupola alakot formázva, egyszerű vályogtéglából készültek, a későbbiek azonban kőből és gyakran harang alakúak voltak.

Amikor a buddhizmus Kínában és Japánban is elterjedt, a sztúpák helyett magasabb, karcsúbb épületeket, pagodákat építettek, melyeknek lépcsőzetes tornya és általában nyolc oldala van. A lépcsőzetek száma háromtól tizenháromig terjedhet, de mindig páratlannak kell lennie.

Buddhista rítusok

A rítusokat házi kápolnában vagy templomban végzik, s a buddhizmus különböző ágainál eltérőek lehetnek.

A virág-, gyertya- és tömjénáldozatot a tisztelet kifejezéséeként általában Buddha vagy egy bódhiszattva szobra elé teszik, mivel azt tartják, hogy ez elősegíti a nagylelkűséget. A virágok a földi élet rövidegére emlékeztetnek, a gyertyák a megvilágosodásra, a tömjén illata pedig a világon mindenütt jelenlévő dharmára. A buddhisták tiszteletük jeleként és Buddha tanításai iránti hálából gyakran arccal lefelé a földre borulnak egy szobor vagy szentély előtt.

Számos vallásban az ima egy istenséghez intézett kérést vagy köszönetnyilvánítást foglal magában. A buddhisták ellenben úgy gondolják, hogy az ima az ember belső gondolatait a jószág erejével kapcsolja össze.

Nepálban és Tibetben az imákat gyakran zászlókra írják. A hiedelmek szerint, amikor a szél lengeti a zászlókat, az imák a világ minden tájára eljutnak.

A buddhisták egyes országokban rövid imákat (mantrák) ismételtetnek és imakereket forgatnak. Ez egy olyan henger, amelybe több száz mantrával teleírt papírtekercset helyeznek. Úgy gondolják, hogy forgatásával a mantrák kikerülnek a világba. Minden forgásnál megismétlődnek és ezáltal egyre nagyobb erővel bírnak.

Meditáció

A legtöbb buddhista szerint a nirvána eléréséhez – az öt tantétel mellett – elengedhetetlen a meditáció. Eközben az ember elmélyed önmagában, s ezen keresztül válik lehetségessé a Buddha tanításaiban rejlő igazság megértése.

A meditáció alapja a számadhi, egy olyan békés állapot, melyben az agy mentesül minden gondolattól. Ez elérhető a lélegzésre való koncentrálással vagy egy tárgyra, például gyertyára

történő fókuszálással. Ilyenkor az állandóság hiányára és a változás gondolatára lehet összpontosítani. Ez az állapot a vipasszana.

Sok buddhista szerint szinte bármi állhat a meditáció középpontjában. Azt mondják, hogy a lényeg a dolgok figyelmes elvégzése, vagyis a jelen pillanatra történő koncentráció az egymást zavaró gondolatok nélkül. A képek azt ábrázolják, hogy mi segíthet a meditációban:

- A meditáló általában keresztbe tett lábban ül vagy egy párnán térdel.
- Gyakran mutatnak be virág- vagy tömjénáldozatot Buddha szobra előtt.
- Általában szoborra, gyertyára vagy képre összpontosítanak.
- A szem becsukása, a lélegzet számlálása segít a nyugalmi állapot elérésében.

Zsidó vallás

Az istentisztelet helyszínei

A zsidók a zsinagógába (jelentése: találkozóhely) mennek istentiszteletre és más emberekkel találkozni. A zsinagógák többnyire négyszögletű épületek, melyek három oldalán ülések vannak, a negyedik oldal pedig Jeruzsálem felé néz.

Zsidó istentisztelet

A hagyományos istentiszteletek kevésbé formálisak, mint más vallásokban. Az emberek ki-be járhatnak az istentiszteletek alatt, és csendesen beszélgethetnek.

Az istentisztelet alatt felolvasnak a Tórából, himnuszokat énekelnek és imádkoznak. Általában rabbi vezet, aki a Tenakh egyik szövegéről is beszédet tarthat.

Az ortodox zsinagógában a férfiak lent, a nők pedig fent a karzaton ülnek. Az istentisztelet héberül folyik, a felolvasott szöveget hangszerkíséret nélkül kántálják. A neológ zsinagógában a nők a férfiak mögött ülnek, az éneket orgonával kísérik.

Amikor a tóratekerceket nem használják, gyakran hímzett anyagból készült tóratakaróval fedik le.

A tóratekerceket Jeruzsálem felé néző frigszekrényben vagy falmélyedésben tartják.

A frigszekrény előtt egy lámpás függ, amely Isten örök jelenlétét mutatja a világban.

A hatágú Dávid-csillag zsidó szimbólum. A hagyomány szerint Dávid királyhoz kapcsolható.

A hit tanítói

A zsidó hit és törvények tanítói a rabbik, akik nem papok, mivel nem közvetítenek Isten és az emberek között. Ennek ellenére, a papokhoz hasonlóan ők vezetik az esküvői és temetési szertartásokat, tanácsokat adnak lelki kérdésekben és meglátogatják a betegeket. A reformzsinagógákban nők is lehetnek rabbik.

Imádkozás

Az imádkozás a zsidó hit fontos része. A hívők az imát közvetlenül Istennek mondják, dicsőítik, köszönetet mondanak neki, segítséget kérnek tőle, vagy bevallják a bűneiket.

Vannak írott, formális imák, amelyeket bizonyos alkalmakkor kell elmondani. Ilyenek a napi háromszori ima, a sabbatkor, a különböző ünnepeken, valamint böjt idején elmondott imák.

Sok zsidó lefekvés előtt elmondja a Semát. Hagyományosan ez az első ima, amelyet a zsidó gyerekek megtanulnak, és az utolsó, amelyet haláluk előtt elmondanak. Lefordítva a következőképpen kezdődik: „Halljad Izrael: Az Örökkévaló a mi istenünk, az Örökkévaló egy.”

A zsidók életének szinte minden mozzanatára, a nap indulásától kezdve a viharok túléléséig léteznek írott imák. A zsidóknak más imákat is kell mondaniuk napi cselekvéseik során.

A zsidók szent napja

A sabbat pénteken napnyugtakor kezdődik és szombaton napnyugtáig tart. Ez a pihenés és a vallásos elmélyülés napja. A zsidók ilyenkor semmilyen munkát nem végeznek, mert teremtéstörténetük szerint Isten a világot hat nap alatt teremtette, a hetedik nap pedig pihent.

A családok gyertyagyújtással és a gyertyák megáldásával kezdik a sabbatot. A hagyomány szerint ezt a család nőtagjai végzik. A férfiak elmennek a zsinagógába, majd az istentisztelet után elfogyasztják a sabbat előtt elkészített ételt. Ez jó alkalom a családi együttlétre. A jelenlévők együtt énekelnek, felolvasnak és hálaadó imát mondanak. Szombaton is vannak istentiszteletek, majd a sabbat otthoni szertartással ér véget.

Az iszlám

Az istentisztelet helyszínei

A muszlimok a mecsetben hittársaikkal találkoznak és együtt imádkoznak. A mecset arab elnevezése maszdzsid (az arcra borulás helye). A fő imatermen kívül vannak még a gyermekek tanítására és tanulásra szánt helyiségek. A mecseten kívül gyakran található egy udvar, ahol a rituális mosakodást el lehet végezni. Egyes mecseteken egy félhold és egy csillag látható. Nincs vallási jelentőségük, mégis az iszlámhoz kapcsolhatók a holdhónapokon alapuló naptár miatt, és azért, mert a Korán a csillagokat Allah jeleként emlegeti.

Szinte minden mecsetnek van legalább egy, minaretnek nevezett tornya. Naponta öt meghatározott időpontban a minaretből, legtöbbször hangosbeszélőn át elhangzik az imára hívó arab szó, az adzan. Az imára hívó személyt müezzinnek hívják.

„Allah a leghatalmasabb. Tanúsítom, hogy Allahon kívül nincs más Isten. Tanúsítom, hogy Mohamed az ő Prófétája.

Siessetek imádkozni Siessetek a sikerre Allah a leghatalmasabb.”

A mecset legfontosabb része a négyszögletes imaterem, amelynek falai lehetnek üresek, vagy festett mintákkal, esetleg csempékkel díszítettek: képek vagy szobrok nincsenek.

A Mekka irányába néző falban egy félkör alakú kis fülke (minbár) van, amely a hívők tekintetét a Kába irányába fordítja.

A mihrábtól jobbra egy háromlépcsős emelvény (minbár) található. Az iszlám korai időszakában Mohamed a minbár legfelső lépcsőjéről prédikált, üresen hagyva a szószék magaslatát Allah iránti tisztelete jeléül. A mecsetben a szent beszédeket a középső lépcsőfokról tartják, egy fokkal lejjebb, mint Mohamed tette. Egyes országokban a mihrábtól balra egy olvasóasztal található, amelyről a Koránt olvassák fel.

Istentisztelet

Péntekenként a déli imára minden muszlim férfinak a mecsetbe kell menni. A nők általában egy elkülönített részen ülnek. Nekik ima közben be kell fedniük a fejüket, a férfiaknak nem, de mégis sokan megteszik.

A mecsetbe lépés előtt, az imára való felkészüléshez Allah iránti tiszteletből kezet, kart, arcot és lábat kell mosni. Ez a rituális mosakodás a tathir. Imádkozás előtt leveszik a cipőjüket, hogy az ima helye tiszta maradjon. Az imateremben nincsenek ülőhelyek, az emberek a földön ülnek vagy térdelnek. Ha nem a mecsetben imádkoznak, szintén a tisztaság kedvéért imaszőnyegen térdelnek.

A muszlimok a mekkai Kába irányába fordulva imádkoznak. A mecsetben ezt a mihráb jelzi, néhány modern imaszőnyegen pedig beépített iránytű található.

A mecsetben az istentisztelet az imám, vagy a tudás embere vezeti. Az imádkozás arab nyelven folyik és rakának nevezett szertartásos mozdulatokkal kísérik, amelyeket a hagyomány szerint még maga Mohamed tanított.

A raká mozdulatait az imám mutatja, s az emberek egész testükkel végzik, kifejezve ezzel Isten előtti teljes alázatukat.

A fontos mozdulatok

Egyenesen állva a kézfejujjait széttáráják, majd ezt követően vállmagasságba emelik.

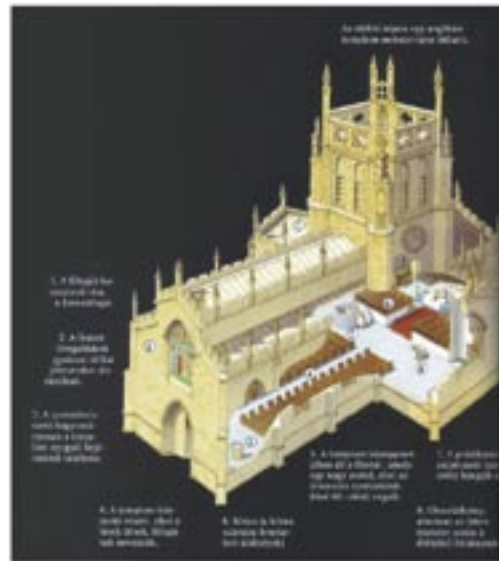
A hátat egyenesen tartva derékból előrehajolnak és kezükkel megtámaszkodnak a térdükön.

Letérdelnek, kezüket a földre helyezik és orrukkal, valamint homlokukkal megérintik a földet. Egyes muszlimok gyöngyök segítségével koncentrálnak ima közben. Egymás után megfognak egy-egy gyöngyöt, miközben Allah 99 nevét, a legszebb neveket sorolják.

B/1.4 A templom kívülről és belülről

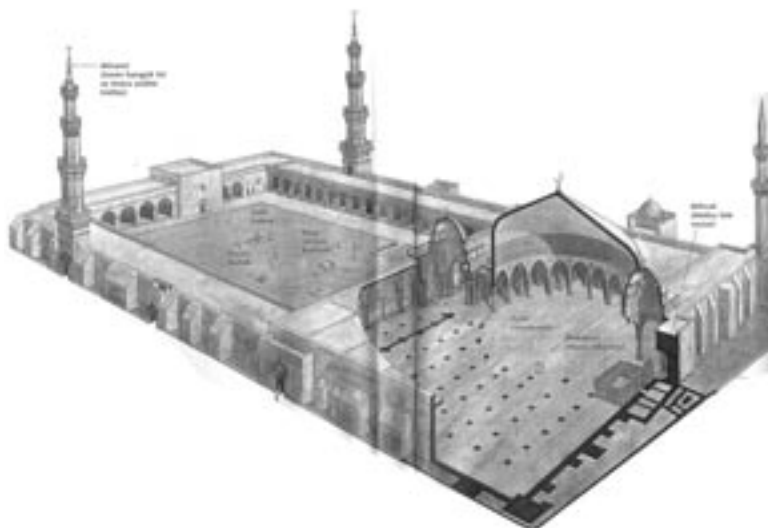

Buddhista templomok (sztúpa)

Keresztény templomok

B/1.4 A templom kívülről és belülről

Mohamedán templomok (mecset)

B/1.4 A templom kívülről és belülről

Zsidó templom (zsinagóga)

Kereszténység

A nyugati kultúráknak két fő gyökerük van: a görög-római írásbeliség, jogrend, civilizáció és a héber hitvilág, erkölcsi elvek. A zsidó nép vallási központjának tőszomszédságában, a Jeruzsálem melletti Betlehembben született Jézus. A keresztények szerint fogantatását angyal tudatta Máriával, aki szűz volt és József jegyese. Az új vallás első híre volt ez: a Teremtő ilyen módon küldte a földre saját fiát, mint embert, aki életével és halálával majd megszabadítja eredeti bűnétől az emberiséget. Jézus a nevelőapja és valószínűleg édesanyja révén is Dávid király leszármazottja volt, így megfelelt a próféták egybehangzó jövendölésének, amely szerint a nép majdani megszabadítója Dávid házából származik. Ezt azonban csak tanítványai ismerték fel és el, ők nevezték Jézust úgy, hogy Krisztus, vagyis uralkodó. A christosz szóból ered az új vallás híveinek elnevezése: chrisztiani, vagyis krisztusi, régi magyar fordításban: keresztény.

Jézus – bár mondott beszédet Jeruzsálemben, a templomban is – tanítványait nem az uralkodó főpapi réteg, a farizeusok, hanem az egyszerű halászok és mesteremberek köréből választotta. Tevékenysége megkezdésekor az egyik utolsó prófétánál – Keresztelő Jánosnál – megtisztulási szertartásban részesült. János volt az első, aki az Ő megváltó (messiási) mivoltát nyilvánosan hirdette. Jézus nem hagyott hátra írásos életművet: a mű maga az élete volt; testi és lelki betegeket gyógyító tevékenység, csodatételek, mint Isten országa eljövételének jelei, példamutatása könyörületességben és szeretetben, a hazug, képmutató, kapzsi és kevély megnyilvánulások leleplezésében. Tanításait halála után foglalták írásba Máté, Márk, Lukács és János evangéliumai, a vitatott szerzőségű Apostolok Cselekedetei, egyes apostolok levelei és egy prófétai könyv, a János jelenései. Ezek összefoglaló neve a Biblián belül: Újszövetség.

Tanítása során Jézus hangsúlyozta, hogy szándéka a zsidó törvényeknek – a Tórának – nem eltörlése, hanem beteljesítése – amihez hozzá kell tenni, hogy a nagymértékben formálissá, külsődlegessé vált és értelmetlen előírások tömegével terhelt szabályrendszer helyett Ő a törvények lelkiségét, az emberi élet spirituális irányultságát akarta helyreállítani és új dimenziókba helyezni. A mózesi Tíz parancsolatot értelmezte és kiegészítette, legátfogóbb módon a „hegyi beszédben”. Ennek lényege Isten gondviselő jóságára, igazságos és irgalmas voltára, országa (az üdvösség) eljövételének ígéretére, önismeretre, szelídségre, imára, bűnbánatra és bűnbocsánatra vonatkozó intelmek. Az Ószövetséghez képest merőben új gondolat a szeretet kiterjesztése mindenkire, még ellenségeinkre is. A „hegyi beszéd” tartalmazza azt az imádságot is, amelyet Jézus adott híveinek, s amelyet Miatyánknak neveznek. Az Újszövetség más részein fellelhető további fontos tanítások és jövendölések: az emberiség eredendő bűnének következménye a halál; a megváltás révén a Szentlélek (Isten lelke) kegyelmével az Atya majd feltámasztja a holtakat. Ekkor újra meg fog jelenni a Földön Jézus, Ő ítélkezik majd mindenki fölött, és ítélete következtében kire örök üdvösség, kire örök büntetés (kárhozat) vár.

A buddhizmus

Ki volt Buddha?

A buddhista vallás alapítójáról, a kb. 2400 éve, Indiában született Buddháról nyerte a nevét. A „buddha” szó azt jelenti, hogy „megvilágosodott”.

Buddha élete olyan volt, mint egy mese. A vallásalapító egy kicsiny, északkelet-indiai fejedelemség urának fiaként született. Körülbelül Kr.e. 562-től 483-ig élt, talán valamivel később. Születésekor a Gautama Sziddhártha nevet kapta, az emberek később Sákjamunínak is hívták, ami azt jelenti, hogy a Sákja nemzetség bölcs tagja.

Miért hagyta ott Sziddhártha apja palotáját?

A palotából kilovagolva Sziddhártha életében első alkalommal láthatta, milyen is a szegénység, a betegség és a halál. Felismerte, hogy élete során ő is találkozni fog ezekkel a fájdalmas dolgokkal. Azt is látta, hogy milyen sokan élnek igen boldogtalanul. Mindez nagyon megrázta az ifjút. Nem tudta az életét úgy leélni, ahogyan az apja eltervezte. Meg akarta tudni, honnan származik a szenvedés a világban és azt is, hogy miként lehetne megakadályozni a szenvedést. Titokban otthagyta a palotát, levágta a haját és pompás öltözékét egy koldus gúnyjára cserélte. Elindult világgá, hogy megtalálja azt a mestert, aki megmutatja neki az élet értelmét. Kutatását nem koronázta siker, mert az útja során megismert guruk (tanítók) közül egy sem tudta meggyőzni. Ezután megpróbált önsanyargatás révén tudáshoz jutni. Addig koplalt, míg egészen le nem gyengült. Végül felismerte, hogy ez az út sem járható, hiszen természetellenes túlzás. Ekkor visszahúzódott egy erdőbe, és letelepedett egy fa alá, hogy meditáljon. Keresztbe tett lábbal, egyenes háttal ült ott, s szemét lecsukva összpontosította gondolatait. Gondolatai tisztákká és rendezettekké váltak. Úgy tűnt, mintha eddigi életét függöny leplezte volna, amely most lassan fellebbent. Hét éven keresztül meditált, míg végül eljutott a megvilágosodáshoz. Rájött arra, miért kell szenvedniük az embereknek, és arra, hogyan lehet a kínoknak elejét venni. A megvilágosodás tette Buddhává Sziddhárthát. A meditáció segítségével Buddha eljutott a megvilágosodáshoz.

Isten-e Buddha?

A buddhizmus kezdetben elutasított azt az elképzelést, hogy istent, istenségeket, vagy istenekhez hasonló lényeket kellene tisztelni. A buddhizmus egyik fő irányzatának hívei, a mahájána buddhisták között azonban kialakult Buddha és a bódhiszattvák tisztelete. Ők olyan emberek, akik Buddhához hasonlóan elérték a megvilágosodást. A hívők azt remélik, hogy a bódhiszattvák segítenek végigmenni a nyolcas ösvényen. A buddhista országokban mindenütt láthatunk olyan, nagy tiszteletnek örvendő Buddha-szobrokat, amelyekhez a hívők imádkoznak. Ennek ellenére sem Buddha, sem a bódhiszattvák nem számítanak istennek, csupán olyan példaképek és vezetők, akik az embereket a Nirvána eléréséhez segítik hozzá.

Buddha mellett nagyon sokat tisztelik Avalókitésvára bódhiszattvát. Avalókitésvára rendkívül jóságos, együtt érző lény, akit jó szívéért „a könyörület bódhiszattvájának” is neveznek.

A zsidó vallás

A zsidó vallás a zsidó népnek egyben története, kultúrája és életformája is. Ez az első olyan vallás, mely egy isten létezését hirdette. Alapja a héber Biblia, az Ótestamentum.

A „zsidó” név az egyik izraeli törzs, Júda nevéből származik.

Ábrahám, Izsák és Jákob

Ábrahám Izrael (régiesen: Izráel) népének ősatya volt. Életéről a Bibliában olvashatunk. Ábrahám körülbelül 4000 évvel ezelőtt élhetett.

Isten azzal bízta meg Ábrahámot, hogy hagyja ott lakhelyét, Mezopotámiát, és keresse meg azt az országot, amelyet Isten odaígért neki. A Bibliában Kánaánnak hívják ezt a földet. Isten szövetséget kötött Ábrahámmal, melynek jele a körülmetélés: neki és utódainak ajándékozta az Ígéret földjét, a zsidók pedig, a szövetség értelmében kiválasztott népként csakis egyetlen, igaz istent fogják imádni. Ábrahám hite gyarapodik a megpróbáltatások folyamán, melyeket Isten küld reá, mint amilyen fiának, Izsáknak a „feláldozása”. Jákob, Izsák fia az Izrael nevet kapja. Ábrahám leszármazottai éhségtől kényszerítve Egyiptomba menekülnek, ahol rabszolgaságban élnek négy évszázadon keresztül.

A zsidó vallást, az iszlámot és a kereszténységet ábrahámi vallásnak nevezik, mert mindhárom Ábrahámot tekinti az ősatjának.

Kiválasztott nép

A zsidók történelmüket arra a 12 héber törzsre vezetik vissza, akik a mai Közel-Kelet területen éltek. Nomád nép lévén nem volt állandó letelepedési helyük, hanem egyik helyről a másikra vándoroltak.

A zsidó nép atyjának Ábrahámot tekintik, aki kiállt a judaizmus legfőbb tana, az egyistenhit mellett. Abban az időben mások több istennek hódoltak. A zsidók szerint Isten szövetségre lépett Ábrahámmal: a héber kiválasztott nép lesz, ám cserébe meg kell tartania Isten minden parancsolatát.

Mózes átveszi a kőtáblákat

A zsidó nép a bibliai kort követően közel kétezer évig a világ különböző országaiban szétszórva élt. Egyesítette őket a vallásuk, kultúrájuk, valamint az egész emberiséget érintő jobb jövőbe vetett hitük és reményük.

Az exodus

I.e. 1250 körül az izraeliták kivonultak Egyiptomból, ahol szolgákként éltek. Ez volt az exodus, a judaizmus történetének igen fontos eseménye.

A zsidó Mózes talált gyerekként a fáraó udvarában nevelkedett, ahol a rabszolgák felügyelője tisztségig emelkedett. Amikor megismerte származását, népe vezetőjévé és a fáraó ellenségévé vált.

A zsidó írások szerint Isten Mózeszt választotta, hogy az egyiptomi fáraóval az izraeliták kiszabadulása érdekében egyezkedjen. A fáraóval az izraeliták kiszabadulása érdekében egyezkedjen. A fáraó nem hallgatta meg Mózeszt, ezért Isten tíz csapást mért Egyiptomra.

Az utolsóban minden elsőszülött egyiptomi fiú meghalt, így a fáraó végül engedett a zsidók kérésének. Az izraeliták útnak indultak, de a fáraó mégis üldözésükre küldte a hadseregét. A Vörös-tenger vize csodálatos módon kettévált és az izraeliták átkeltek rajta. A fáraó serege előtt azonban a víz újra összezárult, így a katonák mind megfulladtak.

A Sínai-hegyen Mózes megkapja Istentől a két kőtáblára vésett Tízparancsolatot, melyeket egy úgynevezett frigylárában őriznek. Minden zsidó (Izrael gyermekei), elfogadva a Tízparancsolatot, elkötelezi magát az Istennel kötött szövetségben. Negyven esztendeig vándorolnak a pusztában, de Isten védelme alatt túlélnek, és élükön Józsuéval, Mózes utódjával, útra kelnek, hogy meghódítsák az Ígéret földjét.

Iszlám

Ki volt Mohamed próféta?

Mohamed Kr.u. 670-ben született, az arabiai Mekka városában. Hatéves korában elveszítette szüleit. Ennek ellenére a kis Mohamednek nem kellett éheznie, mivel akkoriban Arábiában az emberek – akárcsak manapság – nagy családokban, nemzetségekben éltek együtt nagyszülőkkel, nagynénikkel, nagybácsikkal és az unokatestvérekkel.

Mohamed egy előkelő és jelentős nemzetség védőszárnya alatt nőtt fel. Tizenkét éves korában nagybátyja, Abú Tálíb kezdte el kitanítani a kereskedés mesterségére.

Mohamed kereskedőként talpraesettsége és becsületessége miatt hamarosan elnyerte az „ál-Amin” nevet, ami azt jelenti, hogy „a megbízható”. Egy Khadídza nevű, gazdag és szép üzletasszony alkalmazásában állt. Amikor Mohamed 25 éves lett, összeházasodtak, és hosszú éveken át boldogságban éltek.

Több gyerekük is született, ám fiaik fiatalon meghaltak. Mohamed utódai ezért Mohamed legfiatalabb lányától, Fatimától származnak.

Khadídza halála után Mohamed többször házasodott – összesen nyolc felesége volt. A továbbiakban az iszlám jog már csak négy feleséget enged meg.

Hogyan lett Mohamed próféta?

Mohamed idővel sikeres és módos kereskedővé vált. Elégedetten és boldogan élhetett volna felesége oldalán, ám mégsem ez történt. Ahogyan teltek az évek, Mohamedet mély belső nyugtalanság töltötte el. Egyszer többször fogta el kízó vágy, hogy otthagyja a nagyváros lármáját. Az ilyen pillanatokban kiment a Mekkát körülvevő sziklás dombok közé, Hírá hegyére.

Mohamed honfitársai sok istenben hittek, vagyis a politeizmus jegyében éltek. Mohamed azonban másként érzett. Kint, a sivatag fenséges magányában az egyetlen könyörületos isten, Allah közelségét élte át.

Mohamed negyvenéves volt, amikor élete váratlan fordulatot vett. Éppen a Hírá hegyén aludt, magányosan egy barlangban. Álmából egy hang ébresztette fel, amelyik ráparancsolt: „Iqra!”.

Ez azt jelenti, hogy „hirdess!” Mohamed felnézett, és meglátta Gábiel arkangyal sugárzó alakját. Hatalmas erő lökte a földre a prófétát, aki ezt hallotta: „Hirdess Urad nevében, aki teremtett, várrögből teremtette az embert. Hirdess! A te Urad a legnagyobb, aki íróttal tanított, megtanította az embert arra, amit nem tudott.” (96. szúra – 1-5, Simon Róbert fordítása.)

A vándorlás

Mohamed prédikálni kezdett Mekkában. Üzenetének lényege az volt, hogy nincs más Isten csak Allah. Követőinek száma egyre nőtt, ezért a népszerűségétől megriadt politikai vezetők szervezkedni kezdtek ellene. 622-ban Mohamed és hívei a mai Medinába (a Próféta városa) menekültek.

A medinai út hidzsra (menekülés) néven vált ismertté, és olyan fontos esemény volt, hogy a muszlim naptár is onnan kezdődik. (Az iszlám kalendárium szerint most a XV. Századot írják.)

Medinában Mohamed rengetek követőre talált. Hívei 629-ben sikeresen meghódították Mekkát és Mohamedet végül ott is elfogadták Isten prófétájának. Vallási vezetőként és államférfiként egyaránt nagy tiszteletnek örvendett.

Mohamed halála

Mohamed 632-ben bekövetkezett halálát követően Abú Bakr nyilatkozatot tett közzé azok számára, akik nem hitték el, hogy a Próféta meghalt: „Azoknak, akik Mohamednek hódolnak, el kell fogadniuk, hogy Mohamed meghalt. Azoknak ellenben, akik Allahnak hódolnak, Allah él, és soha nem fog meghalni.”

Ebből világosan kiderül a muszlimok Mohamedhez fűződő viszonya. Nem hódolnak Mohamednek, de Allah hírvivőjeként hatalmas tisztelettel övezik. Ebből kifolyólag, akárhányszor leírják Mohamed nevét, azt is hozzáteszik: Béke legyen vele.

Mohamedán „olvasó”

Részlet a Koránból

Zsidó vallási tárgyak, eszközök

Buddhizmus

Az első tanítás

A megvilágosodást követően Buddha továbbadta tudását szerzetesek egy csoportjának. Az első prédikációt Benáresz (Váránászi) közelében, a szárnáthi vadas-parkban mondta el.

Buddha számára az volt a legsürgetőbb, hogy választ kapjon a szenvedés kérdésére, ezért nem foglalkozott is Isten létezésével vagy a világ teremtésével.

Szerinte ezekre a kérdésekre válaszolni olyan volna, mintha egy nyílveszőtől megsebesült ember nem engedné, hogy csillapítsák fájdalmát, amíg meg nem tudja a nyílveszőbe helyezett madártollak számát. Hiába tud valaki felelni ezekre a kérdésekre, ezzel nem enyhítheti a szenvedést.

Buddha legfőbb tanítása a következőkből áll: a három egyetemes igazság, a négy nemes igazság és a nyolcérű ösvény. Ezek együttes neve a dharma.

Az egyetemes igazságok

1. A világon semmi sem állandó, minden folytonos változásban van. Buddha gondolkodásmódja ebben a tekintetben hasonló Kérakleitosz görög filozófuséhoz, aki azt állította, hogy lehetetlen kétszer ugyanabba a folyóba lépni.
2. Az állandóság hiánya szenvedéshez vezet. A folytonos változás miatt az élet nem teszi elégedetté az embereket, akiknek vágyaik vannak, és múlt dolgokhoz ragaszkodnak. Még a megelégedettség állapota sem tartós. Tulajdonképpen már annak tudata, hogy a megelégedettség egyszer szükségszerűen véget ér, önmagában is a szenvedés egyik forrása. Egy buddhista számára a szenvedés nem csupán azokat a hatalmas fájdalmakat és tragédiákat jelenti, amelyeket az emberek tapasztalnak, hanem mindazt, amitől az élet tökéletlen marad.
3. Nincsen változatlan személyes én. Amit az emberek annak hívnak, az csak változó jellemvonások összessége. Buddha az ént egy kocsihoz hasonlította, amely különféle alkotóelemekből tevődik össze, ám a részeket ismét szét lehet szedni.

A nemes igazságok

1. Az egész élet szenvedés.
2. A szenvedés oka a vágy és a ragaszkodás.
3. A szenvedés leküzdése a vágy és a ragaszkodás legyőzésével válik lehetővé.
4. A leküzdés módja a nyolcérű ösvény követése.

Az öt tantétel

Buddha azt tanította, hogy a megvilágosodáshoz saját cselekedeteinkért való felelősségvállalás vezet. Öt szabályt fektetett le, amelyet minden buddhistának követnie kell.

1. Kerülendő az élőlények bántalmazása.
2. Tilos elvenni a nem szabad akaratból adott dolgokat.
3. Ellen kell állni a test vágyainak.
4. Kerülendő a durva beszéd és a hazugság.
5. Kerülendő az alkohol és az ajzószer.

Zsidó vallás

A Biblia, a Talmud és üzenetük

A zsidó vallás egy könyvön, a Biblián és az ezt magyarázó írásokon alapszik: ilyen a Talmud. A Biblia egyetlen isten létezését állítja, aki Izrael népével szövetséget kötött.

A Tízparancsolat

1. Én vagyok az Úr, a te Istened. Ne hódolj más istennek rajtam kívül!
2. Ne készíts bálványokat és ne hódolj nekik!
3. Isten nevét szádra hiába ne vedd!
4. Emlékezz meg a szombat napjáról, és szenteld meg azt!
5. Tiszteld apádat és anyádat!
6. Ne ölj!
7. Ne légy házasságtörő!
8. Ne lopj!
9. Ne vádolj senkit hiába!
10. Ne kívánd senki tulajdonát!

A Talmud

A szó „tanítást” jelent. A Biblia élő üzenet és a bölcsek feladata mindig is az volt – és ma is az –, hogy magyarázzák az írást. A Talmudban fogalmazták meg a pontos törvényeket, melyek segítenek abban, hogy a Biblia parancsait minden élethelyzetben alkalmazni lehessen. Ezeket a kezdetben szóbeli tanításokat később leírták: igazi enciklopédiái a törvénynek és a zsidó eszmeiségnek.

Isten egyedülvalósága

Egy az Isten. Ez a Biblia és a zsidó vallás alapállítása. Ez a zsidó hitvallás is, amit felkeléskor és lefekvéskor az élet minden napján elmondanak. Isten Mózesnek négy héber betűből (JHVH) álló „néven” nyilatkozott meg, aminek jelentése: „Aki volt, van és lesz”. Az imában ez a név „Adonáj”, amit „Úr”-nak vagy „Örökkévaló”-nak fordítanak. Istent „(Mi) Atyánk”-nak vagy „(Mi) Királyunk”-nak szólítják. Ő a világ teremtője, az irgalmas és igazságos Isten, aki beavatkozik a történelembe. Kivezette Izraelt az egyiptomi rabszolgaságból, ami azt bizonyítja, hogy a legkifosztottabbak mellett áll.

Szövetség és kiválasztás

Isten azért adta a Tórát, hogy neki engedelmeskedvén Izrael „papok népe és szent nemzet” legyen. Azért választotta ki Izraelt, hogy az minden embernek tanúsítsa a Teremtő szeretetét. A Szövetség felelősség és nem kiváltságosság.

A Messiás és a messianizmus

A Messiás eljövételében hinni a zsidók számára annyi, mint reménykedni, hogy eljön egy nap, amikor béke, igazság és testvériség fog uralkodni minden nemzetben: Izrael népe akkor egyesülni fog ősei földjén és befejeződnek megpróbáltatásai.

A Tóra szerint kell tehát élni és Isten támasztani fog Dávid nemzetségéből egy „bölcsessel, szeretettel és istenfélelemmel eltelt” embert, a Messiást...

Frigyszekrény a zsinagógában

A zsinagóga (héberül bétknesszet: gyülekezés háza) a zsidó közösségnek imára és tanulás céljára szolgáló gyülekezeti helye, mely Jeruzsálem városa felé néz, ahol lerombolása előtt a Szentély állt.

Két vagy három bútor jelenti az istentisztelet tárgyait. A legfontosabb a frigyszekrény (lásd a lenti képen), amelyben a Tóra tekercseit őrzik és előtte örökmécses ég. Van egy kissé megemelt szószék, rajta a Tórával, amiből hangosan olvassák fel a szöveget. E szószék előtt egy alacsonyabb asztal áll a közösség azon tagjának rendelkezésére, aki az istentiszteletet szolgálatja.

Iszlám

A muszlim vallás alapjai

Az „iszlám” szó arabul „az egyetlen és egyetemes Istennek való önkéntes engedelmisséget” jelenti, és jellemzi azt a magatartást, amelyet a hívő muszlimnak tanúsítania kell Allah, az egyetlen Isten iránt. Az iszlám a Koránban és a szunnában lefektetett szövegeken alapszik, Ez utóbbiak iszlám törvénynek, vagy sariának nevezett szabályokat jelentenek, melyek a mindennapi életet irányítják.

A Korán és a szunna

A „Korán” arabul „olvasmányt”, „könyvet” vagy „elmondást” jelent: valóban, amikor Gábriel angyal kinyilatkoztatja Mohamednek Isten szavait, azt parancsolja neki, hogy ismételje azokat: „mondd újra”.

Mohamed ezeket a szövegeket megtanulja kívülről, vagy lediktálja társainak, akik lemásolják őket datolyapálma-levelekre, bőrdarabokra vagy tevecsontra (a hátra vagy a lapockára). A próféta halála után Otman kalifa gyűjti össze a szövegeket, melyek majd a Koránt alkotják. Ez utóbbi 6226 verset tartalmaz 114 szúrára vagy fejezetre osztva. A Koránt arabul írták, ugyanazon a nyelven, melyen a kinyilatkoztatás szólt. Az iszlám szent könyve egy másik szöveg-együttessel van kiegészítve, a szunnával (arabul „szokás”, „hagyomány”), mely Mohamed szavait, cselekedeteit és ítéleteit foglalja magában: ezek „a Próféta szavai”, melyeket társai gyűjtöttek egybe. A Korán és a szunna a hit alapjait alkotja, továbbá a törvényt, mely minden hívő életét vezérli.

A Korán üzenete

A Korán állhatatosan ismétli, hogy csak egy Isten van: Allah – a mindenség teremtője és megmentője, megközelíthetetlen, és képekkel sem lehet ábrázolni. Ez az Isten, szögezi le a Korán, átadta szavait és törvényét különböző prófétáknak, mint Ábrahám, Mózes, Jézus és Mohamed. De egyetlen isteni kinyilatkoztatás sem következhet azután, amit Mohamed kapott, mert ez összefoglalja és felülmúlja mindazt, ami megelőzte.

Az iszlám öt oszlopa

Minden muszlim öt alapkötelessége, melyeket az „iszlám öt oszlopának” is neveznek, a következő:

- A hívő sahadának nevezett hitvallása ebben a formulában fejeződik ki: „Nincs más Isten, csak Allah, és Mohamed az ő szolgája és prófétája.” Ezt naponta ötször kell hirdetni a minaret magasából, midőn a müezzin imára hív.
- A szertartásos, előírt imát a hívónak naponta ötször kell teljesítenie, hajnalban, délben, a délután közepén, napnyugtakor és amikor leszáll az éj.
- A törvényes, zakatnak nevezett alamizsna vallási adó, amit a muszlimnak önként le kell vonnia a béréből vagy terméséből, hogy segítse a legszegényebbeket.
- A ramadán időszakban a felnőtteknek napkeltétől napnyugtáig meg kell tartóztatniuk magukat az ivástól, evéstől, dohányzástól és a testi szerelemtől. Este minden család „megtöri” a böjtöt, együtt imádkozik és táplálkozik.
- A Mekkába való nagy zarándoklat olyan utazás, melyet minden muszlimnak életében legalább egyszer meg kell tennie, ha van ereje, és rendelkezik hozzá eszközökkel, hogy kinyilvánítsa hitét.

A dzsihád szó szerint „igazságos ügyért való harcot” jelent, de a legtöbbször „szent háborúnak” fordítják. Nem képezi az iszlám alapjainak részét, de néha mégis vallásos kötelezettségnek tekintik.

Az iszlám törvény – a saría

Az iszlám törvényt, a sariát a Korán és a szunna tartalmazza. Irányítja a társadalmi és családi életet, rögzíti a szokásokat a születéstől a halálig.

A saría szabályait nem azonos módon alkalmazzák a muszlim országokban: egyes államokban a saría a törvények és szabályok egyetlen forrása. Ezek néha igen szigorúak: a bűnösöket testi fenyítésben részesíthetik. Más országokban ellenben specialisták keresik a módját annak, hogy a muszlimok úgy alkalmazkodjanak a modern élet valóságához, hogy ugyanakkor hűségesek maradjanak a Koránhoz. Bármilyen legyen is magatartásuk a muszlim hagyományokhoz, az iszlám minden híve ugyanúgy teszi emlékezetessé az élet nagy pillanatait. A muszlim fiúknak kötelező a körülmetélés az iszlám egy korábbi hagyománya szerint.

Kereszténység

A legfőbb teológiai kérdések: Isten mivolta és kinyilatkoztatása (a Biblia a Szentlélek által sugalmazott könyvekből áll); a Szentháromság tana, a bűnbeesés és megváltás módja, a szabad akarat, az Újszövetség kizárólagos vagy „szent hagyománnyal” bővülő tanai. Fontos különbségek vannak az Isten szándéka szerinti földi élet és az üdvösségre vezető út eszközei, vagyis a szentségek tekintetében. A katolikusoknál és az ortodoxoknál hét szentség van: keresztség, bérálás, oltáriszentség az átváltoztatott kenyér (ostya) és bor, bűnbánat szentsége (a gyónás), házasság, egyházi rend, szent kenet (a nagy betegek szentsége) – az evangélikusoknál és reformátusoknál kettő: keresztség, úrvacsora. Az utóbbiak úgy vélik, a súlyos bűn és hitetlenség soha meg nem bocsátható, és csupán az eleve kiválasztottak üdvözülnek. Megemlítendő a szentek tisztelete és bizakodás az Ő közbenjárásukban – illetve mindezek elvetése.

Buddhizmus

A buddhista egyháznak nincs központi vezetője, és a hitéletben sincs olyan központi istenfigura, akihez imával fordulhatna a buddhista hívő. Ezért a buddhizmusban nincsen misztériumközpontú szertartás sem.

A buddhista ünnepnaptár – Japán kivételével – nem a napév, hanem a holdév szerint alakul, s ezért mozgó ünnepnapjai vannak. A Buddha-ünnepeket (születés, megvilágosodás, első prédikáció, halál és bejutás a nirvánába) egyes országok különböző időpontokban ünneplik. Mivel minden ilyen esemény a holdtölte napjára esik, Burmában pl. mindenki együtt ünnepel a Buddha-hónap, a nagy holdtölte ünnepén, ami áprilisa-májusra esik.

A szertartás, mint például a **gyónási ünnep**, az egyént csak segíti a lelki tökéletesedésben. A gyónási ünnepet Buddha követői újhold és holdtölte idején tartották, s ilyenkor fáklyafényben gyónási formulát olvastak fel.

Évente egyszer, az esős évszak letelte és a szerzetesek vándorlásának kezdete előtt tartották a **Felhívás ünnepét, a praváranát**. Ekkor mindenki összegyűlt, s a földön ülve, fölemelt kézzel, a következőkre kérte társait: „Fölszólítom a közösséget, ha láttatok vagy hallottatok tőlem valamit vagy gyanakodtatok rám, legyetek irántam irgalommal, tisztelendő urak és mondjátok meg.”

Rendszeresen megtartották a **lámpaünnepet**, - az esős évszak végén, éjszaka, szentbeszédeket hallgattak és alamizsnát osztottak.

Megünnepezték a **tavaszi kezdetét** és **Buddha születésnapját** is. Ez a **Veszak**.

Május végi vagy június eleji holdtöltére esik.

Ilyenkor a Buddha-szobrokat feldíszítik, Kínában még illatos vízben is megfürdetik. Az emberek templomokba vagy kolostorokba mennek, hogy áldozzanak, meditáljanak és meghallgassák Buddha megvilágosodásának történetét.

Veszak ünnepén fontos a fény: lámpákat gyújtanak és gyakran látványos tűzijátékokban gyönyörködnek.

A zene fontos alkotórésze a buddhista ünnepeknek.

A különleges ünnepek mellett minden holdhónapban vannak ún. **uposzatha-napok**, amikor a buddhisták vallási kötelezettségeiknek tesznek eleget.

Ilyenkor sokan böjtölnek, kimutatva ezzel, hogy a lelki dolgokkal kívánnak foglalkozni. Néha elmennek a helyi templomba vagy kolostorba: ételt és ajándékokat visznek a szerzeteseknek. Szerintük az ilyen jótevénytől boldogabbá teszik az életüket, és előnyül járnak mások számára is. Ha jelen életükben nem is érik el a nirvánát, a következő születésükkor jobb életük lesz.

Iszlám

A legfontosabb mohamedán ünnep a **Ramadán**, amelynek lényege a böjt és ima.

Ehhez az ünnephez szorosan hozzátartozik a vallási áhítat. Sokan olvassák a Koránt, naponta egyharmincad részét, hogy a hónap végére befejezzék.

A böjt nem helyi jellegű, s társadalmi-anyagi helyzetétől függetlenül minden nagykorú és egészséges mohamedán számára kötelező. Felmentést kapnak a gyermekágyas vagy menstruáló nők, a betegek, a hosszú úton levők, akiknek azonban pótlólag kell böjtölniük az elmulasztott napok helyett. Alapfeltétele az érvényes böjtnek a szándék kinyilvánítása, tehát a tudatosság.

A mohamedán elképzelés szerint Ramadán alatt a menny kapui nyitva vannak, s annak a bűnei, aki böjttől, bocsánatot nyernek.

A böjthónap beköszöntét az újhold észlelésének kell jeleznie, s ha ez megtörténik, ágyúlövés adja hírül a hívőknek az ünnep kezdetét. A Korán előírása szerint hajnalban a böjt akkor áll be, amikor a fekete fonalat meg lehet különböztetni a fehértől, és napnyugtakor ér véget.

A nappali periódusban az iszlám igen szigorú önmegtartóztatást ír elő hívei számára. Nemcsak enni és inni nem szabad, de dohányozni, nemi életet élni, sőt még nyálát lenyelni sem.

Esténként viszont Ramadán idején leginkább a mi szilveszterünkhöz hasonló hangulat, látvány, multság, lakoma uralkodik az utcákon.

A **mekkai zarándoklat** ideje a holdév utolsó hónapja. A zarándoklatot a tisztaság állapotában kell elvégezni, éppúgy, mint az imát. A rítus lényeges eleme a mekkai Kábakő hétszeri körüljárása.

A hónap 10. napján áldozatot mutatnak be – általában birkát ölnek le –, ezzel egy időben kezdődik az **Áldozati ünnep** (Bajrám), a legfontosabb ünnep az iszlám világban.

A **Próféta (Mohamed) születésnapja** a muszlim év harmadik havának 12. napja. 3-4 napig ünneplik, leginkább a keresztény búcsújáráshoz hasonlítható.

Egyik legérdekesebb helyi ünnep Egyiptomban a **Nílus áradásának ünnepe**, minden év június 17-én.

Az iszlám év során két igen jelentős ünnep az **Id al-Fitr** és az **Id al-Adhá**. Az Id vagy Eid szócska arabul ünnepet jelent.

Mindkét ünnepen korán kelnek, új ruhát öltenek, beillatosítják magukat, majd elmennek a mecsetbe, ahol imádkoznak és meghallgatják az imám prédikációját. Az ilyenkor mondott imák kissé eltérnek a hétköznaptól és általában tovább is tartanak.

Istentisztelet után meglátogatják barátaikat és rokonaikat. Ajándékokat, üdvözlőkártyákat adnak egymásnak és elfogyasztják az ünnepi ételeket.

B/2.4 Ünnepek

Kereszténység

A keresztények számára minden vasárnap: ünnep. Vannak egyéb ünnepi időszakok is; szentek híján a protestáns egyházakban kevesebb. De a különböző keresztény vallások mind megünneplik Jézus életének sarkalatos eseményeit: születését (Karácsony), a halála általi megváltást és Jézus feltámadását (nagyhét, húsvét). A katolikus és a görög szertartású vallások természetük szerint nagy pompával ülik meg a Szentlélek „alászállását” (pünkösöd). Különböző ünnepek előtt más-más módon és mértéken böjtölnek a hívek. A böjt és bizonyos fokú aszkézis a saját test fölötti önuralom eszköze.

Zsidó vallás

Számos ünnepet tartanak az év során, melyeknek többsége a zsidó nép történelmének eseményeihez kapcsolódik.

A zsidó naptár a holdhónapokon alapul, ezt használják az ünnepek idejének meghatározására. Hétköznapi annak az országnak a naptárát használják, amelyben élnek. A zsidók számára minden nap napnyugtakor kezdődik, vagyis az ünnepek azt megelőző estén.

A **zsidó újév** Tisri havában kezdődik, szeptemberben vagy októberben. A zsidók világszerte kétnapos ünneppel, a rós ha-sánával köszöntik az újévet. Hitük szerint Isten az első **Rós ha-sána** alkalmával teremtette a világot és az embereket, és ezen az ünnepen ítél meg mindenkit, ekkor dönti el, kivel mi fog történni a következő év során.

Rós ha-sána alkalmából mézes édességeket esznek, hogy a következő év is „édes” legyen. Ekkor egy tíz napon vezeklés, a bűnök jóvátétele veszi kezdetét, ami alatt imádkoznak, jótékonykodnak és megbocsátást kérnek, hogy ezzel próbálják meg befolyásolni Isten ítéletét, és az előzőeknél jobb év elé nézzenek.

Rós ha-sána után tíz nappal van az **engesztelés napja**, vagyis a **Jóm kippur**. Ez az év legszentebb napja, melyen reggeltől estig istentiszteleteket tartanak, felolvassák a Tenakhból és megbocsátásért imádkoznak. A Rós ha-sána és a Jóm kippur között eltelt idő alatt a zsidók azoktól az emberektől is bocsánatot kérnek, akik ellen az év során vétettek.

A Talmud a lelki dolgokra való koncentráció érdekében Jóm kippur idején megtilt bizonyos cselekvéseket:

A Jóm kippur böjtnap. Ilyenkor a felnőtt zsidók – a betegek és terhesek kivételével – nem esznek, és nem isznak.

Jóm kippur napján a zsidók nem fürödhetnek, nem használhatnak parfümöt, krémet vagy olajat.

A Talmud Jóm kippurkor a bőrből készült dolgok, például cipő vagy öv viselését megtiltja.

A nyolc napig tartó **Peszah** márciusban vagy áprilisban van és az izraeliták Egyiptomból való kivonulásának állít emléket. A zsidók szerint az az előtti éjszakán Isten küldötte, a halál angyala minden egyiptomi család legidősebb fiát megölte. Isten tanácsára az izraeliták bárányvért kentek az ajtófélfáikra, hogy az angyal elkerülje házaikat. (Peszah == elkerülés)

Peszahkor a zsinagógában is tartanak istentiszteleteket, ám a legfontosabb szertartás otthon zajlik. Előtte nagytakarítást végeznek, s az élesztővel készült kenyér utolsó morzsáit is eltüntetik. Ugyanis amikor az izraeliták elmenekültek Egyiptomból, nem volt idő a kenyérkelesztésre, hiszen a lehető leggyorsabban kellett távozniuk.

Amikor végeznek a takarítással, megtartják a legfőbb szertartást, az ún. **szédert**. Ekkor különleges jelentésű ételeket és italokat fogyasztanak.

Az almából, dióból, borból és fahéjból készült massa az izraeliták által épített egyiptomi házakhoz használt téglát és habarcsot szimbolizálja. A sült báránycomb az exodus előestéjének történéseire, a torma keserű íze a rabszolgák nyomorúságára emlékeztet, a sós víz pedig a könnyekre utal. A petrezselyem és a tojás a tavaszt, az új életet jelképezi.

A kovásztalan (élesztő nélküli) kenyér, a pászka (macca) azt a kenyeret szimbolizálja, amelyet az izraeliták vittek magukkal a menekülés éjszakáján.

A szertartás legfontosabb része, amikor a legfiatalabb gyermek felteszi a következő ritális kérdést: „Miben különbözik ez az éjszaka a többitől?” válaszként felolvassák az egyiptomi kivonulás történetét egy különleges imakönyvből, a haggádából.

Egyéb ünnepek

A **Savout** annak állít emléket, hogy Mózes megkapta a Tízparancsolatot. Ezen az ünnepen a zsidók gyakran egész éjjel fennmaradnak, és a Tórát tanulmányozzák. **Szukkot** alkalmával sok zsidó egy fából és gallyakból épített sátorban, ún. szukkában húzza meg magát. Ezzel az izraeliták sivatagi vándorlására emlékeznek.

A **Hanukka** (felszentelés ünnepe) nyolcnapig tartó ünnep novemberben vagy decemberben, amikor megemlékeznek a görög hódítók által megrongált és megszenteltlenített jeruzsálemi templom i.e. 167-ben történt zsidó újraszenteléséről. Egy samás (szolgagyertya) segítségével egy nyolcágú gyertyatartóban minden nap eggyel több gyertyát gyújtanak meg: az utolsó nap az összes gyertya világít.

Az iszlám

Islám a mindennapokban

Az iszlám vallási törvények forrása főként a Korán és a szunnák. Sáriának hívják őket, mely annyit jelent: tiszta, egyenes ösvény. Ezek szabályozzák az ember dolgait egészen az állami ügyekig. Olyan muszlim országokban, mint például Irán, nincs sok különbség a vallási törvények és az ország világi törvényei között.

A nem iszlám országokban élő muszlimok számára nem könnyű egyszerre betartani az adott ország törvényeit és szokásait, ugyanakkor ragaszkodni az iszlám törvényekhez is.

Az iszlám tanítása szerint minden életet Allah teremtett, tehát tisztelni kell. Ez a hit alapvetően hat a muszlimok életének minden mozzanatára, és számos társadalmi felelősséggel jár.

Az iszlámban igen fontos a család. Kerülni kell mindent, ami azt zavarhatja. A férfiaknak és a nőknek szerényen kell viselkedniük és ruházkodniuk, sőt egyes kultúrákban nem is érintkezhetnek szabadon egymással.

A muszlin világ egyes helyein a nők külön élnek a férfiaktól és amikor a házon kívül tartózkodnak, egész testüket, beleértve az arcukat is, el kell takarniuk.

Ez a purdának nevezett gyakorlat megvédi a nőket az idegen férfiak nemkívánatos tekintetétől és lehetővé teszi számukra, hogy személyiségükért, ne pedig külsejükért tiszteljék őket.

Öltözködési szabályok

A férfiaknak a köldöküktől a térdükig kell ruhával fedniük a testüket. A nőktől elvárt tartózkodó viselkedés és öltözködés a hidzsáb. Idetartozik a fej, a kar és a láb befedése.

A Nyugaton élő muszlim nők egy része gyakran olyan nyugati ruhákat visel, amelyek eltakarják lábukat és felső karjukat.

Sok muszlim nő visel fejkendőt, valamint egyszerű, bő szabású ruhákat, amelyek elrejtik alakjukat.

Egyes nők fátyollal fedik el arcuk alsó részét. Ruházatuk gyakran fekete, hogy ne hívják fel a figyelmet viselőjükre.

Étkezésre vonatkozó előírások

Az iszlámban a húst adott módon kell elkészíteni, hogy halal (engedélyezett) legyen. Az állat leölése közben Allah nevét kell mondani, és a vért ki kell folyatni. A Korán tiltja a disznóhús fogyasztását, mivel tisztátalan ételnek tartják. Tilos az alkohol is, mert az ittas ember elfeledheti Allah iránti kötelességeit.

Tiltott ábrázolások

Mohamed kortársai emberi és állati alakban ábrázolt istenek képeit imádták. Azért, hogy a jövőben ne lehessen bálványokat imádni, az iszlám szigorúan megtiltotta Allah ábrázolását. Ha szűken értelmeznék a tiltást, tulajdonképpen még embereket és állatokat sem lenne szabad lerajzolni.

A muszlimok ennek ellenére nagyon sok műremeket alkottak. A próféta életét bemutató képeken azonban Mohamed arca nem látszik vagy fátyol takarja.

Miért mennek a zarándokok Mekkába?

Minden igaz muszlim hívőnek életében legalább egyszer el kell zarándokolnia Mekkába. Az iszlám naptár utolsó hónapjában, a zarándokok havában évente több millió ember kerekedik fel a viszontagságos zarándokútra.

A zarándokok úti célja a Nagy Mecset belső udvarában álló Kába szentély. A zarándokok az óramutató járásával ellentétes irányba hétszer megkerülik a kocka alakú épületet. Vonulás közben imádkoznak és megérintik a szent fekete követ, a Kábát.

A Mekka melletti Arafat-hegyen zarándokok ezrei gyűltek össze imádkozni, a Kába kőhöz. A zarándoklat lélekben is Allah közelébe viszi a muszlimokat.

Hol élnek ma a muszlimok?

A kereszténység után a világban az iszlámnak van a legtöbb követője. A '90-es évek elején körülbelül 860 millió ember követte a próféta tanításait. Az iszlám mindenekelőtt a Nyugat-Afrikától Indonéziáig tartó térségben terjedt el. Ma már azonban nem kell feltétlenül távoli országokba utaznunk, ha muszlim emberekkel akarunk találkozni, hiszen Európában is nagyon sok muszlim él. Franciaországban például a muszlimok száma eléri a 2,6 milliót. Ezek az emberek nagyrészt Észak-Afrikából, Marokkóból, Tunéziából és Algériából származnak. Németországban szintén sokan vannak: a katolikus és az evangélikus egyház után ott az iszlám a harmadik legnagyobb vallási közösség, amelyhez kb. 2,7 millió muszlim tartozik. Európában léteznek olyan államok is, ahol a lakosság többsége iszlámhívő. Az egyik ilyen Törökország, amely az összekötő kapocs szerepét tölti be Európa és a Közel-Kelet között. Bosznia-Hercegoviniában és Albániában is sok muszlim él. (A világ vallásai: Mi micsoda sorozat)

Születéssel kapcsolatos szokások

A csecsemő megszületését követően az apa gyermeke jobb fülébe suttogja az imára hívó szót. Innentől kezdve a gyermek muszlimmá válik.

Hétnapos korában a csecsemő névadási szertartáson (aqiqa) vesz részt. A gyermeket Mohamedről vagy Mohamed egy családtagjáról nevezik el, vagy pedig az iszlám hitre emlékeztető nevet kap. A csecsemő haját leborotváltják, majd lemérik. Régebben a haj súlyával egyenértékű ezüstöt adtak a szegényeknek, mára azonban ezt pénzbeli adomány váltotta fel.

A muszlim fiúkat körülmetélik. A Korán nem követeli meg a körülmetélést, azonban ez a szokás – mely az Istennel kötött egyezés jele – még Ibrahim idejére nyúlik vissza.

A muszlim nevelés

A hitoktatás korán elkezdődik. Nincs kimondott nagykorúvá avatási szertartás, ám több jelentős állomás van a felnőtt hívővé válás útján. Néhány országban a négyéves gyermekek egy bismilla nevű szertartáson vesznek részt, amelyen a Korán első néhány szakaszából kell idézniük. Egy másik állomás az első ramadán, amikor a tizenéves gyermek először böjtöl.

Házassági szertartások

Egyes családokban a szülők választják ki gyermekük jövődöbelijét, bár a házasulandók visszautasíthatják a választott személyt, ha nem tetszik nekik. A formális házassági ajánlatot és annak elfogadását legalább két tanúnak kell bizonyítania. A helyi esküvői szokások eltérőek lehetnek.

Maga a szertartás az imám vezetésével, a mennyasszony vagy a vőlegény házájánál, esetleg a mecsetben zajlik.

A pár kéz a kézben letérdel az imám elé és mindketten megerősítik, hogy önként, egyetértésből házasodnak össze.

A szertartás időtartama alatt felolvasást tartanak a Koránból, ami után általában ima és áldás következik.

A pár aláírja a házassági szerződést, s a vőlegény átadja a mahrt (ékszer, pénz vagy egyéb ajándék) a mennyasszonynak.

Halállal kapcsolatos rituálék

A haldokló vagy ha ő nem tud, rokonai vagy barátai a Sahádából idéznek. A halál beálltával a rituális mosdatást a halottal azonos nemű rokonok végzik, akik a tetemet beburkolják egy fehér lepedőbe (ihrám) burkolják. A muszlimok szerint minden egyenlő, ezért senkit sem kell jobb ruhában eltemetni.

A holttestet a jobb oldalára fektetve helyezik a koporsóba, amelyet aztán Mekka felé fordítva földelnek el. A muszlimokat soha nem hamvasztják. A szertartás a lehető leghamarabb megtörténik, ha lehet még az elhalálozás napján. A muszlimok sírját hant fedi, és esetleg egy egyszerű ló az elhunyt személy nevével.

Egyes országokban a halott családja negyven napon át gyászol. Ez idő alatt nem főznek és az elejétől a végéig lehetőleg többször is elolvassák a Koránt ajándékképpen az elhunytnak. A halál évfordulóján egyszer végigolvassák a Koránt az elhunyt emlékére.

A kereszténység

A nyugati kultúráknak két fő gyökerük van: a görög-római írásbeliség, jogrend, civilizáció és a héber hitvilág, erkölcsi elvek. A zsidó nép vallási központjának tőszomszédságában, a Jeruzsálem melletti Betlehemben született Jézus. A keresztények szerint fogantatását angyal tudatta Máriával, aki szűz volt és József jegyese. Az új vallás első híre volt ez: a Teremtő ilyen módon küldte a földre saját fiát, mint embert, aki életével és halálával majd megszabadítja eredeti bűnétől az emberiséget. Jézus a nevelőapja és valószínűleg édesanyja révén is Dávid király leszármazottja volt, így megfelelt a próféták egybehangzó jövendölésének, amely szerint a nép majdani megszabadítója Dávid házából származik. Ezt azonban csak tanítványai ismerték fel és el, ők nevezték Jézust úgy, hogy Krisztus, vagyis uralkodó. A christosz szóból ered az új vallás híveinek elnevezése: christiani, vagyis krisztusi, régi magyar fordításban: keresztény.

Jézus – bár mondott beszédet Jeruzsálemben, a templomban is – tanítványait nem az uralkodó főpapi réteg, a farizeusok, hanem az egyszerű halászok és mesteremberek köréből választotta. Tevékenysége megkezdésekor az egyik utolsó prófétánál – Keresztelő Jánosnál – megtisztulási szertartásban részesült. János volt az első, aki az ő megváltó (messiási) mivoltát nyilvánosan hirdette. Jézus nem hagyott hátra írásos életművet: a mű maga az élete volt; testi és lelki betegeket gyógyító tevékenység, csodatételek, mint Isten országa eljövételének jelei, példamutatása könyörületességben és szeretetben, a hazug, képmutató, kapzsi és kevély megnyilvánulások leleplezésében. Tanításait halála után foglalták írásba Máté, Márk, Lukács és János evangéliumai, a vitatott szerzőségű Apostolok Cselekedetei, egyes apostolok levelei és egy prófétai könyv, a János jelenései. Ezek összefoglaló neve a Biblián belül: Újszövetség.

Tanítása során Jézus hangsúlyozta, hogy szándéka a zsidó törvényeknek – a Tórának – nem eltörlése, hanem beteljesítése – amihez hozzá kell tenni, hogy a nagymértékben formálissá, külsődlegessé vált és értelmetlen előírások tömegével terhelt szabályrendszer helyett ő a törvények lelkeségét, az emberi élet spirituális irányultságát akarta helyreállítani és új dimenziókba helyezni. A mózesi Tíz parancsolatot értelmezte és kiegészítette, legátfogóbb módon a „hegyi beszédben”. Ennek lényege Isten gondviselő jóságára, igazságos és irgalmas voltára, országa (az üdvösség) eljövételének ígéreterre, önismeretre, szelídségre, imára, bűnbánatra és bűnbocsánatra vonatkozó intelmek. Az Ószövetséghez képest merőben új gondolat a szeretet kiterjesztése mindenkire, még ellenségeinkre is. A „hegyi beszéd” tartalmazza azt az imádságot is, amelyet Jézus adott híveinek, s amelyet Miatyánknak neveznek. Az Újszövetség más részein fellelhető további fontos tanítások és jövendölések: az emberiség eredendő bűnének következménye a halál; a megváltás révén a Szentlélek (Isten lelke) kegyelmével az Atya majd feltámasztja a holtakat. Ekkor újra meg fog jelenni a Földön Jézus, ő ítélkezik majd mindenki fölött, és ítélete következtében kire örök üdvösség, kire örök büntetés (kárhozat) vár.

Három évig tartó tevékenysége után, bár Jézus következetesen hangoztatta, hogy országa „nem evilágból való”, a papi főtanács azzal vádolta meg, hogy földi uralomra tör. A Római Birodalom helytartója (Pilátus) nem találta vétkesnek, a főpapok azonban a népet ellene uszítva kieroszakolták Jézus halálos ítéletét. Keresztre feszítették, úgy halt meg 33 – más források szerint valamivel idősebb - korában. Nemcsak halálának, hanem születésének ideje is vita tárgya. Fontosabb tény azonban, hogy Jézus feltételezett születési dátumával veszi kezdetét az időszámításunk. Ő – az evangéliumok szerint – a halála utáni harmadik napon feltámadt, néhány alkalommal (átszellemült testben) megjelent a tanítványai előtt, majd Istennel egyesült („felment a mennybe”).

Akaratát teljesítve tizenkét apostola és számos többi tanítványa hittérítő munkába kezdett szűkebb, majd egyre táguló körben, és így mindössze néhány évszázad alatt elterjedt a kereszténység az Európában és a Földközi tenger partvidékén letelepedett minden nép körében. A kezdeti üldözések után elfogadott, majd hivatalos vallássá vált a Római Birodalomban. A kicsi, eleinte titokban működő közösségek után kiterjedt egyházközségek, püspökségek és különböző célú, feladatú szerzetesrendek létesültek, a „világi” papság pedig sokáig szinte egyet jelentett azzal, amit ma értelmiségnek nevezünk. Érvényre jutott az a meggyőződés, hogy Róma püspöke, a pápa (időben elsőként Péter apostol) Jézus Krisztus földi helytartója, tehát az egész egyház feje. Az általa összehívott zsinatokon a püspökök hittételekről és az egyház lényeges ügyeiről tanácskoznak. A döntő szót a pápa mondja ki, aki – hit és erkölcs dolgában - ha „ex chatedra” nyilatkozik – tévedhetetlen. E főhatalmat Bizánc pátriárkái nem ismerték el, Kelet-Európában önálló, ún. ortodox egyház jött létre. Jóval később, a 16. században váltak el a pápaságtól a protestáns – evangélikus, református, anglikán, unitárius stb – egyházak. Nyugaton időről időre alakultak szakadár szekták, sőt jelentős felekezetek, és ez a folyamat máig tart.

Zsidó vallás

Siratófal

A hagyomány szerint a jeruzsálemi siratófal vagy panaszfal Salamon templomának egyik megmaradt oldalfala. Ma is fontos zsidó zarándok- és imahely. Ima közben a fejükre borítják az ún. táleszt (gyapjúkendő), bal karjukat egy szíjjal csavarják körbe, melyhez két bőrtok tartozik, bennük Tóra (Mózes öt könyve) idézetekkel. Az egyik bőrtok a szív magasságában a karra, a másik a fejte kerül. Ez fejezi ki, hogy a hívő „megszívleli” a Tóra tanításait.

A Tóra olvasása

A felnőtté válás jeleként a gyermek szülei és a közösség minden tagjának jelenlétében felolvassák a tórát a zsinagógában. Ez a bar micva, ami héberül annyit jelent, hogy a fiatal fiú „a parancsolat fia” lesz.

Ez a pillanat megszenteli a Tóratanulást és egyben a héber nyelv tanulását is.

A vallásos zsidónak élete folyamán alkalmazkodnia kell a Tóra parancsaihoz. A tórának a „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat” verséből következnek a másik ember iránti viselkedés szabályai.

Áldás, ima, tanulás

A vallásos zsidó ember számára mindaz, ami boldogságot jelent az életében, Isten ajándéka, aki meg is áldja minden cselekedetét. Napjában három istentiszteletre kerül sor: reggel, délután és este. Reggel és este a S'má Jiszráél (Halljad, Izrael...) kezdetű imát mondja el. Reggel felölti imasálját, az isteni jelenlét szimbólumát, homlokán pedig bőrszíjjal felerősített kis bőrtokot visel, melyben pergamentre kézzel írták a Tórából való négy idézetet található, amely Istenhez és az ő parancsaihoz való kötődését hivatott kifejezni. A szent szövegek tanulása és oktatása kötelező.

A zsinagóga és az otthon

A hívő zsidók a zsinagógában és otthon gyakorolják vallásukat. A zsinagóga az ima és a tanulás helye. A vallási vezető a rabbi. Tanít, irányítja a szertartást, tanácsokat ad a híveknek. A ház bejáratánál ki van téve a mezuzá, ez a kis bőrtok, amiben Tóra-idézetek vannak, köztük a S'má Jiszráél. A hívőnek meg kell tartania a bizonyos számú táplálkozási előírást: ami a zsidó vallás előírta étkezési szabályoknak megfelel, az kóser. Megkülönböztetnek tiszta és tisztátalan állatokat. Csak a vágott patájú kérődzők, a pikkelyes és uszonyos vízi állatok és a baromfi húsát szabad megenni: következésképp a disznó, a ló, a nyúl, az angolna, az osztriga, a kagylók és más tengeri gyümölcsök fogyasztása tilos.

A Tóra tiltja még a vér fogyasztását, innen a vadászatban megölt állatokra vonatkozó tilalom és az állatok levágásának sajátos szabályai. E törvények célja a hétköznapi élet megszentelése.

Az élet állomásai

A fiúk nyolcnapos korukban való körülmetélése (Brít milá) Isten Izraellel kötött szövetségének a jele. A vallási nagykorúság a fiúknak (bar micva) tizenhárom, a lányoknak tizenkét éves korában a Tóra-tanulás éveinek megerősítése. A házasságkötés a zsinagógában vagy otthon történik. A házasságkötést a rabbi adja össze. Halálesetkor az azonnali gyászidő után a rokonok és barátok hét napig imádkoznak még az elhunyt házában. A kaddist mondják, azt az imát, amiben Isten uralmának eljövételéért könyörögnek.

A szombat (sábbát)

Ez a hét hetedik napja. Péntek este kezdődik és szombat estig tart. Pihenőnap annak emlékére, hogy Isten a hetedik napon befejezte a világ teremtését, valamint az Egyiptomból

való kivonulás emlékére, amikor Isten szabadságot adott népének. Mindennemű munka (a tűz meggyújtása, írás, stb.) tilos, mert ezt a napot az Örökkévalónak kell szentelni a zsinagógában végzett imával, a Tóra olvasásával és tanulmányozásával vagy a betegek látogatásával.

Házasságkötési szertartás

A házasságkötési szertartás alatt az ifjú pár a hupá (esküvői baldachin) alatt tartózkodik, ami leendő otthonuk jelképe. A szülők és a tanúk jelenlétében a rabbi felolvassa a ketubát, a házassági szerződést. A menyegzői áldás után az ifjú férj eltör egy üveg poharat a Szentély lerombolásának emlékére.

Mit jelent a „Semá Jiszráél” kifejezés?

A „Semé Juszráél” kifejezés (közismerten: S’ má) a zsidó vallás legtömörebb hitvallása. Benne foglaltatik a hit alapja, az, hogy csak egyetlen isten létezik.

A két szó Mózes Második törvénye szerint szövegének eleje: „Halljad, Izráel, az örökkévaló, a mi Istenünk, az örökkévaló egyetlen egy! Szeresd az örökkévalót, a te istenedet, szeresd egész szíveddel, egész lelkeddel, minden erőddel!”

A férfiak ima közben gyakran egy kis tokot, ún. battimot kötnek fel a bal karjukra, és egy hasonlót kötnek fel a bal karjukra és egy hasonlót kötnek a homlokukra. A tokokat bőrszíjjal (tefillínnel) erősítik oda. A tokokban apró pergamentekercsek vannak, a tóra szavaival. Az imádkozó férfiak tiszteletük jeléül kerek sapkácskát hordanak a fejükön. Ehhez tállítot (táliszt), egy négyszögletes imaleplet is viselhetnek, de egy egyszerű kalap vagy sapka is megteszi. A viselet legismertebb és legelterjedtebb ruhadarabjai az apró, kerek fejfedők, a kippák. A zsinagógában vagy a zsidó temetőben, együttérzésük kifejezésére a nem zsidó vallású férfiaknak is fejfedőt kell viselniük.

Hogyan ünneplik meg a sábbátot?

A zsidók szombaton ünnepelnek. A péntek estétől szombat estéig tartó ünnepnapot sábbátnak hívják. A zsidó naptárban a napok mindig estétől estéig tartanak. A sábbátot családi körben és a zsinagógában töltik el. A családanya meggyújtja a sábbáti gyertyákat (vagy kettőt, vagy annyit, ahányan vannak.) A szombat: ember, állat pihenőnapja.

Bár-Micvá (Bár-Micvó)

A zsidó fiúk tizenharmadik életévük betöltés után lesznek a közösség teljes jogú tagjai. Erről az alkalomról nagy ünneppel emlékeznek meg. A bár-micván a fiú életében először olvashat fel héberül a szentírásból a zsinagógában. A modern zsidó közösségekben a lányoknak is tartanak hasonló ünnepet.

A mezúzá és a Semá Jiszráél. A zsidók az ajtófélfára is odaakasztják a Semé Juszráél szövegét tartalmazó imatartó fémdobozt, a mezúzát (vagy: mezüzét).

Kóser ételek

A Tóra és a Talmud szabályozza, hogy milyen ételeket ehetnek a zsidók. Az előírások neve Kasrút. A Kasrút mutatja meg, hogy vallási szempontból melyik ételt szabad fogyasztani.

Például azok az állatok kóserek, amelyeknek párosujjú a patájuk és kérődzőek.

A disznó például nem kóser. A vízi állatok közül csak a pikkelyes és uszonyos állatokat szabad megenni, kagylót például nem. Az állatokat kóser módra kell levágni. Ez azt jelenti, hogy nem szenvedhetnek és a vérüket teljesen ki kell folytatni.

Péntek este, mielőtt feljön az esti csillag

A fehéren terített ünnepi asztalnál az anya, a hitves meggyújtja a két gyertyát. Behunyt szemmel a két kezét áldón terjeszti följük.

Az asztalon bor és két kalács. Ezzel történik a Kiddus, a péntek este megszentelése. A bor – láttuk már – számos zsidó szertartás tartozéka. A két kalácsról a Biblia nyomás már a Talmud

szól. Sokfonatúvá csak germán hatásra lett, átvéve a germán nők hajáldozatát helyettesítő sütemény alját, sőt nevét is (barchesz – Berchesbrot – Perchta kenyere).

A templomból hazatérő családfő a sálom állechem (Béke veletek) kezdetű költeményt énekl el és az asszony dicséretét a Bibliából. Utána megáldja gyermekeit. Élijáhu Capsali (XVI. Század) így írja le Méá Seárim című művében páduuai élményét: „Minden péntek – és ünnepeste, az ima után odajárulnak a fiók az atyjukhoz, kezet csókolnak neki. Az apa – kezét fejükre téve – megáldja őket. Így tesznek, míg apjuk él, ha gyerekeik és unokáik vannak is. Megfogadtam, ha Isten velem lesz és békében visszatérek atyám házába, én is megvalósítom ezt. Így is cselekedtem”. A szombati harmadik lakomát (sz'uddá s'lisit) követően kerül sor a szombat – búcsúztatóra, a hávdálá-ra (elválasztás: szombatot a hétköznaptól). Tartozékai: a bor vagy pálinka, fonott gyertya és illatos fűszer. Az utóbbi művészi kialakított, legtöbbször torony alakú fa – vagy fémtartóban van. Magyarázata a Bibliában keresendő.

Az Énekek énekében olvasható a leányról: „Orcái s mint fűszeres virágágyak, illatszerez tornyok”. A bibliai vers adta az indítékot arra, hogy a fűszertartót torony alakúra készítsék. Az illatos fűszer jó omen (jel) az elkövetkező hétre.

A fényre mondott áldásnál megnézik a körmüket és a kiöntött borral vagy pálinkával, amelybe belefojtják a gyertya lángját, megkenik a szemet s a homlokot.

A körömnézés a VIII-IX. századig nyomon követhető Már XI. századi forrás tud arról hogy a körömnézés egyféle jóslás az elkövetkező hétre. Fényes tárgyakkal tették ezt (víz – és serleg-jóslás, tükörjóslás, olaj-jóslás kard- és nyíl-jóslás, stb.). A köröm fehér foltjaiból Magyarországon is gazdagságra következtetnek. A homlok és szem megkenésével értelmet és éleslátást akartak nyerni. Magyarországi lejegyzés a század elején még tud a jóslásról: „A még jámborabbak pedig, mielőtt a poharat kiinnák, tenyerüket ernyőre formálva szemük fölé illesztik és a tele pohár tükrében arcmásukat szemlélik. Ha az arcvonások tisztán láthatók: egy hétre biztosítva van az életük: de ha zavaros a tükörkép: nem jót jelent.”

Esküvő

Az eljegyzési lakomán tejet és mézet szolgáltak fel. Tányért törtek, amelynek darabjait a vendégek hazavitték. A tej és a méz szerepel az Énekek énekében. Német néphit, hogy sok tányér-cserép birtokában a lányok férjhez mennek.

A jelenlevők azt kiáltották az eljegyzésnél: „mázzál tov” – „jószerencsét”. A szólás legkorábban az Otiót di r. Akiba című midrásban fordul elő.

Az esküvő szertartása azzal kezdődik, hogy a rabbi a fátyollal letakart menyasszonyt megáldja e bevezető szavak kíséretében: „hűgunk, légy tízezer ezreivé. Tegyen Isten olyanná, mint Sárát, Rbekát, Ráchelt és Leát”. A Bibliában Izsák láttán Rebeka fátyollal fedi el arcát.

A bevezető eleje az a szöveg, amellyel az otthoniak bocsátották útjára Rebekát. Az áldás maga is bibliai.

Az esküvői szertartás a chuppá (baldachin) alatt történik. A Bibliában ez a szó a szoba párhuzama. Kezdetben a nászszobát jelentette. Csak a II. század táját lett sátorforma. Ebből fejlődött ki a mai baldachin. Ez négy tartóoszlopra borított selyem- vagy bársonyvető, aranyhímzésű, héber szövegekkel.

Hagyományos körökben a menyasszony hétszer vagy háromszor körüljárja a baldachint. Ez a varázskörök maradványa, amelyek a rossz szellemek elűzését célozzák. Az esketés borral a kézben két elő- és hét utóáldásból áll. További tartozéka az arameus nyelvű házasságlevél (ketubba) felolvasása. A legrégebbi ilyen házassági szerződés Elefantinéből, i.e. 440-ből való. Számos illusztrált ketubba maradt fenn: a keletiek a XII. századból a káiroi genizában: a nyugatiak közül az osztrák Kremsierből egy (1392), s nagy számmal Olaszországból és Hollandiából.

A vőlegény, mielőtt a Chuppá alá lép, engesztelő imát mond, mert életének új szakaszához érkezett.

A szertartás központi része: a vőlegény gyűrűt húz a menyasszony ujjára e szavak kíséretében: „légy eljegyezve számomra e gyűrűvel Mózes és Izrael törvényei szerint” Értelme az hogy a házasságkötés az írott és a szóbeli tan alapján történt.

A gyűrű átadásánál elhangzó mondat megvan már tannaitikus forrásokban is A gyűrű olykor művészi formát, néha ház alakjával a tetején („háza – a felesége”, így van a Misnában:). Egy ilyen példányt találtak Pesten is a török hódoltság idejéből.

A szertartás végén poharat törnek. Ez talmudi időig nyúlik vissza. Két amóra fiának esküvőjén (i.sz.500 körül) nagyon emelkedett volt a hangulat. Hogy tompítsák a résztvevők jókedvét, mindkét apa értékes poharat vágott földhöz. Herodotosz szerint ezer évvel korábban Polükratész a hihetetlen szerencséjét megirigylő isteneket azzal akarja kiengesztelni, hogy tengerbe veti gyűrűjét. Ugyanezt célozza a hagyományos körökben máig dívó szokás, hogy a vőlegény fehér köpenyt (kitlit) ölt – halotti ruhát – a rossz szellemek megtévesztésére.

Az esküvőt követő lakomán zsebkendőtánc járta, más néven: micvá-tánc. A menyasszony és táncoló párja a zsebkendő egy-egy csücskét fogja meg.

Már a Talmud ismeri a menyasszonytáncot. „Hogyan táncolunk a menyasszony előtt? Mirtusszal a kézben”. A Sulchán Áruh törvénykönyv kodifikálja: „Parancs felvidítani a vőlegényt s a menyasszonyt és táncolni előttük”.

Halál

A halál beállta után a halottat földre fektetik – általában szalmára. A földre fektetés már a Misnában szerepel.

A halottat nem hagyják magára, őrzőket fogadnak mellé. Ennek neve: sömirá – őrzés. A Magyar Zsidó Múzeumban láthatók kis golyócskák, rajtuk héber nevek. Ezek segítségével sorsolták ki, hogy a Szentegylet melyik két tagjának kell vállalnia a halott őrzését.

A gyászoló meggyújtja a halotti mécses. Az ember lelke már a Bibliában mécseshez hasonlítatik.

A tükröket befedik. Ez nem kizárólagosan zsidó szokás. A környezettől kölcsönözték, Magyarországon is ismert.

A temető (bét há-chájim – az élet háza: bét ólám – az örökkévalóság háza) gyászházának egy termében mosdatják és öltöztetik a halottat. A szertartás neve: táhára (tisztítás).

A szentegyletnek ezüst felszerelése volt e célra: fésű, körömtisztító – héber felirattal. A Magyar Zsidó Múzeumban található ilyenek. A szertartás alatt az Énekek éneke VII. fejezetét mondják el: az emberi test szépségének dicséretét.

A halotti ruháról (táchrichim, a kárach – a bebugyolálni igéből) már I. gámiél rendelkezett az I. században: mindenki számára fehér lenből készüljön.

A férfiakra állított, imaköpenyt is terítenek.

A szemre, a szájra cserepet tesznek, nyilván azért, hogy a rossz szellem ne hatolhasson a holttestbe. Párhuzamok bőven kínálkoznak Keletről.

Magyarország némely hitközségében faágacskát, favillát (Gepelach, a német Gabel – villából) adnak a halott kezébe. A feltámadásban való hittel függ ez össze: mankóul szolgál a halottnak. Rabbi Jirmija meghagyta, adjanak kezébe botot, hogy útra készen álljon, ha jön a Messiás. Lehet azonban, hogy a zsidó néphitben más célt szolgál. Már a Talmudban megtalálható az a képzet, hogy a diaszpórában eltemetett halott Izrael földjére gördül. Azért van a favillácska, hogy kiáshassa magát vele. A nagykanizsai Chevra-könyv (1792) ábrázolja ezt.

A halott feje alá kis zacskóban izraeli földet tesznek.

A zsidó otthon

A zsidó hit megtartása szempontjából az otthon jelentősége még a zsinagógáénál is sokkal nagyobb. A közösség és család szerepe igen fontos a zsidók körében, nem kis részben a történelem során elszenvedett, hosszú ideig tartó üldöztetések miatt.

A hagyomány szerint az anya igen fontos szerepet játszik a hitéletben tartásában. Ő a felelős azért, hogy családja a lehető legaktívabban vegyen részt az istentiszteleteken, valamint azért, hogy felkészüljenek a vallási ünnepekre, így például a Peszakra.

A legtöbb zsidó házban az ajtófélfára erősítenek egy műanyagból, fémből vagy fából készült kis dobozt, a mezúzá. A mezúzában a Tórából származó héber szövegek találhatóak. Isten állandó jelenlétére és Isten parancsaira való emlékeztetőül erősítik az ajtófélfára.

Amikor egy ortodox zsidó egy mezúzával ellátott ajtón belép, ajkával megérinti az ujját, majd a mezúzát.

Étkezésre vonatkozó előírások

Az ételeket – főleg az ortodox otthonokban – Isten törvényei szerint, azaz kóser módon készítik el. A húseleket és a tejtermékeket sose szabad együtt fogyasztani, vagy ugyanazokkal az eszközökkel készíteni. A Tóra ezen kívül sokféle étel, például a disznóhús fogyasztását is tiltja.

A húst vérteleníteni kell, mivel a vér az állat életét szimbolizálja, ezért túl szent ahhoz, hogy elfogyasszák. Az állatokat egy olyan különleges módszerrel ölik le, amellyel a legkevesebb fájdalmat okozzák, valamint egyúttal vértelenítik a húst.

Születéssel kapcsolatos szokások

Amikor egy zsidó kisfiú nyolcnapos lesz, a berit mila nevű szertartás keretében levágják az előbőrt a péniszéről. A körülmetélés gyakorlata egészen Ábrám idejére nyúlik vissza, és az Isten és Ábrám között létrejött szövetség jele (lásd 25. oldal). Azt mutatja, hogy a fiú a zsidó nép tagja.

A szertartás követően megáldják a kisfiút, imádkoznak és bort isznak. Majd nevet adnak a gyermeknek. A zsidó gyermekeknek két neve van: az egyik, a zsidó név, gyakorta héber szent név, a másik pedig egy hétköznapi név, általában abból az országból, ahol élnek.

A zsidó kislányt általában a születése utáni első szombaton viszik a zsinagógába. A szertartáson a gyülekezet előtt kihirdetik a héber nevét, majd megáldják. Így fogadják be őt a hívők közé.

Nagykorúvá válás

A fiúkat vallási szempontból már tizenhárom évesen felnőttnek tekintik. Ezt az eseményt egy zsinagógában tartott szertartással, a bar micvával (szövetség fia, kötelesség fia), majd egy fogadással teszik emlékezetessé.

A neológ zsinagógák a tizenkét évet betöltött lányoknak is tartanak szertartást, ez a bat micva (kötelesség lánya).

C/II.1.5 Milyen ez az ember?

Hary Potter

A volt-nincs üveg

1. Történet

Közel tíz év telt el azóta, hogy Dursleyék megtalálták unokaöccsüket az ajtó előtt, de a Privet Drive fölött nyomtalanul suhant el az idő. A felkelő nap ugyanazokra a csinos kis kertekre ragyogott le, mint régen: sugarai még mindig megcsillantak a Dursley-ház ajtaját díszítő négyes szám rezén, s ma is bekúsztak a nappaliba, amely szinte hajszálra ugyanolyan volt, mint aznap este, mikor Dursley úr meghallgatta a baglyokról szóló végzetes híradást. Csak a kandallópárkányos álló fényképek árulkodtak az eltelt hosszú időről. Tíz éve még a rengeteg fotó mindegyike egy jókora, rózsaszínű strandlabdaszerűséget ábrázolt, amit különböző pomponos sapkák díszítettek. Dudley Dursley időközben nagy gyerek lett, s az új képek egy testes, szőke fiút ábrázoltak, amint felül az első biciklijére, körhintázik a vásárban, komputeres játékot játszik apjával, vagy épp tűri, hogy anyja ölelgesse és csókolgassa. A szobában semmilyen tárgy nem utalt arra, hogy egy másik fiúcska is lakik a házban. Pedig Harry Potter ott lakott. Pillanatnyilag épp aludt, de már nem sokáig volt nyugta, mert nénikéje, Petunia akkortájt kelt fel. Harry számára nagynénje rikácsolásával kezdődött minden nap.

- Egy-kettő! Ébresztő! Kelj fel!

Harry felriadt. A néni újból kopogott az ajtón.

- Kelj fel! – rikácsolta, és elindult a konyhába.

Harry hallotta nénikéje távolodó lépteit, majd kisvártatva a tűzhelyre rakott serpenyő zaja ütötte meg a fülét. Hátára fordult, és megpróbálta felidézni az álmot, amiből a néni kiabálása kirángatta. Szép álmot volt. Egy repülő motorbicikli is szerepelt benne. Harrynek az a furcsa érzése támadt, hogy máskor is álmodta már ugyanezt.

Petunia néni nemsokára ismét ott állt az ajtó előtt.

- Felkeltél már?

- Majdnem – felelte Harry.

- Hát akkor csak igyekezz, mert neked kell megsütnöd a szalonnát. És nehogy elmerd égetni nekem! Dudley születésnapján mindennek tökéletesen kell sikerülnie.

Harry kelleetlenül felnyögött.

- Mit mondtál? – csattant fel nagynénje az ajtó túloldalán.

- Semmit...

Ma van Dudley születésnapja – hogyan is felejthette el?

Harry kikászálódott az ágyból és nekilátott a zokni keresésnek. Talált is egy párat az ágy alatt: lepöckölt róla egy pókot, és felhúzta. Már megszokta a pókok társaságát, hiszen azok csak úgy nyüzsögtek a lépcső alatti gardróbban, amit hálószoba gyanánt kiutaltak neki.

Mikor elkészült az öltözködéssel, átment a konyhába. A konyhaasztal szinte ki se látszott a születésnap ajándékok alól. Dudley megkapta az áhított új számítógépet, és persze a második tévét és a versenybiciklit is. Harry el sem tudta képzelni, miért van szüksége unokatestvérének versenybiciklire. Dudley ugyanis rettentően kövér volt, és irtózott mindenfajta testmozgástól – kivéve a verekedést, amit imádott. Legjobban Harryt szerette elpáholni, de csak ritkán sikerült elkapnia, mert Harry – bár ez nem látszott rajta – roppant fürge volt.

Talán a sötét gardróbban eltöltött hosszú idő tehetett róla, talán más, mindenesetre Harry korához képest kicsi és alulfejlett volt. Öltözéke csak még inkább kiemelte soványságát, mivel Dudley levetett holmijait hordta, pedig unokatestvére jócskán nagyobb volt, mint ő. Neki sovány arca, pipaszár lába, fekete haja és csillogó, zöld szeme volt. Kerek szemüvegét szigetelőszalag tartotta egyben, mivel, az a Dudleytől kapott orrba verések következtében több helyen is eltört.

Harry egyetlen dolgot szeretett saját külsején: a homlokát átszelő vékony, villám alakú sebhelyet. Megvolt neki, amióta csak az eszét tudta. A legeslegelső dolog, amit kiskorában Petunia nénitől kérdezett, az volt, hogy honnan származik a heg.

- Az autóbalesetben szerezted – felelte nagynénje -, amikor a szüleid meghaltak. Egyébként pedig ne kérdezősködj!

- Ne kérdezősködj! – ez volt az első szabály, amit Harrynek a dursley-házban meg kellett tanulnia.

Épp megfordította a serpenyőben az angolszalonnát, mikor belépett a konyhába a bácsikája, Vernon.

- Fésülködj meg! – mordult rá Harryre üdvözlés gyanánt. Vernon bácsi átlag hetente egyszer kinézett az újságja mögül és ráförmedt Harryre, hogy menjen el haját nyíratni. Harrynek több hajvágásban volt része, mint összes osztálytársának együttvéve, de hiába – a haja csak nőtt és nőtt, megállíthatatlanul.

Már a tükörtojást sütötte, mikor Dudley és Petunia néni a konyhába léptek. Ami Dudleyt illeti, az alma nem esett messze a fájától: ahogy apjának, neki is széles, vörös arca, kurta nyaka és apró, vizeskék szeme volt. Kővér fejét göndör szőke tincsek borították. Petunia néni gyakran mondogatta, hogy Dudley úgy fest, mint egy fürtös kis angyalka. Harry nem mondogatott semmit, de őt Dudley egy parókás malacra emlékeztetette.

Nehezen helyet szorított az asztalon a tányérokhoz, és tálalta a tükörtojást meg a szalonnát. Dudley időközben megszámolta az ajándékait, és elkeseredett arcot vágott.

- Harminchat – nézett szemrehányóan szüeleire. – Kettővel kevesebb, mint tavaly!

- Kis drágám, elfelejtetted beleszámolni Marge néni ajándékát. Nézd csak, itt van ez alatt a nagy ajándék alatt, amit apától és anyától kaptál.

- Akkor is csak harminché! – csattant fel Dudley paprikapiros arccal. Harry nyomban látta, hogy súlyos Dudley-hisztit következik. Sietett az evéssel, hogy végezzen, mielőtt unokatestvére felborítja az asztalt.

Valószínűleg Petunia néni is megérezte a veszélyt, mert gyorsan kijelentette:

- Ma veszünk neked még két ajándékot. Mit szólsz hozzá csillagom? Kapsz még két ajándékot. Örülsz neki?

Dudley elondolkodott. Látszott, hogy nehezebbre esik. Végül lassan kinyögte:

- Akkor az összesen harminc...harminc...

- Harminckilenc, édesem – segített neki Petunia néni.

- Oh. – Dudley lezútyant a székre és megragadta a legközelebbi csomagot. Akkor jó.

Vernon bácsi felkacagott.

- A kis csibész megköveteli, ami jár neki. Akárcsak az apja! Jól van, fiam! – Azzal megborzolta csemetéje haját.

2. történet.

Odakint megszólalt a telefon. Petunia néni kiment, hogy felvegye, Harry és Vernon bácsi pedig végignézték, ahogy Dudley kicsomagolta a biciklit – valamint a kamerát, a távirányítós repülőt, a tizenhat új komputeres játékot és a vidomagnót. Épp egy arany karóráról tépte le a papírt, amikor Petunia néni visszatért a konyhába. Dühös és tanácstalan volt.

- Baj van, Vernon – szólt sötéten. Mrs Figg eltörte a lábát. Nem tud ma vigyázni rá. – Fejével Harry felé bökött.

Dudley szája tátva maradt a rémülettől, Harrynek viszont majd' kiugrott a szíve örömeiben. Születésnap ajándék gyanánt a Durslex szülők minden évben elvitték Dudley-t és egy barátját vidámparkba, hamburger-étterembe vagy moziba. Harryt ilyenkor mindig otthagyták megőrzésre Mrs. Fignél, az egy két utcával odébb lakó bolond öregasszonynál. Harry nagyon utált Mrs Fignél vendégeskedni, mert az egész ház káposztaszagú volt, és minden alkalommal végig kellett nézni a fotókat az öregasszony megboldogult macskáiról.

- Most mit csinálunk? – Petunia néni dühös pillantást vetett Harryre, mintha a fiú tervezte volna ki az egészet, Harry tudta, hogy sajnálnia kellene szegény lábatörött Mrs Figget, da ha

arra gondolt, hogy csak egy év múlva látja viszont Kormit, Cirst, Nyávit és Tappancsot, egyszerűen képtelen volt szomorúságot színlelni.

- Felhívhatnánk Marge-ot vetette fel Vernon bácsi.

- Ugyan már, Vernon, tudod, hogy ki nem állhatja a kölyköt.

Dursleyék gyakran tették ezt Harry jelenlétében: úgy beszéltek róla, mintha ott se lenne. Vagy még inkább, mintha valami undok parazita volna, aki úgysem érti, mit mondanak.

- Na és a barátnőd? Hogyishívják...Yvonne?

- Ó Mallorcán van – legyintett Petunia néni. – Nyaral.

- Szívesen itthon maradok – ajánlotta fel Harry reménykedve. (A változatosság kedvéért azt nézhetne a tévében, amit akar, és talán még Dudley számítógépét is kipróbálhatná.)

Petunia néni olyan arcot vágott, mintha citromot nyelt volna.

- Hogy aztán füstölgő romokat találjunk a házuk helyén?

- acsargott.

Ígérem, hogy nem robbantom fel a házat – fogadkozott Harry, de senki nem figyelt rá.

- Esetleg elvihetjük magunkkal az állatkertbe – kockáztatta meg a néni -, aztán legfeljebb megvár minket az autóban.

- Nem hagyom egyedül az új kocsiban...

Dudley hangos sírásra fakadt. Pontosabban nem is sírt – évek óta nem ejtett őszinte könnyeket -, hanem eltorzította az arcát és bömbölt, mert tudta, hogy így bármit kicsikarhat az anyjától.

- Jaj, ne sírj, kicsi Dudlimudli – gügyögte Petunia, és karjába zárta fiát. – Ne félj, anya nem engedi, hogy elrontsák a szülinapodat!

- Nem akarom...nem akarom, hogy velünk jöjjön! – harsogta Dudley harsány műbömbölés közepette. – Mindig mindent elront! – anyja karjai közül kilesve gonosz vigyort eresztett meg Harry felé.

Ekkor megszólalt az ajtócsengő.

- Jesszusom, megjöttek! – hebegte rémülten Petunia.

Péliné Nyári Hilda: Az én kis életem

Kezdődött megint az iskola, most már a Dugonics utcai iskolába íratott be anyám, a harmadik osztályba. Már volt táskám, olyanforma mint egy kis kuffer. Tanszert itt is kaptam, csak a tanító néni nem olyan volt, mint az előző. Ezt inkább csendőrnőnek lehetett volna hinni, olyan ellenséges volt, és úgy utáltam, még most is átkozom. A formája is igen rossz volt. Akkora feje volt, mint egy hordó, teli rosszindulattal, ami a szemén is tükröződött. A másik drága jó tanító nénim után nagyon kiábrándító volt. Sajnos a jó tanító nénim nevét nem tudom, de ennek a nevét a mai napig nem felejtettem el, Tóth Sárinak hívták, nyüves egy asszony volt. Ott szégyenítette meg a cigány meg a szegény zsidó gyerekeket, ahol tudta.

Engem, Kamillát, Évát meg Klein Böskét a hátsó padba ültetett. Ha véletlenül elkéstünk, olyan körmösöket adott, majd leszakadtak a körmeim. Legjobb esetben a sarokba állított. Ilyenkor átkoztam magamban, hogy a rák egye ki a torkát, rohadjon meg az a szétpattanó véres hurka. Ha nem volt irkám, már nem is kértem tőle, inkább az anyámmal vettem. Elmondtam neki, hogy ez a rosszindulatú megaláz, megszegyenít, ettől nekem nem kell semmi. Nagyon elvette a kedvem a tanulástól. Egy életre megutáltatta velem az iskolát. Már nem volt örömöm benne, mint a a másik tanító nénivel. Nem is tanultam, és sokat hiányoztam. Anyám sem bánta, ha nem megyek, mérges volt a tanító nénire, sajnált engem, hogy körmösöket kapok, ezért ő is szidta.

– Fene egye meg azt a nagy bűdös mindzsáját, én nem ütlek, ez a senkiházi meg üt benneteket, no, akkor nem mentek többet.

Ilyenkor sírtam, mert szerettem volna tanulni. Már nem késtem el, megpróbáltam mégiscsak tanulni, de Tóth Sárika soha nem erősített, egy jó szava nem volt hozzám. Nem is gondolt bele, hogy egy roma gyereknek mennyivel nehezebb beilleszkedni az iskola rendjébe. A gyerekek itt is cigányoztak, elvertem néhányat. A parasztlányok rögtön beárultak a francos Sárinak, de akkor ő nem igazságot tett, hanem kihívott a dobogóra, és elverte a körmeim. Ezek az igazságtalan dolgok lelkiileg teljesen kikészítettek, órákig sírtam, és csak nehezen tudtam belenyugodni abba, hogy miért kell egymásnak fájdalmat okozni. Kinek jó ez, vagy minek, hiszen egyformák vagyunk, hús-vér emberek. Isten egyformán teremtett, csak azért kell gyűlölködni, mert az egyik fehérebb vagy feketébb. Isten ezzel nekünk akart jót tenni, hogy színesebben legyünk, a természetet is azért teremtette színesnek, hogy gyönyörködjön benne, és változatos legyen a világ. Én nagyon megbántam, ha néha megvertem a lányokat, nem szívesen tettem, mindig megfogadtam, hogy nem csinálom többet, de amikor cigányoztak, felment a vér a fejembe. Kamilla sosem verekedett, annak elment minden ilyen szó a füle mellett.

Igaz, a Klein Böskéék sem verekedtek, pedig azokat meg zsidózták. Mi együtt jó barátnők voltunk, meg sorstársak. Sokszor mérges is voltam rájuk, mert ők eltűrték, és hagyták, hogy mindig én verekedjek. Mikor ezt számon kértem, azt mondták, te kapod a körmösöket, a gyerekek meg úgyis mondják tovább. Ebben teljesen igazuk volt, de én mégis igazságtalannak tartottam. Vajon miért különbek a fehér emberek, hogy ők mindent megengednek maguknak? A moziban akkor már sok indiánfilmet láttam, mindig sírtam, és féltettem az indiánokat. Sajnáltam szegényeket, mikor megjelentek a fehér emberek, halomra mészárolták őket, és kiüldözték az otthonaikból. Pedig milyen szépek voltak az indián emberek. Nem tudom, miért akarják a fehér emberek, hogy mindenki úgy éljen, gondolkodjon, mint ők. Honnan tudják, hogy ez a másoknak jó-e? Hisz nekik sem jó, mert még egymást is leölik, semmi nem elég nekik. Szegény indiánok olyan szépen ücsörögtek, táncolgattak egy nagy közösség szeretetében, a természet csodálatos szépségében, ahol ők nem romboltak és pusztítottak, csak annyit vettek el, amennyire az életben maradásukhoz szükségük volt. Lehet, hogy pont ezt irigylik? A lélek gazdagságát és azt, hogy semmiből is boldogok tudnak lenni?

Az iskola meghal számomra.

(in: Péliné Nyári Hilda: Az én kis életem. Budapest, Twins Kiadó 1996. 115-117. oldal)

C/II.1.7 Kép a kirekesztésről

Bari Károly

Azt hiszitek

Azt hiszitek, hogy csak én ácsorgok fényért és szeretetért a város kapuja előtt, és korbácsolom a ziháló szél hátát átkaimmal és üvöltöm az égis kivetettségem siralmait: tizenhat évem nem elég arra, hogy befogadjatok nem elég arra, hogy fejemről letépjétek a megaláztatás pókhálóját?

Sokan várjuk a kapukon kívül, hogy bizalmatok rézkrajcárjaival megajándékozzatok!

C/II.1.8.

Az előítélet

Az előítélet egy személlyel vagy csoporttal kapcsolatos előzetesen kialakult elképzelések, amelyek új információk hatására sem változnak meg. Az előítélet lehet pozitív vagy negatív.

Anthony Giddens: Szociológia, Osiris, 1997.

C/II.2.2. Óskeresztények

Akiket keresztény hitük miatt üldöztek, majd befogadtak

Az ókori rómaiak kezdetben nem sok figyelmet fordítottak a lassanként kialakuló, a zsidó vallástól egyre inkább elkülönülő keresztény vallásra.

A kereszténység, amely mindenkihez szól

Az új vallási közösségek számára merőben mindegy, hogy valaki milyen származású. A hívők között „nincs hellén és nincs zsidó, nincs szabad vagy rabszolga, nincs férfi vagy nő, mert mindannyian testvérek a megváltásban”. Nincs akadálya tehát annak, hogy az új tanítást a Római Birodalom bármely lakója magáévá tegye. Aki hisz Krisztusban és betartja a vallási törvényeket, az elnyeri a megváltást, az örök boldogságot. Mindenki viselje tehát megadással sorsát, mert nem a földi társadalmi helyzet határozza meg az egyén értékét, hanem a hite és megváltottsága.

A kereszténység igyekezett mindenkit megnyerni a maga számára. Alapvetően a szegényekhez szólt, amikor azt hirdette, hogy a földi élet szenvedéseiért cserébe „övék lesz a mennyek országa”. A rabszolgák, a nincstelenek „Krisztus hitében” uraikkal egyenrangúnak érezhették magukat.

A római állam és a kereszténység

A kereszténység kezdetben megtúrt vallási mozgalom volt, amelyet leggyakrabban a zsidó vallással azonosítottak. A keresztény egyistenhit ugyan összeegyeztethetetlen volt a birodalom hivatalos sokistenhitű vallási rendszerével, de a korai időszakban kisebb mértékű volt a keresztényüldözés.

Nagyobb figyelem először i.e. 64-ben terelődött a keresztényekre Rómában, amikor a római tűzvész okozóiként emlegették őket, hogy eltereljék az örült császárra, Néróra terelődött gyanút. Ekkor került sor az első hatósági üldözésre. A Néró-féle üldözésnek nem volt jogi alapja, nem rendelet írta elő, s így azt soha nem vonhatták vissza. Ez a körülmény a keresztények számára létbizonytalanságot teremtett az üldözésmentes időszakokban is.

Ifjabb Pliniusnak, a nagy római gondolkodónak jogi aggályai voltak a keresztényekkel kapcsolatos eljárások ügyében. Felvetette például, hogy „vajon magát a keresztény nevet kell-e büntetni, akkor is, ha az illető semmi bűnt nem követett el, vagy pedig a keresztény névhez hozzátapadó bűnöket”?

A keresztény közösség mindennapjai

„A jelentések szerint azonban a legnagyobb vétkük vagy eltévelyedésük, hogy bizonyos meghatározott napon hajnalhasadta előtt összegyülekeznek, és váltakozva karban énekelnek az istennek hitt Krisztus tiszteletére, és esküvel kötelezik magukat, nem ám valami gaztetre, hanem arra, hogy nem lopnak, nem rabolnak, nem követnek el házasságtörést, nem szegik meg esküjüket ... : ennek végeztével pedig rendszerint szétszélednek, majd ismét összejönnek, hogy közösen fogyasszák el közönséges és ártatlan lakomájukat, ezt azonban abbahagyták, miután parancsodra betiltottam a titkos társaságokat. Éppen ezért annál szükségesebbnek tartottam, hogy két szolgálóleányból – ezeket ők diakonisszáknak nevezik – még kínvallatás árán is kivégyem az igazságot. Nem találtam egyebet ostoba, határtalan babonáságnál.”
(Ifjabb Plinius levele Traianus császárhoz)

A császárság későbbi korszakában alapvetően megváltozott a kereszténység és a római hatalom viszonya. Egyrészt a gazdasági és a katonai problémák miatt a hatalom egyre

türelmetlenebb és erőszakosabb lett a politikai rendszert elfogadó, de nem támogató kereszténységgel szemben.

A rendszeressé váló keresztényüldözések idején a keresztény közösségek a „föld alá” kényszerültek: pincékben, föld alatti sírkamrákban (katakombákban) tartották összejöveteleiket.

Gyökeres fordulat történt a kereszténység állami elismerésével. Az i.sz. 4. század elején II. Constantinus császár uralkodása alatt a kereszténység a Római Birodalom hivatalosan elismert vallása lett. I.sz. 313-ban egyenjogú, 325-ben pedig állami vallássá vált. Így személyes kapcsolatokra épülő mozgalomból intézményesen szervezett egyház lett, amelynek hatalma behálózta az egész birodalmat.

(Az ókori görög és római világ c. könyv nyomán, írta és szerkesztette: Jakab György, AKG Kiadó, Budapest, 1994.)

C/II.2.3.

Husz János tanításai, egyházbírálat, a konstanzi zsinat

A XV. században indult el Csehországban a huszita mozgalom, Közép-Kelet-Európa első nagyarányú népi megmozdulása. E mozgalom a nemesektől kezdve a polgárokon keresztül a városi szegényekig és a falusi jobbágyokig az egész cseh társadalmat összefogta. A huszita mozgalomban – a korábbi eretnekmozgalmakhoz hasonlóan – szintén jelentkeztek egyház- és feudalizmus elleni törekvések.

A mozgalmat Husz János (Jan Hus) prágai egyetemi tanár indította el, követelve a cseh befolyás növelését a némettel szemben az egyetemen. Tanításainak lényege: a pápa tekintélyének elutasítása, a szentségek egy részének, a szentek tiszteletének és a búcsúnak az elvetése, a Biblia egyedülvaló tekintélye. Cseh nyelvű prédikációival nagy népszerűségre tett szert hazájában. Amikor a népnyzó urak és a pápa ellen is felemelte a szavát, s azt prédikálta, hogy nem kell engedelmessé válni az „igazságtalan hatalmaknak”, és vissza kell térni az „evangéliumi szegénységhez”, Huszt, mint eretneket kiátkozták az egyházból. Épp ekkor ülésezett Luxemburgi Zsigmond magyar király és német-római császár elnökletével a konstanzi zsinat, hogy az egyházon belüli szakadást (egyszerre több pápa követelte ugyanis magának a hatalmat) megszüntesse. Huszt a zsinat elé idézték, s bár Zsigmondtól menlevele volt, mivel tanításainak visszavonását megtagadta, 1415-ben máglyán elégették.

(Dr. Eperjessy Géza: Történelem II. Tankönyvkiadó, 1980. nyomán.)

Poggio Bracciolini (1380-1459) olasz humanista levélben számolt be a konstanzi zsinat bírósági tárgyalásáról, amelyen Husz Jánost halálra ítélték.

Részletek:

„Felemelkedett helyéről a zsinat elnöke, néhányszor meghajolt a király és az összegyülekezett atyák felé, és felolvasta mindazok neveit, akik szavazati joggal rendelkeztek.(...)”

Megállapítást nyert, hogy a királyt nem számítva, az összes szavazati joggal rendelkezők száma 88 személy.

Méltóság és év, hónap, sőt napok szerinti pontos születési sorrendben a következő három pontra feleltek „igen” vagy „nem” szavazattal:

1. Eretnek-e vagy nem eretnek a Huszinecből való Husz János tanításaiban és újításaiban?
2. Jogosultak-e az egybegyűlt zsinati atyák a pápa és a király nevében büntetést kiszabni Huszra?
3. Milyen büntetést érdemel Husz a pápa és a legszentebb titok megsértése miatt?

Az első kérdésre 51 szavazatot adtak le igenlő értelemben (azaz, hogy Husz eretnek).

A másodikra ugyanannyit.

A harmadik kérdésre 30 szavazatot olyan értelemben adtak le, hogy semmiféle büntetést nem érdemel, 10 szavazat kívánt egyházi vezeklést, 45 atya adta szavazatát Husz halálraítélése mellett, ha nem tagadja meg azt, amit sok éven át mondott, és nyíltan tanított az egyház tételei ellenére.

Ezután a zsinat elnöke felszólította Huszt, hogy tagadja meg mindezeket, de ez a cseh felemelkedve hangosan kijelentette: „Nem vagyok hajlandó eltérni tanításaimtól, s Jézus Krisztus evangéliumába vetett hitemtől, Isten segítségével bennem marad az ő ereje is, ha a szentírás szavaival be nem bizonyíthatok (az én meggyőződésem) ellenkezőjét. Ha ezt bebizonyíthatok neked, akkor én, amennyire csak ajkam ereje engedi, dicsőítem a (római) egyházat.”

Zsigmond császár itt sűrgetően és szigorúan felszólította a csehet, hogy tagadja meg tanítását. Ekkor Husz térdre ereszkedett... hangos kéréssel fordult Istenhez, világosítsa fel szívét és elméjét, mutassa meg neki az igazság útját, és térítse jóra, ha tévelyeg és helytelen úton jár.

(...)

Csend támadt, ekkor Husz a következőképpen kezdett beszélni: „imádsággal fordultam Istenhez – mondotta -, hogy a Szentlélek által világosítsa meg zavart lelkemet, és nem változtatta meg elhatározásomat sem, nem mondhatok le egyetlen tételemről sem, amelyeket akár írásban, akár szóban hirdettem. De elutasítom magamtól mindazt, amit ezek a tanúk hazugmódon mondottak és állítottak ellenem.” (...)

Rettentő lárma keletkezett erre, átkokat szórtak Huszra, és szavazást követeltek. (...)

Mikor összeszámoltak minden szavazatot, kiderült, hogy Husz halálára 44 szavazatot adtak le, nem számítva, amit Zsigmond császár adott, aki mikor meghallotta a végső eredményt, elsápadt és összerázkódott, mintha ő maga felett kellett volna ítéletet mondani, tudta, hogy tőle függ Husz élete és szabadsága. Síri csend uralkodott a templomban, amikor elhangzott az utolsó beszéd és Zsigmondot megkérdezték: „Felséges császár! Mi lesz Felséged végleges döntése: Husz tanítása mellett, vagy ellene? Eretneknek találja-e azt, aki megérdemli a halált?...” A kérdezett felindult hangon így felelt: „Továbbra is azt állítom, hogy Husz eretnek, és a jog szerint teljesen megérdemli, hogy megégetés által haljon meg, ha nem vonja vissza. Királyi eskümhöz híven nem szabadíthatom meg a büntetéstől.”

(Történelmi olvasókönyv II. Forrásszemelvények. Tankönyvkiadó, 1974.)

Boszorkányok, boszorkánypercek:

A boszorkánypercek egyházi vagy világi bíróságok előtt lefolytatott peres eljárások voltak. VIII. Ince pápa oklevelének (bullájának) kiadásától (1485) a 18. század végéig tárgyaltak boszorkányperceket a legtöbb európai államban és az észak-amerikai (európai telepések által lakott) vidékeken. A pápai bulla szerint a boszorkányok az ördög híveiként Istentől elfordultak, tehát eretnekek, akiket tűzzel-vassal irtani kell. Két domonkos rendi szerzetes, inkvizítor 1486-ban megírta a boszorkányüldözés „kézikönyvét” Boszorkányok pörölye címmel. Sikerére jellemző, hogy alig százötven év alatt Németországban 16, Franciaországban 11 kiadást ért el, de kiadták Angliában, Itáliában és természetesen Spanyolországban is. A kötet közli a pápai bullát, a boszorkányok ismertető jegyeit, tevékenységét, eszközeit, rontó-igéző formuláit stb., ismerteti a vádlottal szembeni eljárást: a vallatások módját, pl. a tortúrát (kínvallatás), a büntetéseket.

A leggyakoribb bűnök: az ördöggel kötött szövetség, eretnekség, boszorkányszombaton való részvétel, repülés, állattá átalakulás képessége, rontás, igézés, szent szertartások kigúnyolása.

A középkori jogfelfogás szerint a bíróság a vádlottat eleve bűnösnek tartja, a vádlott kötelessége volt ártatlanságát bizonyítani. A bűnösség bizonyítására a beismerő vallomás is elégséges volt, ezt viszont bármely eszközzel (pl. többszöri kínzással) ki lehetett csikarni. Ezért eshetett áldozatul csak Németországban 100 ezernél több ember – főleg nő, olykor férfi, sőt 5-6 éves gyermek is a boszorkányperceknek.

Részlet VIII. Ince pápa 1485-ben kiadott bullájából:

„... Nagy szomorúsággal vettük hírét és minden sóvárgással azon vagyunk, hogy megszűnjenek azok a jelenségek, hogy Németország déli részeiben, továbbá a mainzi, trieri és kölni érsekségekben sok, mindkét nembéli személy, elfeledkezve saját üdvéről és elfordulva a keresztény hittől, gonoszságokat művel az ördögökkel, akik (...) varázslásaikkal, énekeikkel és egyéb babonás cselekedeteikkel, bűnnel és gonosztettel elpusztítják, megrontják az asszonyok újszülöttjeit, az állatok kicsinyeit, a földek termését, a szőlőt és a gyümölcsöt, a férfiak, a nők és az állatok mindenféle fajtáját... A férfiakat megakadályozzák a nemzésben, az asszonyokat a szülésben, továbbá a férfiakat és nőket abban, hogy eleget tegyenek házassági kötelességüknek... Ezenkívül még esküszegő szájjal megtagadják a keresztényi hitet, amelyet a szent keresztségben vettek fel és az emberiség ellenségeinek biztatására nem rettegnek számtalan könnyelműséget, bűnt illetve gonosztettet elkövetni. Ezzel veszélybe sodorják lelküket, megsértik az Isten felségét, felháborodást keltenek nagyon sok igazhitű emberben és a keresztény számára csak ártalmas példát nyújtanak...”

A boszorkányüldözés mértéke Németországban:

Az 1400-as évek végétől hatalmas arányú boszorkányüldözési hullám indult el. Feljegyezték például, hogy Bamberg püspöke alig öt év alatt hatszáz „boszorkányt” égettetett meg az inkvizíciós bíróság ítéleteivel. Quedlinburgban egyetlen napon százharminchárom ember szenvedett boszorkányság vádjával tűzhalált. Trierben volt olyan falu, ahol például 1580-ra összesen két nő maradt életben. 1615-1635 között Strassbourg városában ötezer boszorkányt égettek meg. Würzburg tartományban 1623-1631 között kilencszáz nő szenvedett máglyahalált boszorkányság miatt. (...)

Volt olyan eset, hogy alig egyéves gyereket végeztek ki, mert az volt a vád ellene, hogy „kihordása idején démon volt az édesanyja”. (...)

Fennmaradt jegyzék arról, hogy egy német városban boszorkányság miatt kiket is pusztítottak el. A jegyzékben ilyen megjegyzéseket találunk:

Az öreg Ancker özvegye,
A kövér Höckerné,
Két idegen férfi,
Egy ismeretlen muzsikus,
A kövér varrónő,
Egy tizenkétéves kisleány,
Bentzné lánya,
Bentzné maga is,
A Lieber leány, aki 24 éves,
Egy tizenkétéves fiú,
Egy tízéves fiú,
Göbbel Babelin, a legszebb hajadon a városban,
Egy vándorló diák, aki sok nyelvet tudott és kitűnő zenész,
A kórház gondnoka, egy igen tanult ember,
Egy kilenc-tízéves leányka,
Egy kisebb leány, ennek a húga,
A két kisleány anyja,
Egy vak kisleány...

Egy magyarországi eset:

A kolozsvári tanács feljegyeztette a varázslás vádlottjait, és így maradt meg egy 1584-es eset is. Egy kolozsvári bábaasszonyról, bizonyos Lakatosnéról folyt a per, és a tanúk vallomása igyekezett a bábaasszony boszorkányságát bizonyítani. Az egyik tanú azt vallotta, hogy Lakatosné Szent György estjén lepedővel hajtotta el a harmatot a szomszédék kertjéből. Ugyanez a tanú azt is állította, hogy két macska szállt le az istállójuk tetejéről, akik megfogták egymás kezét és táncolni kezdtek. Másnap a lovak megdőglöttek. A tanú szerint Lakatosné varázslása miatt. Voltak tanúk, akik azt bizonyították, hogy ahova a bábaasszonyt betért, ott a gyermek meghalt, a tehén nem tejtelt és a bábaasszony megfenyegette a gazdáakat, hogy csodákat fog művelni. Eltüntette a levegőből a méheket, meggyógyította a legrútabb fekélyeket. Végül is a vádlott bevallotta, hogy a boszorkányok segítségével másfél óra alatt Makóra ért. Ez lett a döntő bizonyíték, és Lakatosnét máglyán elégették.

(Történelmi fogalmak kyszótára. Korona Kiadó, 1999.

Tímár László: A rettegetések évszázadai. Galilei Társaság, Budapest.)

Ráth-Végh: A varázsvessző

A boszorkányüldözés

Különös teremtés az ember. Képes volt a vadállatok egész sorát háziállattá szelídíteni, de önmaga gyakran megmaradt vadnak.

Így volt ez a boszorkányüldözés szomorú századaiban.

Ma már élet vesztette a vita, hogy voltaképpen melyik vallásfelekezetet terheli a felelősség az esztelen és kegyetlen boszorkányhajszaért. Egyforma buzgalommal égette őket katolikus, református és anglikán.

Magát a történelmi részt igyekszem rövidre fogni, mert az a tulajdonképpeni célom, hogy ezen a területen is az emberi hiszékenységről fessek képet.

Boszorkányokat égettek már a XIII. és XIV. században is, de csak a XV. Század végén tört ki az igazi téboly, s ezután a cserjetűz hevességével lángolt végig egész Európán.

Két démonhittől megszállott dominikánus barát, Sprenger Jakab és Institor (Gremper) Henrik volt a tulajdonképpeni gyűjtogató. Egyelőre mint inkvizítorok eretnekek égetésével foglalkoztak a Rajna vidékén, de a csekély forgalom nem elégítette ki a becsvágyukat. Arra gondoltak, hogy a boszorkányokra is ki kellene terjeszteni a hivatali hatáskörüket, s így majd az ügyforgalom örvendetesen föllendül. Adatokat megrakodva elutaztak Rómába, ott rémmeséikkel megpuhították a pápát és információjuk eredményeként 1484. december 5-én szétment a németországi püspökökhöz a Summis desiderantes kezdetű, úgynevezett boszorkánybulla.

A sokféleképpen magyarázott pápai bulla mindenekelőtt részletesen felsorolja, hogy a boszorkányok miféle ártalmas gonoszságoknak a szerzői. Azután teljes hatalmat ad a két inkvizítornak perbefogásokra, s egyszersmind utasítja a papságot, hogy a szöszékről világosítsák fel a népet a boszorkányok üzelmeiről.

Ezt a három pontot kell kitergegetni és a nép elé tárni:

1. Boszorkányság ütötte fel fejét a keresztény világ közepette, amely az ördög segítségével bűnös varázslatot űz az emberek ártalmára.
2. Ez a boszorkányság az ördöggel kötött szövetségen alapul.
3. Ez a szövetség elszakadást jelent a keresztény hittől, miután a boszorkányok Istent megtagadva az ördöghöz esküsznek, s így örök üdvösségüket elveszítik.

Talán a bulla egymagában még nem indította volna el az eszeveszett hadjáratot. Fegyver volt csupán, s attól függött a pusztító hatása, ki hogyan forgatja. Hát a két inkvizítor megmutatta, hogyan kell vele bánni. Nekiláttak és három év alatt elkészültek a nagy művel, a világirodalom legszegyenteljesebb könyvével. 1487-ben megjelent a Boszorkánypörölly, császári jóváhagyással az élen.

A könyv duzzadt a szemenszedett badarságoktól, viszont veszedelmes tanítások húzódtak meg benne. Egyetlen mondata elég volt, hogy bevágja az útját minden bírálóknak vagy ellenszegülésnek.

Haeresis est maxima, opera maleficarum non credere.

Legnagyobb eretnekség tagadni a boszorkányságot!

Ezzel minden józanészű embernek lakatot tettek a szájára, mert ha ki merte nyitni a Boszorkánypörölly tanításai ellen, saját magára mondta ki a halálos ítéletet.

A hajtóvadászat megindult és kevés híján három századig tartott.

Ha saját szavaimmal, forrásmunkák adatai alapján írnám le, hogyan ment végbe a boszorkányok összefogdosása, talán nem lenne elég meggyőző erejük. Szemtanú híradása többet ér. 1631-ben jelent meg a jezsuita Friedrich von Spee bátor könyve, a Cautio criminalis (Bűnügyi biztosíték). Ebben ilyen képet fest a még mindig javában dühöngő boszorkányvadászatról:

Ha valahol valami szerencsétlenség történik, ha hosszú ideig tartó szárazság vagy esőzés köszönt be, ha rossz a termés, ha marhavész üt ki, ha jégeső vagy tűzvész pusztít, ha súlyos betegségekről vagy váratlan halálesetekről érkezik a hír: rögtön kész a mondás, hogy ez a boszorkányok műve. Ha valaki becsületes munkával meggazdagodik, ezt nem hiszik el, ebben az ördög keze van. Ha istenfélő, templombajáró, olvasót forgató: az ám, ezzel az ördöggel kötött szövetséget palástolja. Ha a pletyka kikezd egy nőt, a bíró akár a legsilányabb mendemonda alapján is perbe fogja. Ekkor azután nincs menekvése. Hiába derül ki hogy a pletykának nincs alapja és az élete feddhetetlen: az ám, a tisztesség látszata alá rejtett bűnös viszonyát az ördöghöz. Védője nincs, erre senki sem mer vállalkozni, mert ő maga is a boszorkányság gyanújába esnék. Az asszony persze tagad, ekkor kínpadra vonják, és pedig nem egyszer, hanem akár többször is egymás után, amíg csak vallomást nem csikarnak ki belőle. S még ez sem elég, azt is megkérdik, kik voltak a bűntársai? A szerencsétlen a fájdalom őrületében találomra megnevez néhányát, mire azokat is beidéznek és a kegyetlenkedés elől kezdődik Minél keményebben jár el a bíró, annál jobban magasztalják a buzgóságért. Így történt, hogy sok helyütt a vesztőhelyeken sohasem aludt ki teljesen a tűz. Semmilyen életkor, semmiféle

állás nem biztosított védelmet. Hét-kilenc éves gyermeket épp olyan könnyelműen küldtek máglyára, mint a sír szélén álló öregeket.

Amellett a boszorkányégetés jövedelmező üzlet is volt. Már tudniillik az inkvizítorok, bírák, porkolábok és a hóhérok számára. Fogházi őrizet, tortúrálás, ítékezés, kivégzés nem ment ingyen. Bőséges napidíjak vándoroltak az ítélező urak és segédek zsebébe, még a hóhér is szorgosan felszámított minden egyes tételt: kínozóeszközök alkalmazását, kiszállást a vesztőhelyre, rőzsét, szalmát és fahasábokat, kötelet az esetleges megfojtásra, végül a kivégzés és a hamvak szétszórása körüli fáradozásokat.

Hiába vallotta eskü alatt a szavahihető, gyanútól mentes férj, hogy hiszen a felesége nem lehetett ott a boszorkányszombaton, mert az egész idő alatt mellette feküdt: erre az volt a körmönfont válasz, hogy nem a valódi asszonyt látta maga mellett, csupán az ördög kápráztatta el a szemét. Lindheimben azt a vádat olvasták hat asszony fejére, hogy a temetőből gyermekholttesteket ástak ki, s ezek zsírjából kotyvasztották a hírhedt boszorkánykenőcsöt, amellyel megkenekedvén a boszorkányszombatra lehet repülni. Az asszonyok a kínpadon persze mindent bevallottak. Egyik férjnek sikerült nagy pénzek árán rávenni a bíróságot, hogy próbaképpen mégiscsak rendelje el egyik gyermek sírjának kihantolását. Megtörtént, s a hivatalos személyek nagy csodálkozására ott volt a kis gyermekholttest, teljes épségben. De majd éppen az inkvizítoron lehet kifogni! Legyintett és megmagyarázta a bírácoknak, hogy ez nem egyéb, mint az ördög szemfényvesztése: így akarja a szövetségeit megmenteni. Az asszonyok a vádat beismerték, s beismerésük többet nyom a mérlegen, mint az efféle sátáni bűvészkedés. A bírác elfogadták a meggyőző érvelést és a hat asszonyt elevenen megégették.

Az áldozatok pontos számát nem tudjuk, de ijesztően nagy lehetett.

Volt úgy is, hogy nemcsak a rögeszmés vagy pénzre éhen inkvizítorok űzték az embervadászatot, hanem maga a babonás nép vetette magát a boszorkányok után. Trier hercegség VI. János választófejedelem uralkodása alatt a nehéz évek egész sorát érte meg. Rossz termések, drágaság és éhség tetejébe a pestis is megtette a magáért: végre 1586-ban szünni nem akaró kemény tél szakadt rá. A nép a boszorkányok művét látta benne és vad dühvel vetette magát rájuk. A hivatásos boszorkányvadászok megragadták az alkalmat és még jobban szították a tébolyt. Amint egy szemtanú leírja, a falvakban és a városokban szinte tolongtak a feljelentők, inkvizítorok, bírák, poroszlók és hóhérlegények: minden gyanúsított személyt összefogdostak, s aki egyszer a börtönükbe került, onnan már csak a máglyához vezető útra léphetett ki.

A nagy boszorkányhadjárat vezérkarában a teológusok mellett a jogászok is helyet követeltek. A Boszorkánypöröly szerzőit méltó utódként követte Carpzow Benedek, a lipcsei egyetemen a büntetőjog tanára. Protestáns ember volt, kegyes életű és templombajáró. A halálos ítéletek meghozatala után esténként a szentírást olvasgatta és büszke volt rá, hogy a bibliát ötvenháromszor olvasta el, elejétől végig. Jámborsága nem akadályozta, hogy az eléje került boszorkányperekben húszezer máglyára szóló ítéletet írjon alá.

A Stigma

Amikor a gyanúba esett személyt a bíró elé állították, előbb is azt kellett kitapasztalni, akad-e a testén stigma, az a bizonyos érzéketlen hely, amivel az ördög megjegyyezte. Akár férfi volt, akár nő, - akár öreg, akár fiatal: a hóhér meztelen vetkőztette és nyírta, beretválta, testéről a legparányibb pihét is leperzselte. A gyalázatos műveletnek majdnem mindig az lett az eredménye, hogy a pribék diadalmasan jelentette: itt meg itt mélyen döfte a tűt a vádlott testébe, s az még csak fel sem szisszent. Neki épp úgy mint a hozzá méltó bírácoknak az volt az érdeke, hogy a zsákmány a körmük közt maradjon.

A vízpróba és a mérlegpróba

A stigma már magában véve is elegendő ok lett volna arra, hogy elrendeljék a beismerő vallomás kicsikarását célzó tortúrát, de aboszorkánybíró szívesen öltötte magára a pártatlanság látszatának a palástját. Módot kell adni a vádlottnak, hogyha az ártatlanságát vitatja, hát tisztazza magát. Erre valók voltak a boszorkánypróbák, különösen a vízpróba és a mérlegpróba.

A vízpróba, másként boszorkányfüröszítés úgy ment végbe, hogy a vádlottnak kezét-lábát gúzsba kötötték és kötélen lebocsátották a vízbe. Ha nem merült el és fennmaradt a víz színén, ebben csakis az ördög segíthette, vagyis a próba a bűnösségét bizonyította. Ha elsüllyedt, ez az ártatlansága mellett szólt, s nyomban szabadon is bocsátották. Már tudniillik, ha egyszersmind bele nem fulladt a vízbe, amint ez a szegedi boszorkányfüröszítésnél három asszonnyal meg is történt. De legalább a víz lemosta róluk a boszorkányság gyanúját és ez is valami. A hóhérnak esetleg itt is módja volt, hogy biztosítsa a jövőendő sportuláit: ő kezelte a kötelet, s aszerint húzhatta vagy ereszhette, ahogyan a vádlottat a víz fölött akarta tartani vagy alábuktatni.

A vízpróba bizonyító erejébe vetett hit onnan eredt, hogy a démonológusok tanítása szerint a boszorkány teste könnyű és maga az ördög sem képes a súlyukat szaporítani.

Nagy csalások és hamisítások fordulhattak elő a mázsálásoknál, mert egyes helyeken csakis a hiteles városi mérleget volt szabad használni. Messzeföldön híres volt az oudewari boszorkánymérleg. A kis holland városnak V. Károly császár szabadalomlevele adta meg a jogot, hogy a városi mérlegen boszorkányokat mérhessenek és pedig azzal, hogy az eredményt hitelesnek kell elfogadni.

A gyanúba esett személyt hivatalosan megbecsülték, hogy körülbelül mennyit nyomhat, azután ráállították a mérlegre. Ha ennek nyelve az előírányzott súlynál jelentékenyen kevesebbet mutatott, ez a boszorkányság jele volt. Viszont ha kedvező irányba lendült és a becslésnek megfelelő, vagy éppenséggel nagyobb súlyt igazolt, az eljárást azonnal be kellett szüntetni.

Az utolsó európai boszorkány

Zárom hát a sort az utolsó európai boszorkány történetével.

Göldi Anna volt a neve. Otthontalan cselédleány, aki ide-oda vetődött: hol rosszul ment a sora, hol még rosszabbul. Egyik gazdája elcsábította: a gyerek mindjárt születése után meghalt. Gyermekeletést nem lehetett a lányra bizonyítani, tehát legalább mint erkölcstelen személyt, pellengérré állították. Már jó negyvenes volt, amikor otthonra talált a svájci Gllarus-kanton hasonló nevű székhelyémb, egyébként jelentéktelen kisvárosban, a nagytekintélyű és nagybefolyású Tschudi doktor házában.

Meg voltak vele elégedve, mert szorgalmas, becsületes leánynak bizonyult. Csak egy ellensége volt, a család elkényeztetett kedvence, a 9 éves Anna Mária, svájcias becenevén Miggeli. Ez gyerekes rosszaságból hadilábon volt Annával és bosszantotta, ingerelte, ahol csak lehetett.

Egyszer csak a kislány jelentette, hogy a reggeli tejes csészéjében egy gombostűt talált. A reggelit Anna készítette: elővették hát, de ez nevetett, hogy hiszen nincs is gombostűje. Miggeli azonban másnap is, harmadnap is panaszkodott, hogy megint csak gombostűkre akadt a csészéje feneként, mire minden további nyomozás nélkül a gyanús cselédleányt elcsapták. Ez szegény megint szertebolyongott, más városban új födelet keresni.

Alig néhány hét múlva azonban Miggeli gombostűket és szögeket kezdett hányni. Tízével-húszával naponként, összesen száznál többet. Rendes észjárású ember előtt a panasznak gyanút kellett volna keltenie, mert a kislány maga sem mondta, hogy ő a tűket és szögeket elébb le is nyelte volna. De a szűk glarusi völgyben megrekedtek a boszorkányhit maradványai, s a kisváros társadalma megállapodott abban, hogy Miggelit valaki megrontotta. Kicsoda? Ugyan ki más, mint az elcsapott szolgáló, Göldi Anna.

Tschudi doktor „öt személynök” is volt, könnyen ment hát, hogy Göldi Anna ellen nyomozólevelet járjon ki. A lányt megtalálták, 1782. február 21-en elfogták és Glarusba szállították.

Ügye az úgynevezett evangélikus bíróság elé tartozott. Mindenekelőtt orvos szakértőt hallgattak meg. Ennek a véleménye úgy szólt, hogy nem lehessen tudni, miképpen kerültek a tűk és a szögek a leányba: erre nézve csak a szörnyeteg gonosztevő vádlott adhatja felvilágosítást.

Az eleve szörnyetegnek és gonosztevőnek minősített Göldi Anna persze mindent tagadott. Ez azonban nem ért semmit olyan hitelt érdemlő tanúval szemben, mint az előkelő Tschudi család leánykája, a kilencéves Anna Mária. Márpedig a kislány azt vallotta, hogy véleménye szerint a rontás egy darab mézeskalács – ottani tájszólás szerint lekkerli – útján történt. Ugyanakkor, amikor Anna a süteményt átadta neki, a szobában egy kéz- és lábnélküli szörny kúszott ide-oda.

Arra senki sem gondolt, hogy Anna helyett inkább az elnevelt, gonosz, hazug kölyköt kellene elővenni és kipofozni belőle, hogy miféle szemfényvesztéssel csempészte a gyanútlan szülők előtt a tűket és szögeket? Nem. A Tschudi-család kisasszonya nem hazudhatik, tehát színtiszta valóságnak kell elismerni, hogy a csonka szörny alakjában maga a sátán szállította a rontást tartalmazó lekkerlit. A boszorkányperek rendtartása szerint a vádlottat beismerésre kellett bírni. Természetesen a kínzókamrában. Ó, nem mindjárt rántották fel a csigán a levegőbe! Kezdetnek az úgynevezett jóindulatú kérdezetést rendelték el. Elővezették Annát a börtönből, ahol már hónapok óta senyvedett, kezén-lábán súlyos bilincsekkel. Ziláltnak, a töprengésektől és állandó rettegéstől zavart fejjel támolygott be a kínzókamrába. Elég volt meglátnia hóhért és a kínzószerszámokat, máris teljesen összeomlott. A fortélyos kérdések annyira összegabalyították egyszerű kis cselédeszt, hogy azt hitte, nem szabad ellentmondani a kisasszonynak. Ráhagyta, hogy a lekkerlit ő adta neki. De a kérdések tovább záporoztak: hát te kitől kaptad? Az agyongyötört lány szinte eszméletét veszítve sikoltotta oda: „Az ördögöt!”

A boszorkányság ténye tehát bizonyítva volt. Már csak a részleteket kellett tisztázni. Ez úgy történt, ahogy Annát nemi ijesztgették tovább, hanem karjaira valósággal ráhurkolták a csigas kötelet. Néhány felrántás és alázuhintás után a jegyző már nekiereszthette tollát a protokollumnak. Anna bevallotta, hogy Miggeli őt nagyon felbosszantotta, s erre megjelent nála az ördög „csúf fekete állat képében”. Hozott valami papirosba csomagolt port és ezt ő bosszúból kenyérbe süve beadta a kislánynak.

Göldi Annát arra ítélték, hogy fejét hóhér üsse le, testét bitófa alatt ássák el, s vagyona elkoboztassék.

Az ítéletet 1782. június 18-án, a felvilágosodás századának utolsóelőtti tizedében végrehajtották.

És a vagyoneklobzás? Vajon miféle vagyon lehetett az, amelyre a szegény cselédlány ügyében a bírák figyelme kiterjedt? Hát tizenhárom darab arany, ezeket a lány hosszú évek keserves munkájával kuporgatta össze, de a holmija közt megtalálták és a törvény nevében lefoglalták.

Így azután mindenki jól járt. Göldi Anna megszabadult a további tortúrázásától, a bírák megkapták a díjaikat, a városnak nem kellett ráfizetni a perköltségre és Miggeli becsülete tisztán állt a világ előtt.

Ezzel a szép összhanggal fejeződött be az európai boszorkányüldözéseknek több, mint háromszáz évig tartó zűrzavara.

C/II.3.2. Cigány holocaust

1.

A cigányság a második világháború idején (1939-1944)

Az üldöztetés tanintézeti feldolgozásához.

Szerk.: Szita Szabolcs Velcsov Bt.

4. A korbáccsal kényszerített cigánytánc

Bogdán Júlia szedresi lakos és rokonai emlézése

(K-val a kérdezőt jelöltük – a szerk. megjegyzi.)

K – amikor elhurcolták magukat, akkor már Csolnokon lakott, ugye?

Ez hogy történt?

- Igen, a népek ott dolgoztak, bányafát faragtak az erdőben.

K – És maguk mit dolgoztak?

- Mi ott az erdőszelvényben makkokat szedtünk, még lehetett, amikor bejöttek a nyilasok, akkor vittek minket lövészárkot ásni.

K – Hány éves volt akkor maga?

- 40.

K – Volt már férje?

- Volt.

K – Gyerekei voltak?

- Persze. Három gyermekem volt.

K – Tehát 1917-ben született, akkor hány éves volt? 27?

- 27. Annyi idős lehettem amikor vittek, hurcoltak bennünket.

K – Hogy volt ez, tessék elmesélni!

- Hát úgy volt, hogy megjöttek.

K – Kik?

- Hamar-hamar menekülni innen, mert a front közepén vannak, azt mondták a nyilasok. Elvittek mezítláb egy kilométerre, térdig érő hóban mentem a gyerekekkel. Egyik a hátamon, mert kicsi volt.

K – Hova vitték magukat?

- Elvittek először vagonozni Annavégbe. Ott bevagonoztak egy vonatba, ilyen marhaszállítóba. Elvittek Komáromba minket, a Monostori-erődbe.

K – De kiket vittél el?

- Ahányan ott voltak, mind.

K – Csolnokról az összes cigányt elvitték?

- Az összeset, igen.

K – Magát vitték és a gyerekeket?

- A gyerekeket is, igen.

K – És a férjét?

- A férjem még ott volt Oroszországban.

K – Katona volt?

- Ott volt Oroszországban három és fél hónapig. Ott megbetegedett, megfagyott a lába, a fülei. Elvitték Pesten a kórházba.

- Komáromban voltunk hosszú ideig, azt tudom, nagypapa ott halt meg és az volt a leghosszabb időnk, amit ott töltöttünk, mert akkor már nagyon nagy volt a tél. Volt, aki mezítláb volt, volt akinek semmiye se volt, mert ahogy kijöttünk a kis lakásból úgy vittek el.

K – Maguk milyen cigányok?

- Mi teknősök vagyunk.

K – Teknővájós?

- Igen.

K – Maguk is, mindenki?

- Igen.

K – És még készítenek is teknőket?

- Vannak még a régiékből. Bogdán bácsi is tudja még csinálni, meg az Ignác Pista bácsi.

K – Komáromban meddig voltak?

- Kb. egy hónapig, hathétig. Nem tudom biztosan megmondani.

K – Ott mi történt magukkal?

- Hát ott bent voltunk egy ilyen nagy teremben. Ott volt mindenki.

- Ott, a föld alatt voltunk, mint a bunker, Komáromban. Odatettek bennünket. Répával etettek bennünket, mint a marhákat.

- Nagypapa ott halt meg és körülötte voltunk. Meg hát ott volt mindenféle szegény nép együtt. És akkor amikor haldoklott, a többieknek kellett táncolni.

- El kellett dalolni.

- Akinek fáj a szíve, annak is muszáj volt, mert a korbács náluk volt és muszáj volt táncolni nekik.

K – És maga is táncolt?

- Én nem.

- Ő még kicsi volt.

- A felnőtteknek kellett táncolni.

- Muszáj volt dalolni nekünk. Hiába nem akartunk.

K – Mit énekeltek maguk?

- Ilyen cigány nótát.

- Azt mondták, egy cigánnyal kevesebben vannak, most daloljanak, táncoljanak! Muszáj volt szegény népeknek táncolni meg dalolni, mert ha nem, akkor ütöttek meg minket. Ha kértünk enni, nem adtak.

- Ott ettük meg a kutyát. A kutyahúst. Volt valakinek egy kutyája, tudtuk, hogy ki volt, én nem ismertem név szerint.

- Azt ettetek ti?

- A vezetőnevét nem tudom, Sándor bácsi volt a neve, és volt neki egy nagy kutyája.

K – az is cigány ember volt?

- Igen. És akkor azt megfőzték, de csak a babbal. Annyit tudtunk, hogy bab, mert rajta volt a héja, tudja, mikor megmelegszik, akkor lemegy a fehér babnak a héja. És abban volt az a vörös picike kis húsdarab. Azon veszekedtek. Volt aki csak mosakodott vele. Nem ették meg, hanem mosakodtak vele, mert olyan volt, mint a melegvíz. Mindenki félt, de hát megettük, akiknek kellett, mert azt se tudtuk, hogy hol kapunk, hát megettük, ami volt.

Aztán később vittek bennünket, amikor onnan elköltöztünk, onnan el kellett mennünk, Komáromból.

K – Hova vitték magukat?

- Galántára indítottak bennünket.

- És akkor onnan elkezdtek vinni Győrig. Hajtottak bennünket.

K – Gyalog?

- Persze, gyalog.

- Kiket vittek el onnan?

- Mindenkit, aki ott volt Komáromban, a Monostori-erődben ezek a másfajta cigányok meg minket is.

K – Tehát az összes embert a Komáromból, az erődből elvitték?

- Igen, amerre találtak cigányokat, összeszedték ott.

K – Ott csak asszonyok voltak és gyerekek?

- Asszonyok, emberek, gyerekek, öregek, fiatalok, mindenki. És onnan vittak tovább minket Nagymegyerre.

- Például őneki volt egy kistestvére, hathetes volt, amikor ott voltunk. Ott halt meg valamelyik faluban. Beledobták a Vág vizébe.

K – Kinek a gyereke volt, aki meghalt?

- Az ő édesanyjának.

- Volt egy másik cigányasszony, az is meghalt, mert ráléptek, aztán bedobták a folyóba. Galántán akartak végezni velünk a németek.

K – Mondták maguknak?

- Utána megmondta, aki hajtott minket. Azelőtt nem. Az úgy beszélt, mint mi, a mi nyelvünkön. Azt mondja, ide hallgassanak, mindenki meneküljön, amerre tud, mert most elviszik magukat bevégezni, betesszük magukat oda, ahova a zsidókat, a gázkamrába.
- Ott voltak már az oroszok, azt hiszem Nagymegyernél.
- Ki a határba menekült, mi az út szélén, volt ilyen répa, le volt takarva szalmával a kövesút mellett. Ott akart minket elbújtatni. Kezdett esni az eső. Úristen, megáznak ezek a gyerekek! Vidd innen őket semmi takaróm nem volt. Betakartam a szalmával őket. Ruhánk csak az volt ami rajtunk, mert ott maradt minden.
- K – Gyalog mentek haza onnan?
- Végig gyalog mentünk.
- Mi sajnos három hétig végig gyalog jöttünk onnan.
- K – Hányan jöttek gyalog?
- Mi voltunk hárman, meg anyu, meg a nagypapa. Öten.
- Meg az öcsém.
- Az már nem volt velünk akkor. Az előbb elment. Jöttünk a nagynénémmel egész Párkányig. Ott volt a híd.
- K – Párkányig?
- Párkányig: Esztergomnál. Már nem tudtunk átmenni, mert a hidat lebombázták, az oroszok pontonhidat csináltak.
- K – És utána hova mentek?
- Ide. Itt lakott a bátyám, Palkó bátyám. A falu alatt lakott.
- K – És miért nem mentek vissza Csolnokra?
- Már nem volt semmink, össze volt dőlve, mindenünket elvitték a lakásból.
- K – Milyen házuk volt ott?
- Hát volt ilyen nagy kunyhónk.
- K – Vályogból?
- Dehogy. Be volt rendezve minden. Ott volt egy mázás hízó, azt levágtuk. Akkor egy másik az ólban volt, azt is elvitték. Semmi nem maradt.
- Mindegyiküknek volt lovuk, mert azzal hordták a teknőt. Nekünk az volt a járművünk. Lovakkal vitték a vásárra.
- K- A maga bátyja lakott itt Szedresen?
- Hát többen laktak itt.
- K – Őket nem vitték el innen?
- Ezeket nem. Ezek itt maradtak. Volt a nagybátyám, szekszárdiak voltak sokan, őket munkára vitték a németek.
- Mink, akik voltunk, itt vannak. Itt van ez a szegény Julis, annak az anyjának a gyereke, ahogy mentünk, a hátán megfulladt.
- A gyereket elvették tőle. Odatették az árokba.
- A hátán halt meg, amikor vitte. Megfulladt a hátán, beleharapott a dunyhába, sose felejttem el. Mert a dunyha a hátán volt, abba bele csavarta a gyereket. Ahogy beleharapott, tele volt a szája tollal, megfulladt. Kivették, odatették az árok szélére meztelenül.
- Ott hagyták szegényt. Meztelen odatették az árok szélére. Ez Győrben volt.
- K- Cigányul tetszenek tudni?
- nem, románul beszélünk.
- K – románul beszélnek?
- Meg magyarul.
- K – Cigányul nem tudnak?
- Nem. Azokkal mi nem tudunk beszélni.
- K – Maguk nem érik a cigány nyelvet?
- Van egy pár szó, de nem sok.
- K – Romániából származnak?
- Igen. A régi öregek.

Sztechlo Gábor, a gyermekmentő

Hatvan éve annak, hogy Sztechlo Gábor evangélikus lelkész 1944–45-ben, a nyilas terror és a főváros ostroma alatt árvaházaiban ezerhatszáz zsidó gyermek és négyszáz felnőtt életét mentette meg. Tavaly május 28-án volt halálának 30. évfordulója, nevét emléktáblán olvashatjuk. Ki volt ez az ember, aki 32 gyermekotthont irányított, és akinek annyian olyan sokat köszönhetnek?

A soproni evangélikus teológia elvégzése után az európai szociális intézményeket tanulmányozta, majd finn tapasztalatok nyomán kiépítette a népfőiskolák rendszerét. A nagytarcsai népfőiskolára gyakran meghívott népi írókat előadásokat tartani; Kodolányi János, Veres Péter, Erdei Ferenc és Móricz Zsigmond is a vendégei voltak. Nem politizált, de sürgette a földreformot. Ekkor került először konfliktusba Endre Lászlóval, az akkori gödöllői főszolgabíróval, későbbi főispánnal, majd deportáló államtitkárral, aki 1944 decemberében két elfogott kisgyermekkel üzent neki: „Mondjátok meg annak a lutheránus papnak, hogy jól ismerem. Hagyjon fel a zsidók mentésével, mert széttöröm rajta a lovaglóstoromat.”

A német megszállás után a Szent Rókus Kórház öngyilkosokkal foglalkozó osztályán volt lelkész, és az üldözés elől a halálba menekülő, családjukat veszített emberek látványa megérlelte benne a segítség és tenni akarás vágyát. Erre jó lehetősége nyílt a Jó Pásztor Protestáns Alapítvány élére történő kinevezésével. Felvette a kapcsolatot Friedrich Bornnal, megszerezve a Svájci Vöröskereszt értékes támogatását. Born megbízta a lelkészt a Svájci Vöröskereszt budapesti kirendeltsége úgynevezett „B” szekciójának a vezetésével. Így a Vöröskereszt éllemezte az otthonokat, ellátva a gondozókat és a gyermekeket svájci, illetve svéd védlevelekkel.

Október 5-én nyitották meg az első otthont Sztechlo Gábor nagybátyja, Haggemacher Ottó nagylelkűen felajánlott Bérc utcai villájában. A nyilas hatalomátvétel újabb tömegeket sodort életveszélybe; ezekben a hetekben naponta két-három otthont is létesítettek. Megszaporodott munkáját Sztechlo a Fillér utca 44. szám alatti irodájából végezte megbízható segítőtársaival. Egyházi megbízatása olyan zsidó származású evangélikus vagy református gyermekek istápolására vonatkozott, akiknek a szüleit elhurcolták, de soha nem kérdeztek semmit a gyermekektől, és az istentiszteleteken való részvétel is teljesen önkéntes volt. Hatalmas munkával és sok leleménnyel biztosították a tűrhető ellátást, a gyerekekkel tanultak, játszottak, színdarabokat adtak elő.

Karácsonyra már harminckét otthont működtettek – főleg Budán – a kapura kiakasztott tábla szerint „vöröskeresztes hadiárvaházként”, de a gyerekek és a nevelők zöme hamis papírokkal bujkált. Ezt sajnos tudták a nyilasok is, ezért állandóan razziákkal zaklatták az otthonokat. Ezeket többnyire sikerült kivédeniük, bár a Vilma királynő úti otthonból elhurcoltak egy körülbelül negyvenfős csoportot. A többiek (2000-en!) túléltek az ostromot.

Persze a félelem megviselte a gyermekek lelkét. Az ő álmaikból született meg a Gaudiopolis, az Örömváros ötlete, ahol nincs kirekesztés, és a szeretet uralkodik. Sokan látták a Fiúk városa című amerikai filmet, Sztechlo pedig beszélt nekik a finnországi közösségekről, a korabeli modern pedagógiai elképzelésekről, amelyeket a háború után megpróbált megvalósítani.

Segített a Weisz-Mauthner család adományára: a Budakeszi úton egy 30 holdas parkban hét épületet adtak át a Pax gyermekotthonnak. Ezekben a nem és kor szerint elhelyezett, legkülönbözőbb származású gyermekekből kovácsolódott közösségek, 1947 szeptemberében

deklarálva a Gaudiopolis Ifjúsági Államot. Ekkor már nagy számban voltak közöttük elesett katonák és hadifoglyok gyermekei is. A gyermekköztársaságnak saját műhelyei voltak, ahol „Gapo-dollárban” fizettek; előadásokat szerveztek és látogattak, amelyeket utána megbeszéltek. Két lapjuk is volt; az egyiket Orbán Ottó, a későbbi költő, a másikat pedig Szőke György, a későbbi irodalomtörténész szerkesztette. Kiváló tanári kar gyűlt össze. Rákosi Zoltán irodalom-, Vargha Balázs rajzórái élményszerűek voltak, de itt tanított Deme László, Mályusz Elemér és más híres pedagógusok is.

1950-ben államosították a gyermekotthont. Sztehlo Gábor Kőbányán lett segédlelkész, majd a diakóniai intézmények munkáját irányította, jól hasznosítva az otthonokban szerzett tapasztalatait. 1952-ben tíz otthont vett át kétszáz gondozottal, tíz év múlva tizenhét otthonban hatszáz embert gondoztak. Családja Svájcba települt, őt azonban munkája itt tartotta, csak 1962-ben ment utánuk. Svájcban még emlékeztek a háború alatti kapcsolatra. 1973-ban megkapta a Yad Vashem Intézettől a Világ Igazai kitüntetését, amelyen ez a szép Talmud-idézet olvasható: „Aki egy életet megment, az egész világot megmenti.” Sztehlo Gábor ezrek életét mentette meg, és tette nevelésével szebbé, értékesebbé...

(Róbert Péter: Evangélikus Élet)

Mezopotámia:

A mezopotámiai (babiloni) jóslás alapja az az elképzelés, hogy „minden mindennel összefügg” – minden a jelenben megfigyelhető jelenség egyúttal a jövő valamilyen bekövetkezendő eseményére is utal.

A mezopotámiai papok szerint a legbiztosabb előjelek elsősorban a csillagokból olvashatók le. Minden istenhez tartozik valamely égitest is, amelynek megjelenése, illetve más égitestekkel való egyidejű feltűnése az isten tulajdonságainak megfelelő eseményekre utal. Az este és hajnalban felragyogó, de a Nap fényére tovatűnő Venus (Istar) a gyorsan múló szerelem és termékenység bolygója, a rőt színű Mars (Nergal) háborúra, a gyenge fényű Saturnus (Ninurta) járvány közeledésére utal. Az állócsillagokból összerakható csillagképeknek s ezek körül különösen az év 12 hónapját jelző állatöv csillagzatainak fel-, illetve letűnése is előre jelzi a jövőt. A csillagokból leolvasható előjeleket jóstáblázatok foglalták össze.

A babiloni korban (i.e. XVIII. sz. óta) a jóslás művészete – a jelenségek egyetemes összefüggésének fantasztikus módon értelmezett elve alapján – kiterjedt az állatok viselkedésének, a madarak röptének, az állati torzszületeknek, az áldozati állatok májának és az álmoknak a megfigyelésére. Így a jóslásnak különböző műfajai alakultak ki (májjóslás, álmofejtés, tenyérjóslás stb.), mindegyiknek megvoltak a „szakképzett” papjai és a képzést szolgáló iskolái. A kecskemáj minden lehetséges dudorodását, homorulását és redőjét feltűntető agyagminták hozzátartoztak minden jobb papi iskola szemléltetési anyagához (ezekből több példány fenn is maradt) – és valószínű, hogy ez a babiloni áltudomány hettita és etruszk közvetítéssel eljutott a római bél- és madárjósokhoz, haruspexekhez és augurokhoz is.

Ókori Görögország:

A görög elképzelés szerint az istenek egy-egy kiválasztott személynek az ihletettség pillanataiban kinyilvánítják akaratukat, közlik vele a jövőt, és ezt az isteni sugallatot közvetíti megbízóinak a jósló, „szószóló” pap (prophétész). A jósló szentélyek közül leginkább Apollón delphoi szentélyének működését ismerjük: állandó, nagyrészt öröklődő papság vezetése alatt állt, és a szentélyhez tartozó földbirtokokon kívül állandó alapítványokból és alkalmi adományokból tartották fenn. Magát a jóslás műveletét egy erre hivatott papnő, a Püthia végezte, és ekstatisztikus állapotban kimondott szavait a hivatásos prophétészek tolmácsolták a kérdezősködőknek. A delphoi szentély papjai a jóslás nyújtotta tekintélyt politikai befolyás szerzésére is felhasználták. A nagy görög gyarmatosítás idején gyakorlati útmutatásokat adtak, jóslataikkal, politikai tanácsaikkal általában az arisztokratikus érdekeket támogatták. A szentély tekintélye a demokrácia térhódítása idején, az V. században észrevehetően hanyatlott. Ekkor már sok rosszmájú történetet terjesztettek a delphoi papok „kétértelmű” vagy egyértelműen téves jóslatairól. Híres példája ennek a Kroiszosz lúdai királynak adott „kétértelmű” jóslat: megjövendölték neki, hogyha megtámadja Perzsia királyát „hatalmas birodalmat dönt meg” – csak azt felejtették el közölni, hogy melyik lesz az a birodalom: a sajátja-e vagy az ellenségé.

Ókori Róma:

Az etruszk uralom alatt alakult ki a római vallás szertartásrendje, s ennek középpontjában: a jóslás technikája. Az etruszk és a hatása alatt kialakult római elképzelés az istenek akaratának kifürkészéséről teljesen különbözik a görögök nézeteitől. A görög felfogás szerint a jóslás képessége: különös isteni adomány, művészet, amelyet csak egyes kiválasztottak képesek továbbadni az ihletettség pillanatában a közrendű embereknek. Az etruskok és rómaiak

nézete szerint: mesterség, technika, amelyet megfelelő szakiskolákban el lehet sajátítani. (Az etruszk Placentia városban találtak is egy bronzmájat, magyarázó feliratokkal, amely egy „jósképző” papi iskolában a szemléltető oktatás céljára szolgálhatott.) Hasonló májmakettek agyagból Mezopotámiából is ismeretesek. Minden természeti jelenség – így hitték az etruszkok – egyben az istenek jeladása is, azonos jelenség mindig azonos következményekre utal. Jósolni lehet a mennydörgésből: a kelet felé forduló jós „bal felől”, azaz északi irányból hallja, ez kedvező előjel – de kedvezőtlen, ha déli irányból, jobb kéz felől jön. Jósolni lehet a madarak röptéből is. A legjobb előjel az, ha egyszerre pontosan tizenkét sas jelenik meg a láthatáron. Következtethetünk a jövőre az áldozati állatok beleiből és májából, s a „szent csirkék” étvágyából, ha jóízűen csipegetnek az eléjük szórt sózott árpadarából – biztos a győzelem, ha étvágytalanok – legjobb meg sem kezdeni a harcot. Mindezen felül figyelmet érdemel minden rendkívüli, szokatlan jelenség is. Az államra vonatkozó jóvendölések gyűjteményét foglalták magukba a Sibylla-könyvek. A hagyomány szerint ezt a jóslatgyűjteményt egy papnőtől, a Sibyllától még az utolsó etruszk származású római király, Tarquinius Superbus szerezte meg roppant drága áron. Válságos helyzetben a Sibylla-könyveket őrző papi testület feladata volt a körülményekhez s az adott „előjelek”-hez illő jóslatot megtalálni, s az ennek megfelelő útmutatásokat az állam vezetőinek megadni. Amikor pl. Caesar közvetlenül halála előtt a parthus háborúra készülődött – a Sibylla-könyvek alapján a papi testület azt közölte, hogy a keleti birodalmat csak egy király döntheti meg – ajánlatos tehát Caesart a királyi címmel is felruházni. Érdekes véletlen, hogy ekkor Caesar – mint főpap – éppen elnöke volt a Sibylla-könyveket őrző és értelmező papi testületnek...

(Hahn István: Istenek és népek. Minerva, 1980.)

Az asztrológia kifejezés elsősorban olyan jóslást jelent, amely a csillagok állásából következtet a jövőre.

A csillagos ég tanulmányozása egyidős az emberiséggel. Ha a tudósok helyesen értelmeznek egyes, több tízezer éves sziklarajzokat, akkor már a kőkorszak vadászainak is volt naptárunk, amely a Hold látszólagos mozgásán alapult. Amikor az emberek áttértek a földművelésre, a vetés és aratás időpontját csillagászati megfigyelésekkel határozták meg. A nagy-britanniai, észak-franciaországi, észak-németországi megalitikus kőépítmények (pl. Stonehenge) fő tengelyei gyakran a Hold, a Nap és az állócsillagok pályájának végpontjait jelölték. Az ókor nagy földművelő birodalmaiban a csillagászat eredményeire támaszkodva jelölték ki a csatornák és gátak építésének idejét. Csillagászati ismeretekre volt szükségük a tengeri hajósoknak is.

Az írás és számolás kialakulása lehetővé tette, hogy a régi korok embere rögzítse csillagászati ismereteit, táblázatokat készítsen, feljegyezze számításait.

A csillagászat a papok feladata volt, mivel a csillagok vallásos félelem és áhítat tárgyai voltak. A csillagok, amelyek sohasem tévesztik el égi ösvényüket, a tévedhetetlen hatalom és rend képzetét keltették az emberekben. A csillagos ég változatlansága, illetve változásainak kiszámíthatósága azt a megnyugtató érzést nyújtotta az embernek, hogy a világot nem a vak véletlen erői irányítják, hanem valamiféle örök, megváltoztathatatlan törvény.

Először isteneknek látták a csillagokat, majd úgy vélték, hogy az istenek irányítják az égitesteket. Ebből az elképzelésből már könnyen következett az, hogy ott fent meg lehet találni a földi dolgokra vonatkozó utalásokat és utasításokat. Ezeknek az utalásoknak a megfejtése volt az asztrológia feladata.

A továbbiak megértéséhez tisztázni kell néhány asztrológiai alapfogalmat.

Mi is az az állatöv? A Nap látszólagos égi pályáján bejárja az eget, és azt az óriási sugarú gömb-övet, horizont-kört, amely a Földet, mint középpontot körülveszi. Ezt 12 egyenlő részre osztották. Az egy-egy égi tizenkettő részben látható fényesebb csillagokat egymáshoz tartozónak vélték és különféle figurák illetve mitológiai személyek jelképével, megjelenésével azonosították őket. A horizont-kör az úgynevezett állatöv, a tizenkettő pedig a csillagképek: Kos, Bika, Ikrek, Rák, Oroszlán, Szűz, Mérleg, Skorpió, Nyilas, Bak, Vízöntő, Halak.

A Nap átlagosan egy hónapot időzik minden jelben, de a hónapok ma nem akkor kezdődnek, amikor a Nap belép egy csillagképbe. Kb. 3000 évvel ezelőtt ez az egybeesés még létezett.

Minden bolygónak megfelel egy csillagkép, ami az adott bolygó háza. A Nap háza például az Oroszlán csillagkép, a Holdé a Rák, a Merkúré az Ikrek és a Szűz, a Vénuszé a Bika és a Mérleg, a Marsé a a Kos és a Skorpió.

A horoszkóp az egyén születésekor beállott csillagászati helyzet, illetve az abból következtetett jellemrajz és sors. A horoszkóp felállításánál azt kell tisztázni, hogy melyik jegy jelent meg a születés percében az egyén horoszkópjának felkelési pontján. Ehhez ismerni kell a születés pontos helyét is, hiszen a felkelési pont a Föld minden pontján más és más. A helyek és az idők pontos ismeretében, számításba véve az égitestek és csillagképek helyzetét, egymáshoz való viszonyát, számítható ki az egyén alkata és jövőendő életútja. Aszerint, hogy az egyén születésekor a Nap milyen jegyben állt, a különböző jegyekben született emberek különféle asztrológiai típust képviselnek az asztrológia felfogása szerint. Ennek ellenére mégsem egyforma mindenki, aki azonos hónapban született, mert a horoszkópot bonyolult együttműködések hálózata adja, melyben hatalmas egyéni különbségek vannak.

(Letűnt vallások - a Közgazdasági Politechnikum társadalomismeret tananyaga, 1995.)

Szenczy Sándor

Én lennék a legboldogabb, ha munka nélkül maradnék - mondta egyszer Szenczy Sándor, akinek nevét és arcát hamarabb ismerték Kambodzsában, Csecsenföldön vagy Észak-Koreában, mint Magyarországon. A világ azonban nagyon sok munkát ad a baptista lelkésznek, aki fáradhatatlanul járja a válságócokat, segélyeket oszt és bátorító szavakat.

Szenczy Sándort viharos ifjúsága akár más irányba is sodorhatta volna: elvált szülők gyermekeként utcára került, sokáig a Nyugati pályaudvaron, holtvágányra tolt vasúti vagonokban lakott, magától értetődően nyúlt az alkohol és a kábítószer után, lázadt és különködött. A katonaság alatt ismerkedett meg a vallással, ezután pedig soha nem lett az a Szenczy Sándor, akit rokonai, ismerősei korábban ismertek. Útja a református, majd a baptista teológiára vezette.

Szenczy Sándor feleségével, Szenczy Katalinnal 1996-ban alapította a Baptista Szeretetszolgálatot, s az elmúlt években nagyszerű csapatot épített maga köré. Szavai szerint minden étellel egy világot ment meg: menekülttáborokban, háborúkban, aknamezőkön, természeti katasztrófák helyszínein látja el munkatársaival a rászorulókat, akár életük kockáztatása árán is. A szeretetszolgálat profizmusát jelzi, hogy egy-egy katasztrófa esetén órákon belül készen állnak az indulásra - segélyekkel felpakolva. A gyors segítség mellett a világ több pontján vesznek részt hosszú távú fejlesztésekben: ivóvizet tisztítanak, árvaházat működtetnek, házat építenek. A szeretetszolgálat közvetítésével talált befogadó szülőre több ezer árva Kambodzsában, Malaviban, Iránban vagy legutóbb Srí Lankán, ahol már magyarul köszönnek nekik az emberek. Segítettek Irakban, Észak-Koreában, Afganisztánban, Csecsenföldön és Mongóliában is.

Jelölését Az Év Embere címre nemcsak megtiszteltetésnek tekinti: ez elismerése annak a munkának, amelyet a Baptista Szeretetszolgálat közössége végez. Az elmúlt tíz évben hét háborúban edződött a csapat, több ezer emberen segítettek, a szélesebb közvélemény azonban a dél-ázsiai katasztrófa után ismerte meg munkájukat. Szenczy úgy érzi, hálával tartozik azért, mert segíthet, mert észreveszi azt, amit más nem, és elvégzi azt, amire más nem gondol.

Böjte Csaba

A mínusz tizenöt fokban egy Déva melletti szeméttelen egy rossz pulóverben fagyoskodó srác elkéri az embertől a kabátját, akkor az illető – aki a bélelt bakancsában is kezdi úgy érezni, hogy lassan lefagynak a lábujjai – elég kényelmetlenül érzi magát, de legalábbis teljesen fölöslegesnek. Főleg ha azt látja, hogy közben Böjte atya már kiosztott néhány zsák ruhát és néhány tábla csokoládét a gyerekeknek, és pattan is vissza a kisbusz volánja mögé, mert sokan várnak rá a többi nyomorúságos viskóban is.

Persze hasonló „agglomerációja” több magyar településnek is van, Déván csak annyi a különbség, hogy itt volt valaki, aki a saját erejéből megpróbált változtatni a helyzeten. Leginkább úgy, hogy 1992-ben létrehozta a Dévai Gyermekvédelmi Központot. Ez azóta már egész hálózattá nőtte ki magát, és Déván kívül még hét romániai településen működtet árvaházakat, iskolákat száz munkatárssal (a legtöbbjük főállású nevelőszülő), csak Déván háromszáz gyermeket látnak el. Az idén további két helyen, Moldvában és a Zsil-völgyi Petrozsényben tették le az új intézetek alapkövét.

Kis lépések stratégiája

Az alapítvány egyetlen szobában kezdte működését Déván bő évtizede, egy olyan kolostor épületében, amelynek udvarán az első emeleti ablakokig állt a szemét. Böjte atya azonban hisz a kis lépések politikájának sikerében. Termenként vették birtokba a kolostori rendházat, ma már kívül-belül teljesen felújítva áll a városon keresztülvezető főút mentén. A kolostorban ma oktatás folyik, a gyerekek a szomszédban laknak, két tömbházban. Az itteni lakásokat is egyenként kezdték megvásárolni, ma már egy kivételével valamennyi a központé. A gyerekek tíz-tizenhárom fős családokban élnek, nevelőszülők felügyeletével. Az egy háztartásban élőket igyekeznek úgy összeválogatni, hogy ne egykorúak legyenek, így a nagyobbak besegítenek a szülőknek a kicsik gondozásában. A tanítás és a lelki gyakorlatok idején kívül minden szülő maga határozza meg a napirendet, így van, ahol például hét közben tilos a tévénézés esténként, máshol engedékenyebbek ebben a kérdésben. Összességében egyébként rousseau-i hangulat uralkodik a gyermekotthonban. Nyoma sincs katonás rendnek, az ebédlőben is állandó a zivaj az étkezések alatt, és az ide kirendelt kispapoknak bizony nem mindig sikerül megfékezniük a rakoncátlankodókat. Igaz, a türelem végtelennek tűnik, így a pár perces késéseken sem akad fenn senki – amit aztán ki is használnak általában a gyerekek. Jellemző, hogy ottjártunkkor az egyik Biblia-olvasási órán a körben ülő diákok között negyedórát is várt a fiatal szeminarista, hogy a csoport tagjai elcsendesedjenek.

A gyerek: Rembrandt-kép

Az óra helyszíne az egyik tömbház pincéje, itt is termeket alakítottak ki. Igaz, a belmagasság olyan kicsi, hogy egy felnőtt ki sem tud egyenesedni, és szűk lépcsőn lehet csak lejutni a helyiségbe. De a célra kitűnően alkalmas. Az egész egy kicsit az ókeresztény katakombák hangulatára emlékeztet.

Böjte atya azt vallja, „belül minden gyermek egyformán értékes, olyan szép, mint mondjuk egy Rembrandt-kép, legfeljebb van úgy, hogy egy kis légy piszok kerül erre a képre. A nevelő feladata, hogy megtisztítsa az alkotást”. Ez Déván a legtöbbször sikerül: az ide kerülő gyerekek szinte mindegyike eljut az érettségiig, és nagyon sokan egyetemen is továbbtanulnak, a rögtönzött körkérdés alapján a mostani végzős középiskolások körében a kolozsvári Babes–Bolyai a legnépszerűbb. A központnak ma már van egy saját asztalostanodája is. Szászvárott külön óvodát működtetnek, ezt szintén fokozatosan újítják fel, ahogy a lehetőségeik engedik. Itt körülbelül ötven gyermek él egy kolostorépületben, de szintén családokban, különálló lakrészekben.

A sikerekhez az is hozzájárul, hogy Böjte atyának már bő húszéves gyakorlata van a gyermekmentésben. Ő így vall erről: „Először 1983-ban, Gyulafehérvárott találkoztam a feneketlen

nyomorral. A pályaudvaron jött oda hozzám egy vak koldus. Kiderült, hogy a testvére gyermekeit neveli, mivel fivérét és a feleségét is börtönbe zárták, mert fát loptak. Kérdeztem, hogy hol laknak, de nem tudott pontos címet mondani. Ez furcsának tűnt nekem, így megkértem, hogy vigyen el magához. Kiderült, hogy a város határán, egy vízmosás oldalába vájt gödörben élnek mind a hárman. Onnantól kezdve igyekeztem foglalkozni velük.”

Világéletében úgy segített, ahogy tudott, ha másra nem volt lehetőség, gesztusokkal. Például fogott egy üveg kölnit, és nekiindult locsolni a nyomornegyedekbe.

Ma már azért jobb a helyzet, sorra érkeznek az adományok és az önkéntesek az alapítványhoz. A látogatásunk idején például négyen jöttek Magyarországról nevelőnek, egy pécsi vállalkozó pedig déligyümölcsöt, csokoládét hozott. Az intézményt mára az állam is elismeri, ami a támogatás miatt szintén fontos. Persze így is bőven szükség lenne még segítségre, hosszú a jelentkező gyerekek várólistája. Hiszen nem csak a szeméttelenen élnek nyomorgók. A helyiek például „fantomblokkoknak” nevezik azokat a tömbházakat, amelyeknek már ablakai is alig vannak, a közműveket pedig régen kikapcsolták, mert nem tudnak fizetni a lakók.

Példabeszéd és példamutatás

Este misével zárul a nap Déván. Bőjte atya arról beszél a gyerekeknek, hogy ne törődjenek bele sorsuk megváltoztathatatlanságába. Persze ezt is humorral, közvetlenül. Az egyik példa szerint, ha elégünk van abból, hogy ismerősünk állandóan szőke nős viccekkel traktál minket, inkább próbáljuk meg rávenni arra, hogy – ha már poéngyáros akar lenni – mondjon inkább nyuszikásakat. Egy másik szerint „ha bemész egy szobába, ahol iszonyú mocskok és rendetlenség van, három dolgot tehetsz. Vagy leülsz, és elkezdesz sírni a látványon, vagy sarkon fordulsz, és elmész, vagy fogsz egy seprűt, és elkezdesz takarítani.” Ő az utóbbit választotta.

Kósa András 2005.febr. 10. Magyar Hírlap

Az Magyar Máltai Szeretetszolgálat létrejötte

1987 őszén két olyan ember találkozott Budapesten, a Zugligeti Szent Család Plébánián, akik egymástól függetlenül már hosszabb ideje keresték a szegények támogatásának lehetőségeit. A Németországban élő Csilla Frfr. von Boeselager kopogtatott be Kozma Imre plébános ajtaján. A hiányosan felszerelt kórházokról, szociális otthonokról, a kisnyugdíjasok, a több gyermeket nevelő családok megélhetési gondjairól, az erkölcsi értékrend, a lelki élet zavarairól és a segítségnyújtás módjairól beszélgettek.

Csilla bárónő azt a lelkipásztort találta meg, aki nemcsak a pasztoráció révén tartotta össze plébániája közösségét, hanem a tágabb értelemben vett karitatív szolgálatban testet öltő testvéri szolidaritást is képviselte. Ezért történhetett, hogy a Csilla bárónő által Magyarországra küldött adományok kórházakba, idősek és beteg gyermekek otthonaiba vagy a nélkülöző családokhoz való eljuttatását e közösség tagjai vállalták, s eközben egyre szélesebb körben térképezték fel a segítségre szorulókat.

A társadalmi, politikai körülmények kedveztek a karitatív szolgálat szervezésének; négy évtized után polgári szabadságjoggá vált Magyarországon a civil egyesületek, szervezetek alapítása. E lehetőség alapján a Szuverén Máltai Lovagrend kilenc évszázados eszméje - „A hit védelme és a szegények szolgálata” - szellemében jöhetett létre a Magyar Máltai Szeretetszolgálat. 1988 decemberében alakult meg Németországban Csilla Frfr. von Boeselager vezetésével az Ungarischer Malteser Caritas-Dienst, majd 1989. február 4-én Magyarországon Kozma Imre atya vezetésével a Magyar Máltai Szeretetszolgálat (MMSZ).

Alig kezdődött meg a Szeretetszolgálat intézményes kialakítása, Közép- és Kelet-Európa olyan társadalmi és politikai események színterévé vált, amelyek a Szolgálatnak történelmi szerepet adtak.

1989 augusztusa és novembere között - a berlini fal leomlásáig tartó időszakban - 50.000 keletnémet menekült ellátásáról gondoskodott az MMSZ, a német Malteser Hilfsdienst (Máltai Segélyszolgálat) anyagi támogatására, erkölcsi erejére, szervezési tapasztalataira támaszkodva.

Romániában 1989. december 22-én fegyveres harc kezdődött a diktatúra megdöntésére. Ezt megelőzően - éveken keresztül - hátizsákos fiatalok juttatták el rendszeresen az élelmiszer, ruhanemű, gyógyszer adományokat és a Bibliát az évtizedek alatt elszegényedett társadalom legszegényebbjeinek. A forradalom kitörése után szinte azonnal adományokkal megrakott teherautók indultak, vitték a segítséget, vitték az emberibb élet reményét, a hitet, a keresztény testvériség-eszme üzeneteit. 1989-90-ben Magyarországra menekültek közül ezrek gondjait orvosolta a Szeretetszolgálat, hogy hazára és otthonra leljenek új környezetükben.

1991-ben a kis népek államaiból mesterségesen létrehozott Jugoszláviában kezdtek dörögni a fegyverek. Ennek következtében közel 60.000 ember - magyar, horvát, bosnyák - menekítette a puszta életét Magyarországra. A magatehetetlen emberekért a Szeretetszolgálat munkatársai indultak a határon túlra mentőkkel, személyautókkal, bérautóbuszokkal: idősek és csecsemők, betegek és sebesültek mintegy két és félezren találtak oltalmat az evangéliumi nyolc boldogságot jelképező nyolcágú máltai kereszt alatt.

E nagyszabású segítő és mentőakciók során a Magyar Máltai Szeretetszolgálat a kormányzervek és társadalmi szervezetek partnerévé vált.

Így került sor:

- a hajléktalan embereket gondozó hálózat - hajléktalanszállók, nappali melegedők, utcai gondozás, szociális és információs szolgálatok, orvosi rendelők, stb. - kialakítására,
- a beteg és a megfáradt, magukra maradt idős embereket otthonaikban ellátó szolgálatok beindítására, ill. gondozó, ápoló intézmények - szociális otthonok, idősek átmeneti otthona, napközi otthona, idősek klubja, stb. - megnyitására, testi és szellemi fogyatékkal élő embertársaink élethelyzetét segítő intézmények - napközi otthonok - kialakítására, foglalkoztató, fejlesztő programok beindítására,
- a folyamatos megélhetési gondokkal küzdő, kilátástalan helyzetben lévő családok, családtöredékek intézményes felkarolására,
- az elhagyott, árva és súlyosan veszélyeztetett helyzetben lévő gyermekek, fiatalok felnevelésére, óvására, tanítására szervezett otthonok, szolgálatok - nevelőszülői hálózat, gyermekjóléti szolgálat, stb. - megteremtésére.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat közel nyolcezer önkéntese a testvéri szeretetben gyökerező szolidaritást képviseli. A hitet az életért való cselekvés mozgatójának tartja, és Jakab apostollal vallja:

„Amint a test lélek nélkül holt, úgy a hit is holt tettek nélkül.” (Jakab 2, 26)

C/III.2.4. A vallás

Mit jelent a vallás?

Az embereket mindig is foglalkoztatta, hogyan keletkezett a világegyetem, kik is vagyunk valójában, és mi az életünk célja. Ezekre a kérdésekre a különböző népek eltérő válaszokat adtak. Néhányan azt állítják, hogy az élet több, mint a fizikai valóság, mások pedig azt, hogy ha megfelelő életmódot folytatunk, akkor rálelhetünk a válaszokra, vagy ahogyan sokan nevezik, az Igazságra, az abszolút vagy végső valóságra.

Egy szellemi dimenzió

A végső valóság szellemi, nem pedig fizikai. Nehéz beszélni róla, mivel a legtöbb tudományos ténynel szemben, a szokott módon megismerhető világon túl található.

A vallásos emberek szerint a szellem nem írható le, ám jelenléte érzékelhető. Ez adja a dolgok legbelső lényegét és egyedi karakterét. A régmúlt képzeletvilágában a szellem gyakran életet adó szikraként vagy lélegzetként jelenik meg. Mindazt, ami segít az embereknek közelebb kerülni a szellem világához, szentnek, isteninek tartják, és tisztelettel övezik.

A vallás magyarázata

A vallás szó latin megfelelője a religio, amely kötelességet jelent. Sok vallás elvárja híveitől, hogy adott irányelvek, szabályok szerint viselkedjenek. Néhány nyelvben, például az indiai nyelvekben, sokáig nem létezett szó a vallásra, mivel az olyannyira a mindennapi élet részét képezte, hogy volt szükség külön elnevezésre.

Manapság nehéz elmagyarázni a vallás szó jelentését úgy, hogy azt mindenki elfogadhatónak találja. Mégis vannak bizonyos tételek, amelyek minden vallásban közősek.

A legfőbb hatalom

A vallás gyakran a világ teremtőjének tartott legfőbb láthatatlan hatalom tiszteletét, a neki felajánlott áldozatot és bemutatott rituálét jelenti. A művét ma is szemmel tartó legfőbb hatalmat néha Abszolútnak nevezik. Más vallások az Abszolútot Istennek tartják, vagy olyan hatalomnak, amelyet istenségekként számon tartott több isten és istennő képvisel. Hozzájuk fordulnak segítségért és útmutatásért. A buddhizmus nem egy teremtő Istenben hisz hanem a szenvedés leküzdésére tanít.

A legtöbb vallás szerint a legfőbb hatalom nem jellemezhető, ezért nincsenek róla képeik. A zsidók például ki sem ejtik hangosan Istenük nevét, mert annyira szentnek tartják és csak rövidített formában írják le: JHVH.

A lélek

Sok vallás hite szerint az emberekben és egyes állatokban létezik egyfajta valóság, amely elkülönül a testtől és az érelemtől. Ezt gyakran szellemnek vagy léleknek nevezik, és az adott lény legfontosabb részének tekintik, mivel az Abszolút felé vezetheti. Több vallásban a lelket örökkévalónak hiszik, ami sohasem hal meg.

A nagy kérdések

A vallások megpróbálnak válaszolni néhány fontos kérdésre. Miért jött létre a világ? Hogyan kellene az embereknek élniük? Miért van olyan sok szenvedés? Mi történik a halál után? Az ilyen kérdésekre adott válaszokat nem lehet észérvek alapján ellenőrizni és bizonyítani, hinni kell bennük. A vallást más szóval hitnek nevezzük.

A vallások rámutatnak, hogy a világ és az emberek nem tökéletesek, és szenvedéseket okoznak, de ha az emberek hisznek és megfelelőképpen követik a vallási tanításokat, akkor az életük átalakul: egyesülnek az Abszolúttal, és megszabadulnak a szenvedéstől. Ezt gyakran megváltásnak vagy felszabadulásnak hívjuk. (Scolar)

A vallás feladatai

A hívők úgy vélik, ők az igazságban hisznek. A valláskutatók viszont azt állítják, hogy a vallások igazságtartalmuktól függetlenül számos feladatot töltenek be a társadalomban.

A múltban a vallás a fel nem fogható dolgok – az időjárás vagy az évszakok változása megértésére szolgált. Mára soknak tudományos magyarázata van. Többen úgy látják, hogy a tudomány és a vallás jól megférnek egymás mellett.

A társadalomkutatók a vallást egy közösség összetartó erejének tartják, amely szabályokat adott arra, hogyan kell élni, és hogyan kell megérteni a körülöttünk levő világot.

A pszichológusok azt vizsgálják, hogyan csökkenti a vallás az emberek félelmeit azáltal, hogy felettük álló dologra támaszkodhatnak. Egyesek szerint ez a nehézségek leküzdésének egészséges módja. Mások szerint a vallás meggátolja, hogy az emberek önállóan, önmagukért cselekedjenek.

Egyéb nézőpontok

A világon nem mindenki istenhívő. A legtöbb nem vallásos ember tökéletesen elképzelhetőnek tartja, hogy megfelelő és kielégítő életet éljen vallás nélkül is.

Azokat, akik egyáltalán nem hisznek egy természetfeletti erő létezésében, ateistáknak nevezzük. Mások, az agnosztikusok vagy szabadgondolkodók ugyanakkor úgy vélik, lehetetlen megtudni, hogy létezik-e Isten vagy sem. Mivel egyikre sincs bizonyíték, nem érdemes életüket bizonyítatlan tézisekre alapozni.

Sokan vannak a humanisták, akik azt tartják, hogy az embereknek megvan az a belső képessége, amely lehetővé teszi a fejlődést és a gyarapodást, valamint egy boldogabb, igazságosabb és gondoskodóbb világ megteremtését.

A humanisták szerint egyetlen élet adatott számunkra, ezért teljes és boldog életre kell törekednünk, és cselekvéseinkkel meg kell könnyítenünk azt mások számára is.. A humanisták úgy gondolják, minden helyzetet és embert egyéni érdemei, nem pedig egy merev vallási szabályrendszer alapján kell megítélnünk.

A vallás jövője

Sokan úgy érzik hogy a gazdagabb, fejlettebb országokban a vallás némileg veszített jelentőségéből. Ezekben a társadalmakban az emberek egy része egyre inkább a pénzkeresés, az anyagi javak megszerzésének megszállottjaivá válnak, és feladják vallási ideáljaikat.

A világ egészét tekintve azonban a vallások szerepe egyre nő. Ráadásul sok szakértő azt jósolja, hogy az emberek egyre inkább elfordulnak majd a materialista szemléletmódtól és ismét visszatérnek a vallás szellemi értékeihez. (Scolar)

Szómagyarázat

Allah

Arabul „Isten”

Apostol

Jézus tanítványa, akit Krisztus útra bocsátott, hogy hirdesse a feltámadását: küldött, hírnök

Átman

A lélek a hindu vallásban

Battim (bajisz)

Kis, négyszögletes bőrtok, amely Tóra-idézeteket tartalmaz

Bár-micvá (bár-micvó)

A 13 éves zsidó fiúk ünnepe

Biblia

A zsidók és a keresztények szent könyve. Két részből, az Ószövetségből és az Újszövetségből áll.

Buszmillah

Muszlim fohász

Bódhiszattva

Olyan buddhista szerzetes, aki elérte a megvilágosodást, de önként lemondott a nirvánáról, amíg az összes ember el nem éri azt.

Brahmá

A hindu vallásban az isteni elem

Hánukká

A Kr.e. 165-ben lerombolt, jeruzsálemi Templom újrászentelésének ünnepe

Dekalog (dekalógus)

Az Ószövetségbeli Tízparancsolat

Dharma

A hinduk isteni világrendje, a mindent átfogó törvény.

Diaszpóra

Szétszóródott, mások országában élő népcsoport

Dzsihád

Arabul „erőfeszítés Allah útján”

Evangélium

Az Újszövetség négy apostola, Máté, Márk, Lukács és János beszámolója Jézus életéről.

Exodus

A zsidók kivonulása Egyiptomból, Mózes vezetésével

Felekezet

A keresztény egyházon belüli csoportok: katolikus, orthodox, stb.

Guru

Indiai tanítómester

Hidzsra

A muszlim időszámítás kezdete, 622 június 15. Mohamed ekkor ment Mekkából Medinába.

Holocaust

Szó szerint: tűzáldozat, a zsidóság katonai szervezetszerű megsemmisítésének szimbolikus neve.

Húsvét

Jézus feltámadásának ünnepe

Ikonok

Az ortodox egyház szentképei

Imám

Muszlim előimádkozó

Jóga

Hagyományos indiai testi és lelki gyakorlatok

Jóm Kippúr

A zsidó engesztelés napja

Kába

Az iszlám legfontosabb szentélye Mekkában, a szent kő neve

Karma

A jó és a rossz cselekedetek összessége, a lélek újjászületésének meghatározója

Karácsony

Jézus születésének ünnepe

Kasrút

A zsidó étkezési előírások gyűjteménye

Kasztok

Hindu társadalmi csoportok

Kippa

Kisméretű, kerek, zsidó imasapka

Kommunió (communi)

Úrvacsora (kenyér és bor áldozása)

Korán

Amuszlimok szent könyve: Allah szava, ahogyan azt Mohamed hallotta

Kóser

A Kasrút előírásainak megfelelő étel

Körülmetelés

Az előbőr (fityma) lemetzése

Mantra

Imaszerűen ismételt szó vagy vers

Mecset

A muszlim istentisztelet helye, közösségi ház is

Menóra

Hétágú, zsidó gyertyatartó

Messiás

Megváltó, akit Isten az emberekhez küldött (Jézus)

Mezúzá (mezüze)

Ajtóra erősített, apró fémdoboz, amely a Tórából idézett jókívánásokat tartalmazza.

Monotheizmus

Egyistenhit

Muszlim

Az iszlám követője

Nirvána

A megváltás állapota a buddhista hit szerint

Peszách

A zsidó húsvét ünnepe, megemlékezés az egyiptomi kivonulásról

Politeizmus

Sokistenhit

Próféta

Isten szavát hirdető ember, aki közvetlen kapcsolatban áll az Úrral.

Rabbi

Zsidó vallási oktató, a szent szövegek magyarázója

Ramadán

Muszlim böjti hónap

Reformáció

A keresztény egyház megújulási mozgalma, amelyik a 16. században a katolikus és a protestáns egyházak szétválásához vezetett.

Sábbát

Zsidó ünnepnap, a szombat

Szentség

Szent cselekedet

Saháda

Muszlim hitvallás

Saría

Az iszlám törvénykezés, aelynek alapja a Korán

Sávúót (svüesz)

A zsidó hetek ünnepe, aratási ünnep, pünkösöd

Semá Jiszráél (S' má jisráél)

Zsidó hitvallás

Sámán

A természeti vallások szellemidézője

Sztúpa

Buddhista kegyhely, az első sztúpákban temették el Buddha hamvait

Szúra

A Korán fejezete

Tallít (tálisz)

Zsidó imaköpeny

Talmud

Tóramagyarázatok

Tánák

A zsidók szent irata: az Ószövetség

Tóra

Mózes öt könyve, a Biblia Ótestamentumának része

Umma

Iszlám közösség

Utolsó ítélet

A világ vége, amikor Isten eldönti, hogy ki nyeri el a megváltást

Védák

A hinduk szent iratai

Zsinagóga

Zsidó ima – és közösségi ház